

Львівська обласна державна адміністрація
Департамент екології та природних ресурсів

ЕКОЛОГІЯ ЛЬВІВЩИНИ 2012

Львів
ЗУКЦ
2013

Екологія Львівщини 2012. – Львів: ЗУКЦ, 2013. – 130с.
IBN 978-617-655-056-3

Бюлетень підготовлено департаментом екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації за інформацією, наданою згідно з Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Для фахівців-екологів, науковців, студентів, школярів, зацікавленої громадськості.

Довідки за змістом та додаткову інформацію можна отримати у відділі моніторингу та інформаційно – організаційного забезпечення управління охорони природних ресурсів та моніторингу департаменту екології та природних ресурсів Львів-

ської обласної державної адміністрації за адресою:

м. Львів, вул. Стрийська, 98, каб. 307

тел. (032) 2387399

e-mail: envir@mail.lviv.ua

Електронна версія бюлетеня розміщена на WEB-сторінці Департаменту:
www.ekologia.lviv.ua

ISBN 978-617-655-056-3

© Департамент екології та природних
ресурсів Львівської обласної
державної адміністрації, 2013
© ТзОВ «ЗУКЦ», 2013

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	6
2. ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ В ОБЛАСТІ.....	8
3. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ.....	11
4. ВОДНІ РЕСУРСИ	21
5. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ	41
6. НАДРА.....	44
7. ВІДХОДИ	50
8. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА.....	56
9. БІОРЕСУРСИ ЛЬВІВЩИНИ.....	59
10. ТЕРИТОРІЇ ТА ОБ'ЄКТИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ	73
ОСОБЛИВІЙ ОХОРОНІ	
11. ЕКОМЕРЕЖА ЛЬВІВЩИНИ	83
12. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ.....	87
13. УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ	94
17. ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ТА ІНФОРМУВАННЯ.....	110
18. РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ	
ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЛЬВІВЩИНИ	113
19. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ	119
ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	

ВСТУП

ШАНОВНІ КРАЯНИ!

Формування екологічної культури особистості та відповідального ставлення до природи є важливим завданням сучасності. Недарма найвагоміший документ у галузі екології - Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року, першою своєю ціллю встановлює підвищення рівня суспільної екологічної свідомості.

Львівщина відіграє важливу роль у формуванні екологічної картини України. Територія області охоплює 21,8 тис. км², що становить 3,6 % від усієї площі країни, і має потужний потенціал, який потрібно зберігати та розвивати.

Для екологічної ситуації, що склалася на території Львівської області, характерними є проблеми, які виникли багато років тому внаслідок впливу людини на природу. У зв'язку з цим, основними завданнями для покращення стану довкілля Львівщини є не тільки здійснення природоохоронних заходів, але й ліквідація вже завданих екологічних збитків.

Однак, без підвищення рівня екологічної свідомості, культури та екологічного світогляду громадян вирішити проблеми в галузі природокористування неможливо. Ми повинні усвідомити, що зберегти природу у стані, придатному для життя людини, можна тільки спільними зусиллями.

Олег Сало,
*голова Львівської
обласної державної адміністрації*

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

З метою формування у громадськості стійких установок на раціональне природокористування, вміння бачити за вирішенням окремих проблем віддалені екологічні наслідки втручання в природні процеси, почуття відповідальності перед сьогоdnішнім та майбутнім поколінням за вплив власних дій на здатність природи бути середовищем існування людини Департамент екології та природних ресурсів Львівської облдержадміністрації підготував еколого – просвітницький бюлетень «Екологія Львівщини 2012».

Так, фахівці у бюлетені можуть знайти інформацію про динаміку змін екологічної ситуації нашої області, студенти – матеріал, який сприятиме розвитку їх екологічної свідомості. Зацікавлені мешканці матимуть можливість познайомитись зі станом повітря, яким дихаємо, і води, у якій купаємося, з природною спадщиною Львівщини і не тільки.

Інформацію у бюлетені «Екологія Львівщини – 2012» подано у текстовому та графічному вигляді. Ілюстративний матеріал поданий у вигляді графіків, карт, таблиць та фотографій.

Викладена у доповіді інформація, надана Департаменту територіальними органами Міністерств і відомств, структурними підрозділами Львівської облдержадміністрації, іншими державними структурами.

Маю надію, що дане видання сприятиме формуванню екологічно свідомих і екологічно грамотних громадян.

Дякую всім, хто своєю працею допоміг у створенні бюлетеня «Екологія Львівщини 2012» та підтримував нас у нелегкій справі охорони й покращення стану природного довкілля Львівщини.

Мирослав Хом'як,
*директор департаменту екології
та природних ресурсів Львівської
обласної державної адміністрації*

1. ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Львівська область розташована в західній частині України. Площа області складає 21,8 тис. км, що становить 3,6 % території України. Область займає південно-західну окраїну Східно - Європейської рівнини і західну частину північного макросхилу Українських Карпат. Львівщина на заході межує з Республікою Польща, на півночі - з Волинською, на північному сході - з Рівненською, на сході - межує з Тернопільською, на південному сході - з Івано-Франківською, на півдні - з Закарпатською областями.

На території області виділяють п'ять природних районів - гірські Карпати на півдні, до них прилягає Передкарпатська височина, Подільська височина (плато) - в центральній частині, Мале Полісся і Волинська височина - на півночі.

Найвищими гірськими вершинами є гори Розлуч (935 м над рівнем моря), Парашка (1271 м), Пікуй (1406 м).

Центральну частину території області площею понад 7000 км² займає Верхньобузько-Стирська рівнина, південніше лежить Подільська височина, на північ – Волинська височина у вигляді Сокальського пасма. Поверхня характеризується пологими, видовженими зі сходу на захід горбами.

На північний захід від Львова простягається Розточчя – дуже горбиста височина з окремими висотами понад 350 м над рівнем моря.

Надсяння – частина території, яка лежить у басейні р.Сян. Складається з Яворівської улоговини, пониженої до 250 м над рівнем моря і Сяно-Дністровської височини з висотами понад 320 м над рівнем моря.

Придністровська рівнина простяглась вздовж русла р. Дністер, місцями дуже заболочена.

Прикарпаття – вузька смуга вздовж Карпат, яка характеризується хвилясто-рівнинними формами рельєфу. Окремі висоти досягають тут 400 м.

Українські Карпати знаходяться у південній частині області.

Гірські хребти простягаються паралельними пасмами з північного заходу на південний схід до 60 км у довжину і 65 км у ширину.

Хребти розчленовані глибокими долинами рік Дністра, Стрия та їх приток.

Клімат області помірно-континентальний, вологий: м'яка з відлигами зима, волога весна, тепле літо, тепла суха осінь. Річна кількість опадів коливається від 600 мм на рівнині до 1000 мм в горах.

Через територію Львівщини проходить Європейський вододіл. В області беруть початок такі річки як Дністер та Західний Буг. Всього у Львівській об-

ласті нараховується 4 водних басейни: р. Західний Буг, р. Сян, р. Дністер та р. Дніпро, - у які впадають понад 8950 річок загальною протяжністю 16343 км. Найбільша кількість річок належить до басейнів р. Дністер та р. Західний Буг, відповідно 5838 та 3213 річки.

Лісові масиви зосереджені в Карпатах, а також в західній та північній частині Львівщини. Переважають сосна, бук, дуб, ялина, граб, менше поширені береза, вільха.

Область багата на корисні копалини: кам'яне вугілля, природний газ, нафту, сірку, торф, озокерит, кухонну та калійну сіль, сировину для виробництва цементу, вапняки і сланці, мергель, будівельні та вогнетривкі глини, тощо. Особливим багатством Галицької землі є великі запаси лікувальних мінеральних вод, на базі яких діють курорти.

2. ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ В ОБЛАСТІ

Стан природного довкілля Львівщини визначається багатьма чинниками, не лише географічними чи історичними. Відсутність значних покладів руд, солей чи залягання чорноземів дозволили Львівщині зберегти малопорушеною первинну красу нашого краю. Відсутність (або зупинка) потужних промислових гігантів, традиційне сільське господарство є підставою для порівняно непоганого екологічного стану Львівської області.

Львівщина за потужністю економічного, наукового, культурного потенціалу посідає провідне місце в Україні. В територіальній структурі господарства виділяються 3 економ – географічні райони: центральний, південний і північний. Кожен з них має свою спеціалізацію, виступає у внутрішньо обласному, регіональному і всеукраїнському розподілі і інтеграції праці, характеризується внутрішніми соціально – економічними зв'язками.

Центральний район є ведучим в територіально – функціональній структурі господарського комплексу. Його північна частина межа проходить приблизно лінією Рава-Руська – Жовква – Кам'янка-Бузька – Броди, а південна – Мостиська – Рудки – Миколаїв – Ходорів, включаючи всі ці міські поселення. Район тяжіє одночасно до головного ядра – м. Львова – багатофункціональний соціально – економічний центр.

Південний район – другий за значенням: нафто -, газовидобувна і переробна промисловість, лісопромисловий комплекс, м'ясопродуктне тваринництво, санаторно – курортне господарство. Район поділений на дві контрастні в природному і господарському відношенні частини: передгірську, в якій зосереджена основна маса його господарства, і гірську.

В центрі південного району сформувався складний Дрогобицько – Бориславський економічний вузол, де розвинена видобувна промисловість (нафта, калійна сіль). Одночасно це українська міжнародна здравниця (Трускавець, Східниця). В Передкарпатті формуються Стрийський (харчова, легка, газовидобувна і газопереробна, курортні галузі) і Самбірський (харчова, деревообробна, газовидобувна і інші галузі) економічні вузли. Поза вузлами знаходяться Жидачів (целюлозно – паперова промисловість), Сколе, Турка (деревообробна промисловість), Славське (сфера відпочинку і гірськолижного спорту).

Північний район – найменший у територіально – функціональній структурі. Розвинені кам'яновугільна, електроенергетична і хімічна промисловість, сільське господарство м'ясо – молочного напрямку з посівами зернових. Червоноградсько – Сокальський соціально – економічний вузол спеціалізується на добуванні і збагаченні вугілля, трикотажній промисловості: Соснівка, Гірник – видобування вугілля, Добротвір – виробництво теплової електроенергії,

Сокаль – легка промисловість, Радехів – цукрова промисловість.

Сьогоднішня екологічна ситуація в Львівській області характеризується проблемами, які породжені десятиліттями тому. Відтак, перспективи поліпшення стану довкілля зараз залежать не стільки від намірів здійснювати природоохоронні заходи, скільки від реальних можливостей ліквідації наслідків уже завданих екологічних збитків. Адже, одним з основних факторів деградації екологічної ситуації на Львівщині є функціонування (чи наслідки колишнього функціонування) підприємств гірничо-видобувної, хімічної та паливно-енергетичної промисловості.

Але якщо зупинка виробництва наприкінці 90-х років, обумовлена економічною кризою, виявилася екологічно сприятливим явищем, то негативний вплив житлово-комунального господарства і транспорту на стан довкілля залишився без змін і є доволі значним. Зокрема, зростає забруднення поверхневих вод внаслідок скидання неочищених стоків у водойми, що пов'язано з фізичним і моральним зносом водопровідно – каналізаційних систем, недостатнім фінансуванням їх утримання, ремонту і реконструкції; збільшуються обсяги нагромадження промислових і побутових відходів; повільно але стабільно зростає забруднення атмосферного повітря автотранспортом.

Окремою надзвичайно складною екологічною і соціальною проблемою є питання функціонування Львівського міського сміттєзвалища, розташованого біля с. Великі Грибовичі Жовківського району. Сміттєзвалище перевищило передбачені санітарними нормами терміни функціонування, входить до переліку 100 найбільших підприємств-забруднювачів довкілля України, є одним з найбільших забруднювачів в регіоні, тому підлягає закриттю та повній рекультивації. Однак на сьогодні це сміттєзвалище є єдиним відведеним місцем для захоронення твердих побутових відходів та промислових відходів IV класу небезпеки, що утворюються в м. Львові та прилеглих до нього населених пунктах.

З метою вирішення даної проблеми розробляється проект рекультивації Грибовицького сміттєзвалища з подальшим виконанням необхідних заходів щодо екологічно безпечного закриття Львівського полігону ТПВ та впровадженням альтернативного проекту видалення та утилізації відходів. У 2012 році роботи із розробки проекту рекультивації проводилися за кошти міського фонду ОНПС в сумі 1,2 млн. грн.

Крім того, основним проблемним питанням області у 2012 році залишалося питання поводження з непридатними та забороненими до використання в сільському господарстві пестицидами. За ініціативи Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області у 2012 році за кошти державного та обласного фондів ОНПС вивезено 389,174 тонн непридатних для використання пестицидів і тари від них, в результаті чого забезпечено повне очищення території Львівщини від цих небезпечних відходів.

Стабілізація та покращення екологічної ситуації в області потребують здійснення широкомасштабних заходів, спрямованих на попередження забруднення довкілля та ліквідацію наслідків нанесених в минулому екологічних збитків.

Оцінюючи екологічну ситуацію в області загалом, слід відзначити низку притаманних їй тенденцій як негативного, так і позитивного характеру. З одного боку, відбувається значне забруднення навколишнього середовища, існує значна потенційна можливість екологічних катастроф, а з іншого, в регіоні є території з чистим і привабливим середовищем та природними заповідниками.

3. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

Екологічні проблеми у галузі охорони атмосферного повітря Львівської області споріднені з загальнодержавними проблемами України, але мають і свою чітко виражену відмінність.

Для Львівщини характерні два види забруднення атмосфери: ареальний та лінійний. Перший приурочений до найбільших промислових центрів, на які припадає основна частина викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел, та транскордонний перенос забруднюючих речовин повітряними потоками. Другий пов'язаний із забрудненням атмосфери вздовж автомагістралей внаслідок інтенсивного руху транспортних засобів.

Незадовільний стан атмосферного повітря населених пунктів Львівської області обумовлений недотриманням підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, невиконанням у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня; низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів; відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок.

Таблиця 3.1

Динаміка викидів в атмосферне повітря, тис. тонн

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис.т.			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв.км, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2000	192,9	108,6	84,3	8,8	72,8	-
2005	187,625	95,8	91,825	8,4	71,3	0,0109
2006	206,631	110,631	96,103	9,2	78,6	0,0096
2007	253,056	110,489	142,567	11,3	96,2	0,009
2008	266,858	126,414	140,444	12,1	104,4	-
2009	253,4	121,0	132,4	11,6	99,3	-
2010	246,279	113,2	133,077	11,3	96,5	-
2011	256,5	129,4	127,1	11,8	100,9	-
2012	253,9	130,7	123,2	11,6	99,9	-

Найбільший відсоток забруднення атмосферного повітря області від стаціонарних джерел припадає на підприємства Кам'яно-Бузького, Сокальського, Стрийського, Миколаївського, Жидачівського, районів та міст Львова, Дрогобича і Червонограда, де знаходяться основні забруднювачі атмосферного повітря.

Як і в попередні роки, основний вклад в забруднення атмосферного повітря здійснюють підприємства енергетики, вугільної промисловості, з виробництва цементу та будівельних матеріалів, а також підприємства по видобуванню, транспортуванню і зберіганню природного газу – ВП «Добро-твірська ТЕС» (ПАТ «ДТЕК Західенерго»), ДП «Львіввугілля» (7 шахт які займаються видобутком кам'яного вугілля), ПАТ Філія УМГ «Львівтрансгаз» (ПАТ «Укртрансгаз»), Львівське відділення з видобутку нафти, газу та газового конденсату» (Філія ГПУ «Полтавагазвидобування»), «Миколаївцемент», ВАТ «Жидачівський ЦПК» та інші.

Тільки спад виробництва втримує екологічну ситуацію у місцях їх розташування від надкритичних навантажень.

Таблиця 3.2

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел за окремими населеними пунктами, тис. т

Роки	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Всього,	95,8	110,6	110,5	126,414	120,991	113,202	129,379	130,738
м. Львів	2,8	2,2	2,247	1,888	1,780	2,023	1,791	1,739
м. Борислав	0,5	0,6	0,885	0,681	0,608	0,383	0,514	0,486
м. Дрогобич	3,3	2,5	2,369	2,593	2,617	2,115	1,247	0,558
м. Моршин	-	-	-	-	0,055	0,059	0,056	0,057
М. Новий Розділ	-	-	-	-	0,416	0,452	0,456	0,691
м. Самбір	0,1	0,2	0,119	0,115	0,080	0,059	0,031	0,022
м. Стрий	0,7	4,9	1,159	1,055	1,003	0,731	0,400	0,405
м. Трускавець	0,2	3,0	-	0,084	0,070	0,081	0,071	0,044
м. Червоноград	2,9	3,0	3,016	1,771	1,077	5,114	11,601	15,266
Бродівський	1,0	0,9	0,888	0,875	1,365	1,333	1,596	1,174
Буський	0,3	0,3	0,193	0,116	0,114	0,160	0,153	0,138
Городоцький	2,8	4,5	5,156	5,233	4,624	4,502	4,913	4,772
Дрогобицький	2,0	2,0	3,634	2,984	2,632	2,986	2,831	2,920
Жидачівський	0,8	0,8	1,026	1,168	2,060	1,352	2,734	2,578
Жовківський	0,2	0,3	0,256	0,183	0,165	0,183	0,262	0,198
Золочівський	0,4	0,4	0,326	0,299	0,229	0,187	0,118	0,118
Кам'янка-Бузький	54,1	60,9	57,620	66,938	56,954	42,128	48,787	49,438
Миколаївський	4,0	4,5	4,297	3,952	3,568	3,017	2,693	2,353
Мостиський	1,0	0,9	0,863	0,877	0,785	0,974	1,001	0,757
Перемишлянський	0,4	5,5	8,640	8,973	8,558	8,313	8,936	9,027
Пустомитівський	0,4	0,4	0,378	0,392	0,281	0,249	0,196	0,170
Радехівський	0,7	0,8	0,796	0,255	0,366	0,406	0,441	0,617
Самбірський	1,4	0,5	0,475	0,413	0,745	0,765	0,725	0,694
Сколівський	0,1	0,05	0,045	0,048	0,384	0,394	0,341	0,031
Сокальський	3,5	2,9	2,656	14,689	21,059	27,758	30,589	29,467
Старосамбірський	0,1	0,2	0,125	0,149	0,163	0,133	0,128	0,118
Стрийський	9,9	9,6	12,161	9,673	8,288	6,315	5,897	5,928
Турківський	0,1	0,05	0,005	0,005	0,004	0,005	0,002	0,002
Яворівський	1,7	1,3	0,826	1,005	1,400	1,017	0,900	0,972

Таблиця 3.3
Динаміка викидів стаціонарними джерелами в атмосферне повітря, в тому числі по найпоширеніших речовинах (пил, діоксид сірки, діоксид азоту, оксид вуглецю) в цілому по області та в розрізі населених пунктів, тис. тонн

Населені пункти	2009				2010 р.				2011 р.				2012 р.			
	в т.ч.				в т.ч.				в т.ч.				в т.ч.			
	разом	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю	разом	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю	разом	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю	разом
Львівська область	120,990	13,177	39,367	6,633	5,131	113,202	31,582	5,867	5,498	31,582	129,4	11,7	38,3	6,2	4,9	130,738
м. Львів	1,780	0,125	0,033	0,779	0,420	2,023	0,031	0,791	0,490	0,031	1,8	0,1	0,0	0,8	0,5	1,739
м. Борислав	0,608	0,014	0,018	0,020	0,082	0,383	0,013	0,017	0,069	0,013	0,5	0,0	0,0	0,0	0,1	0,486
м. Дрогобич	2,617	0,014	0,558	0,131	0,174	2,115	0,354	0,111	0,156	0,354	1,3	0,0	0,2	0,1	0,1	0,558
м. Моршин	0,055	0,0	-	0,001	0,042	0,059	0,003	0,014	0,043	0,003	0,1	0,0	-	-	0,1	0,057
м. Новий Розділ	0,416	0,0	0,0	0,044	0,367	0,452	-	0,073	0,163	-	0,5	0,0	-	0,1	0,4	0,691
м. Самбір	0,080	0,003	0,002	0,027	0,043	0,069	-	0,059	0,019	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,022
м. Стрий	1,003	0,034	0,0001	0,062	0,155	0,731	0,384	0,119	0,213	0,384	0,4	0,0	0,0	0,0	0,1	0,405
м. Трускавець	0,070	-	-	0,055	0,012	0,081	0,038	0,028	0,074	0,038	0,1	-	-	0,1	0,0	0,044
м. Червоноград	1,077	0,136	0,529	0,126	0,214	5,114	0,057	0,016	0,030	0,057	11,6	0,1	0,4	0,1	0,1	15,266
Бродівський	1,365	0,023	0,040	0,029	0,075	1,333	-	0,101	0,190	-	1,6	0,0	0,0	0,0	0,1	1,174
Буський	0,114	0,023	0,037	0,016	0,027	0,160	0,0	0,246	0,349	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,138

Городоцький	4,624	0,002	-	0,050	0,093	4,502	0,030	0,012	0,157	0,030	4,9	0,0	-	0,1	0,2	4,772	0,003	-	0,063	0,118
Дрогобицький	2,632	0,0007	0,0002	0,157	0,224	2,986	0,107	0,020	0,018	0,107	2,8	0,0	0,0	0,1	0,1	2,920	0,002	-	0,178	0,263
Жидачівський	2,060	0,733	1,020	0,101	0,189	1,352	0,048	0,015	0,055	0,048	2,7	0,9	1,4	0,1	0,2	2,578	0,769	1,440	0,126	0,224
Жовківський	0,165	0,009	0,111	0,17	0,018	0,183	-	0,022	0,101	-	0,3	0,0	0,1	0,0	0,1	0,198	0,008	0,112	0,024	0,046
Золочівський	0,229	0,070	0,081	0,018	0,051	0,187	0,405	0,969	0,209	0,405	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,118	0,030	0,011	0,014	0,044
Кам'яно-Бузький	56,954	9,955	35,138	2,989	0,202	42,128	9,997	32,465	3,74	0,397	48,8	9,0	34,7	2,9	0,4	49,438	8,801	35,45	3,945	0,367
Миколаївський	3,151	1,429	0,287	1,086	0,335	3,017	0,927	0,498	1,010	0,027	2,7	0,9	0,5	1,1	0,3	2,353	0,696	0,422	0,920	0,314
Мостиський	0,785	0,027	0,0003	0,025	0,111	0,974	-	0,018	0,041	-	1,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,757	0,034	0,001	0,011	0,058
Перемишлянський	8,558	0,0	-	0,004	0,004	8,313	0,048	0,110	0,144	0,048	8,9	-	0,0	0,0	0,0	9,027	0,019	0,014	0,005	0,020
Пустомитівський	0,281	0,023	0,0001	0,017	0,039	0,249	-	0,021	0,028	-	0,2	0,0	-	0,0	0,0	0,170	0,035	-	0,025	0,040
Радехівський	0,366	0,061	0,047	0,076	0,151	0,406	0,021	0,050	0,015	0,021	0,4	0,1	0,1	0,1	0,2	0,617	0,166	0,046	0,110	0,282
Самбірський	0,745	0,018	-	0,027	0,077	0,765	0,019	-	0,028	0,080	0,7	0,0	-	0,0	0,0	0,694	0,010	-	0,015	0,007
Сколівський	0,384	0,007	0,002	0,0008	0,014	0,394	0,008	0,003	0,092	0,075	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,031	0,006	-	-	0,008
Сокальський	21,059	0,404	1,446	0,167	0,536	27,758	0,058	0,239	1,096	0,058	30,6	0,4	0,9	0,1	0,3	29,467	0,431	0,837	0,105	0,335
Старосамбірський	0,163	0,024	0,009	0,005	0,105	0,133	0,001	0,005	0,009	0,001	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,118	0,015	0,007	0,003	0,084
Стрийський	8,233	0,010	0,001	0,415	0,911	6,315	-	0,175	0,455	-	5,9	0,0	0,0	0,3	1,0	5,928	0,046	0,002	0,353	1,040
Турківський	0,004	0,001	0,0001	0,0005	0,0008	0,005	0,001	0,0001	0,0006	0,0009	0,0	0,0	-	0,0	0,0	0,002	-	-	-	-
Яворівський	1,400	0,021	0,002	0,178	0,447	1,017	0,031	0,791	0,490	0,031	0,9	0,0	0,0	0,2	0,4	0,972	0,022	0,003	0,157	0,437

Для зменшення викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел в Україні впроваджений новий механізм регулювання в галузі охорони атмосферного повітря основним завданням якого є попередження забруднення та боротьба з ним.

Введення нової дозвільної системи в Україні є частиною політичного курсу країни на зближення із законодавством Європейського Союзу, зокрема з природоохоронними вимогами.

З метою вжиття заходів по зменшенню забруднення атмосферного повітря об'єктами-заруднювачами атмосферного повітря за ініціатииви Департаменту екології та природних ресурсів Львівської облдержадміністрації будучи ще в статусі Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області в 2009 р. з метою оздоровлення і зменшення забруднення атмосферного повітря області розроблена Програма скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами підприємств-забруднювачів Львівської області на 2009-2017рр., яка затверджена Розпорядженням голови Львівської облдержадміністрації від 26.11.2009р. №1269/0/5-09.

Загалом Програмою передбачено виконання 85 заходів щодо скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами на 39 тис. тонн 10-ма найбільшими-забруднювачами атмосферного повітря Львівської області:

- ВП «Добротвірська ТЕС», (ПАТ «ДТЕК Західенерго»);
- ДП «Львіввугілля» (7 шахт які займаються видобутком кам'яного вугілля);
- Філія УМГ «Львівтрансгаз» (ПАТ «Укртрансгаз»);
- Львівське відділення з видобутку нафти, газу та газового конденсату» (Філія ГПУ «Полтавагазвидобування»);
- ПАТ «Миколаївцемент»;
- ВАТ «Жидачівський ЦПК»;
- МН «Нафтопровід Дружба» (ПАТ «Укртранснафта»);
- АТ НПК «Галичина»;
- ВАТ «Львівська вугільна компанія»;
- ТОВ «Кроно-Україна»

За даними Головного управління статистики у Львівській області та за статистичними даними самих підприємств загалом за 2012р. викинуто 130 тис. 700 тонн забруднюючих речовин в атмосферне повітря (основні забруднюючі речовини: азоту діоксид, сірчистий ангідрид, оксид вуглецю, речовини у вигляді твердих суспендованих частинок, метан, парникові гази та інші речовини).

Порядку 37% (48 тис. тонн) викидів області складає Добротвірська ТЕС та 31% (40 тис. тонн) викидів – ДП «Львіввугілля».

Левову частку виконання Програми в кількості 35 тис. тонн в період до 2017р. повинна реалізувати Добротвірська ТЕС ПАТ «ДТЕК «Західенерго» яка входить до переліку 100 найбільших забруднювачів України.

За даними статзвітності Добротвірської ТЕС станом на 01.08.2013р. з 2009 року виконано 5 заходів повітряноохоронних заходів, а саме:

- встановлено батарейні емульгатори II покоління на котлах ТП-10 ст. ст. №№7-10;

- встановлено сучасні засоби вимірювання кисню для контролю оптимального надлишку повітря в зоні горіння на котлах ТП-10 ст. ст. 6-11.

Вищевказані заходи дали змогу зменшити викиди сірчистого ангідриду на 2,4 тис. тонн, викидів речовин у вигляді суспендованих твердих частинок на 6,4 тис. тонн, зменшення викидів оксиду азоту на 3% та було залучено 26 млн. 486 тис. грн. **(всього зменшено викидів на 8 тис. 800 тонн, залучено 35 млн. 84 тис. грн. коштів підприємства).**

Проте викиди забруднюючих речовин по Добротвірській ТЕС з врахування зміни потужностей виробництва викиди залишаються на одному рівні.

Збільшення викидів у 2012р. на 1 тис. 566 тонн порівняно з 2011р. зумовлено збільшенням виробництва електроенергії та збільшенням кількості спаленого електростанцією вугілля.

Добротвірська ТЕС є виробником електричної енергії, яка транспортується в загальну електричну мережу України, а також теплової енергії, яка йде на потреби смт. Добротвір Кам'янка-Бузького району Львівської області.

Котли введені в експлуатацію в 50-60 роках минулого століття які є морально застарілими та фізично зношені..

Загалом в період 2009 - I півріччя 2013р. 10 підприємствами виконано близько 60 заходів, що зумовило зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на 9 тис. 281 тонну та залучено коштів підприємств на суму 124 млн. 160 грн.

Вищевказані заходи дали змогу зменшити викиди оксиду азоту, сірчистого ангідриду, речовин у вигляді суспендованих твердих частинок та інших речовин.

По 3-м підприємствам – всі заходи передбачені програмою виконані (Львівське відділення з видобутку нафти, газу та газового конденсату) - Філія ГПУ «Полтавагазвидобування», МН «Нафтопровід Дружба» - ПАТ «Укртранснафта» та ТОВ «Кроно-Україна»).

- Філія ГПУ «Полтавагазвидобування» Львівське відділення з видобутку нафти, газу та газового конденсату виконані **3 заходи:** проведено заміну застарілих компресорів на сучасні що зумовило зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря **на 83 тонн та залучено 31 млн. 131 тис. грн.;**

- ПАТ «Укртранснафта» МН «Дружба» виконано **11 заходів:** проведено ревізію дихальної арматури нафтових резервуарів, модернізацію котелень та перевід будинків на індивідуальне опалення при цьому залучено коштів на суму **9,5 млн. грн.;**

- ТОВ «Кроно-Україна» виконано **4 заходи** ТОВ «Кроно-Україна» виконані всі заходи, а саме: на сушильних установках здійснено модернізацію

рукавних фільтрів та заміну пальників, що зумовило зменшення викидів речовин у вигляді суспендованих твердих частинок **на 15 тонн та було залучено 1 млн. 770 тис. грн.**

По ПАТ «Укртрансгаз» Філія Управління Магістральних Газопроводів «Львівтрансгаз» не виконуються заходи по заміні застарілих турбокомпресорів на Опарському виробничому управлінні підземного зберігання газу, що зумовлює збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Для вирішення проблемних питань та створення бази для технічного переозброєння устаткування теплових електростанцій в період з 2013 до 2014 року, необхідно вже сьогодні Мінпромполітики України в межах галузі забезпечити випробування та впровадження екологічно чистих технологій спалювання вугілля, ефективних засобів очищення димових газів від шкідливих викидів з врахуванням вже діючих новітніх технологій в Україні та зарубіжжі. В першу чергу необхідна реконструкція блоків з монтажем вискоефективних електрофільтрів на Добротвірській ТЕС (з комплексом сіркоочистки) та запровадження комплексу сіркоочистки та очистки речовин у вигляді суспендованих твердих частинок, недиференційованих за складом по ДП «Львіввугілля» (шахти). Розробка і впровадження комбінованих методів з метою зменшення викидів оксидів азоту і сірки від котлоагрегатів.

Таблиця 3.4

Обсяги викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря в розрізі районів та міст області у 2012 р. (тонн)

	Обсяги викидів, тонн		Збільшення \ зменшення викидів у 2012 р. проти 2011 р., тонн	Обсяги викидів у 2012 р. до 2011 р., +/-
	у 2012р.	у 2011р.		
Бродівський	1173,8	1596,4	зменшення	422,6
Буський	137,8	153,2	зменшення	15,4
Городоцький	4771,5	4913,4	зменшення	141,9
Дрогобицький	2920,0	2831,4	збільшення	88,6
Жидачівський	2577,5	2734,3	зменшення	156,8
Жовківський	198,1	262,1	зменшення	64,0
Золочівський	117,5	117,8	зменшення	03,
Кам'янка-Бузький	49437,7	48786,8	збільшення	650,9
Миколаївський	2353,1	2693,3	зменшення	340,2
Мостиський	757,2	1000,7	зменшення	243,5
Перемишлянський	9027,4	8936,1	збільшення	91,3
Пустомитівський	170,2	196,4	зменшення	26,2
Радехівський	617,2	440,7	збільшення	176,5
Самбірський	693,5	724,5	зменшення	31,0
Сколівський	31,1	340,8	зменшення	309,7
Сокальський	29467,2	30589,3	зменшення	1122,1
Старосамбірський	118,2	127,5	зменшення	9,3

	Обсяги викидів, тонн		Збільшення \ зменшення викидів у 2012 р. проти 2011 р., тонн	Обсяги викидів у 2012 р. до 2011 р., +/-
	у 2012р.	у 2011р.		
Стрийський	5928,0	5896,9	збільшення	31,1
Турківський	2,0	2,0	-	-
Яворівський	971,9	899,8	збільшення	72,1
м.Львів	1739,3	1761,2	зменшення	21,3
м.Борислав	486,0	513,5	зменшення	27,5
м.Дрогобич	557,5	1247,0	зменшення	689,5
м.Моршин	56,8	56,3	збільшення	0,5
м.Новий Розділ	690,5	455,9	збільшення	234,6
м.Самбір	22,1	30,8	зменшення	8,7
м.Стрий	404,8	399,8	збільшення	5,0
м.Трускавець	44,1	70,6	зменшення	26,5
м.Червоноград	15265,6	11600,6	збільшення	3665

Незадовільний стан атмосферного повітря населених пунктів обумовлений недотриманням підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, у тому числі внаслідок обмеження енергопостачання, яке не здатне працювати в межах екологічних і санітарних норм, невиконання у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня, низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів, відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок, відсутністю нормативних санітарно-захисних зон між промисловими та житловими районами.

З метою вжиття заходів по зменшенню забруднення атмосферного повітря об'єктами-заруднювачами атмосферного повітря за ініціативи Департаменту екології та природних ресурсів Львівської облдержадміністрації будучи ще в статусі Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області в з метою оздоровлення і зменшення забруднення атмосферного повітря області розроблені Програми:

- скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами підприємств-забруднювачів Львівської області на 2009-2017рр.;

- «Обласна Програма скорочення викидів парникових газів на 2010-2012рр. у Львівській області», яка включає 6 секторів економіки де можливе зменшення забруднення викидами парникових газів.

Загалом за цими програмами заплановано виконання 85 заходів зі зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, що дасть змогу зменшити викиди на 40 тис.

На виконання вказаних вище програм протягом 2012 р. втілено такі заходи:

- на ВП «Добротвірська ТЕС» – встановлено батарейні емульгатори II покоління на котлах ТП-10 та встановлено сучасні засоби вимірювання

кисню для оптимального надлишку горіння в зоні горіння, що зменшить викиди забруднюючих речовин на 4 тис. 589 тонн;

- на ПАТ «Миколаївцемент» – проведено укладання бетонного покриття (ремонт) на існуючі внутрішньозаводські дороги, технологічне переоснащення електрофільтра обертових печей №№2, 4, встановлено системи безперервного моніторингу викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на обертових печах №№4, 5, 6, що зменшить викиди забруднюючих речовин на 190 тонн;

Загалом в період 2009 - I півріччя 2013р. 10 підприємствами виконано близько 60 заходів, що зумовило зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на 9 тис. 281 тонну та залучено коштів підприємств на суму 124 млн. 160 грн.

Вищевказані заходи дали змогу зменшити викиди оксиду азоту, сірчистого ангідриду, речовин у вигляді суспендованих твердих частинок та інших речовин.

По 3-м підприємствам – всі заходи передбачені програмою виконані (Львівське відділення з видобутку нафти, газу та газового конденсату) - Філія ГПУ «Полтавагазвидобування», МН «Нафтопровід Дружба» - ПАТ «Укртранснафта» та ТОВ «Кроно-Україна»).

1. Філія ГПУ «Полтавагазвидобування» Львівське відділення з видобутку нафти, газу та газового конденсату виконані **3 заходи**: проведено заміну застарілих компресорів на сучасні що зумовило зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря **на 83 тонн та залучено 31 млн. 131 тис. грн.**
2. ПАТ «Укртранснафта» МН «Дружба» виконано **11 заходів**: проведено ревізію дихальної арматури нафтових резервуарів, модернізацію котелень та перевід будинків на індивідуальне опалення при цьому залучено коштів на суму **9,5 млн. грн.**
3. ТОВ «Кроно-Україна» **виконано 4 заходи** ТОВ «Кроно-Україна» виконані всі заходи, а саме: на сушильних установках здійснено модернізацію рукавних фільтрів та заміну пальників, що зумовило зменшення викидів речовин у вигляді суспендованих твердих частинок **на 15 тонн та було залучено 1 млн. 770 тис. грн.**

Пропозиції щодо усунення проблем та негативних тенденцій

Для покращення екологічної ситуації в районі розташування Добротвірської ТЕС, а також стабільності в викидах забруднюючих речовин в атмосферу (сірчистих сполук та золи), першочергово необхідно приступити до завершення будівництва і вводу в експлуатацію, вискоєфективних золовловлювачів з сіркоочисткою.

Вплив автотранспорту на довкілля

З року в рік, з розвитком економіки, автотранспорт стає одним з основних забруднювачів атмосферного повітря. Так, обсяги викидів забруднюючих речовин, які надійшли у повітряний басейн Львівської області від пересувних джерел забруднення зросли на 28,2% у порівнянні з 2006 р. (96,103 тис. тонн).

Викинутий і скинутий кілограм цих забруднювачів ми відчуваємо на своєму здоров'ї. Адже, понад 200 різних сполук потрапляють в атмосферу завдяки автотранспорту. У вихлопних газах містяться різні хімічні сполуки (чадний газ, вуглеводні, оксиди азоту, альдегіди тощо), які утворюючи фотооксиданти, здійснюють подразнюючий, токсичний, канцерогенний, мутагенний вплив на людський організм. Чадний газ насичує людську кров, замість кисню сполучається з еритроцитами та переноситься до всіх органів.

У результаті неповного згоряння в двигуні частина вуглеводнів перетворюється в сажу, яка містить смолисті речовини, в тому числі канцерогенний бенз(а)пірен. При вдиханні з повітрям вони глибоко проникають у легені і провокують респіраторні захворювання, бронхіт та астму. Так, в 1 л бензину міститься 1 г тетраетилсвинцю.

У 2012 р. викиди забруднюючих речовин від автотранспорту становили 123,2 тис. тонн, що на 3,9 тис. тонн менше 2011р.

Протягом 2012 року лабораторія КП «Адміністративно – технічне управління» Департаменту містобудування Львівської міської ради проводила заміри щодо якості атмосферного повітря на території м. Львова по таких показниках як вуглецю оксид, азоту оксид, азоту діоксид, ангідрид сірчистий. Проведено 100 контрольних замірів на 25 перехрестях м. Львова. Спостерігається забруднення по оксиду вуглецю (перевищення ГДК коливається в межах 1,22 – 2,31 ГДК) та діоксиду азоту (перевищення ГДК коливається в межах 1,81 – 4,04 ГДК).

Автотранспорт, крім викидів забруднюючих речовин в атмосферу, також спричиняє негативне акустичне забруднення. Дослідження свідчать про те, що акустичне забруднення впливає на розвиток серцево-судинних захворювань, що є основною причиною смертності населення.

Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Затвердити генеральні плани міст, в яких передбачити розв'язки транспортних шляхів та їх об'їзних доріг, запровадити встановлення каталізаторів та автомобілях старого випуску.

Забезпечити виніс автобусних станцій на околицях великих міст (автовокзал, будівництво нових АС та ін.) по напрямках районних сполучень.

Зменшити забруднення довкілля викидами транспортних засобів шляхом створення мережі постійних контрольно-регулювальних постів на автошляхах, де проводилися б як контрольні заміри так і регулювання паливної апаратури двигунів внутрішнього згоряння.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

Львівщина займає особливе місце щодо забезпечення і розподілу водних ресурсів. Область має таку властивість, що через її територію проходить більша частина Головного Європейського водорозділу, що ділить річки Балтійського (Дністер, Стир) та Чорноморського (Буг, Сян) басейнів.

Водні ресурси Львівщини формують річки, ставки, водосховища, струмки, меліоративні канали і болота.

Львівщина багата на водні ресурси. В області нараховується понад 8950 річок, потічків і струмків загальною протяжністю 16343 км. Річки області належать до басейнів Чорного (Дністер, Стрий) і Балтійського (Західний Буг, Сян) морів. Найбільша кількість річок нараховується в басейнах р. Дністер (5838), р. Західний Буг (3213) і незначна кількість в басейні р. Сян.

У межах Карпат в середньому на площу 1 км² припадає 1 км річок. На Передкарпатській височині густота річкової сітки зменшується, але річки стають більш повноводними.

Таблиця 4.1

Характеристика річок на території області

№ з.п.	Назва річки	Довжина в межах області, км	Кількість населених пунктів вздовж берегової смуги, шт	Кількість гребель (водосховищ), шт.	Кількість магістральних трубопроводів через річку, шт.			Кількість мостів через річки, шт.	
					газо-	нафто-	продукто-	автодор.	залізнич.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Великі річки									
1.	Дністер	207	66	2	9	6	-	28	5
2.	Зах.Буг	195	47	2	3	4	-	17	4
Середні річки									
1.	Стрий	232	58	-	7	3	-	25	8
2.	Серет	5	-	-	-	-	-	-	-
3.	Сан	56		-	Ріка прикордонна				
4.	Іква	17	4	-	-	-	-	-	3
5.	Стир	91	3	-	-	-	-	4	-

На території області протікають ріки Дністер, Дністер, Стрий, Опір, Західний Буг, Бистриця, Солокія та їх притоки, які в період весняної повені і випадання значних опадів створюють зони затоплення, особливо в Миколаївському, Самбірському, Мостиському, Стрийському, Дрогобицькому, Старосамбірському, Городоцькому, Жидачівському, Сокальському районах та місті Червонограді.

Екологічні проблеми поверхневих вод

Поверхневі води на даний час продовжують належати до числа найбільш забруднених природних ресурсів.

На екологічний стан поверхневих вод Львівської області впливають різноманітні чинники, які водночас тісно взаємопов'язані, а саме:

- *скид стічних вод у поверхневі водойми без належної очистки* Це передусім пов'язано з виходом із ладу очисних споруд, фізичним і моральним їхнім зношенням, відсутністю коштів на будівництво, ремонт чи реконструкцію. Внаслідок тривалої експлуатації без необхідного поточного ремонту систем водопостачання і каналізації більшість водопровідно-каналізаційних господарств області перебувають в незадовільному технічному стані, який постійно погіршується, частина з них в аварійному стані. Проблема полягає в тому, що стічні води не проходять повного циклу очищення. Найчастіше здійснюється лише біологічне очищення. У 2012 році обсяги скидів зворотних вод становили 224,9 млн. м³ (в т.ч. 43,49 млн.м³-забруднених стоків), що на 1,6 млн.м³ менше в порівнянні із даними 2011р. (226,5 млн.м³);

- *самовільний скид стічних вод.* Однією із причин забруднення поверхневих вод є забруднення від приватного сектора. Сьогодні значна частина приватного сектору районних центрів, міст обласного підпорядкування, селищ міського типу не охоплені цілковито централізованою системою каналізації і скидають стічні води без очистки безпосередньо у водні об'єкти – малі річки;
- *недотримання режиму у прибережних смугах і водоохоронних зонах* безпосередньо впливає на екологічний та санітарний стан поверхневих вод. Часто на берегах річок виникають стихійні сміттєзвалища. Джерелом забруднення є відходи та звалища на березі річки, які містять в собі побутові відходи, скло, пластик, відходи нафтопродуктів, шини, електро- та побутова техніка – все це потрапляє на звалища від населення, приватних осіб та організацій. Недотримання водоохоронного режиму у прибережних захисних смугах і водоохоронних зонах річок, окрім забруднення і засмічення водних ресурсів, створює потенційну небезпеку руйнування берегів під час повеней. Багато річок у населених пунктах стали практично місцем для скидання сміття, відходів. Органи місцевого самоврядування не достатньо вживають заходів щодо розчистки їхніх русел, що спричинює до підтоплення території та погіршення їхнього екологічно-санітарного стану;
- *не винесення в натуру прибережно-захисні смуги;*
- *повені та паводки.* Особливо суттєвої шкоди у зв'язку із повенями зазнають малі річки: розмиваються береги, руйнуються берегові укріплення;
- забруднення та засмічення ґрунтів;
- зміна ландшафтної структури та техногенне перевантаження території;
- тралювання лісу по потоках у гірській місцевості.

Між подачею води і очисткою стічних вод існує дисбаланс, оскільки у ряді

населених пунктів області з централізованим водозабезпеченням відсутнє централізоване водовідведення. Зокрема, в 5-х містах та 17 селищах міського типу, з них 7 селищ з централізованим водопостачанням відсутня каналізаційна мережа та очисні споруди. Це міста Турка, частково Самбір, Східниця і Славськ, Борислав (відсутні очисні споруди), Белз, Угнів і Судова Вишня та селища – Бориня, В. Синьовидне, Гніздичів, Жвірка, Запитів, Краковець, Куликів, Меденичі, Нижанковичі, Нові Стрілища, Олесько, Підбуж, Підкамінь, Поморяни, Рудно і Стара Сіль, не забезпечений централізованим водовідведенням сектор індивідуальної житлової забудови, розміщений в другій зоні округу санітарної охорони курорту Моршин, що створює небезпеку забруднення «Моршинського» родовища мінеральних вод.

В більшості населених пунктів не облаштований централізованою каналізацією приватний сектор, який скидає фекальні стоки у вигреби, а в окремих випадках у канави або на рельєф, що призводить до погіршення екологічної безпеки відповідної території та забруднених водних ресурсів.

Очисні споруди в сільських населених пунктах безгосподарні і як правило, зруйновані і не виконують свого функціонального призначення.

Понад 98 % очищених та недостатньо очищених стоків попадають в басейн прикордонних річок Дністер, Західний Буг та Сян і незначний відсоток - в басейн річки Дніпро.

Практично всі очисні споруди каналізації збудовані до 1990 року на технологіях, розроблених у 60-70-х роках минулого століття і на даний час вимагають реконструкції, а в окремих населених пунктах будівництва нових.

Скид неочищених стічних вод з вище перерахованих очисних споруд здійснюється в басейни транскордонних річок (Дністер, Сян). Забруднення поверхневих вод транскордонних річок може призвести до негативної реакції з боку європейських країн (Польща, Молдова).

Суттєвий вклад у забруднення поверхневих вод вносить приватний сектор. Складається парадоксальна ситуація: покращення водопостачання приватного сектору в містах та селах погіршує санітарний та екологічний стан річок через прихований скид стічних вод безпосередньо в річки. За останній рік такі факти виявлені майже в усіх районах області.

Охорону водних ресурсів від забруднення та виснаження у відповідності до діючого законодавства мають здійснювати організації-водокористувачі та підприємства, з діяльністю яких пов'язаний негативний вплив на водні ресурси. Це найважливіше і принципове положення є основою, на якій повинно базуватися здійснення водоохоронних заходів.

Використання водних ресурсів Львівської області

Централізованим господарсько-питним водопостачанням забезпечені всі міста, селища міського типу та 16% сіл з охопленням близько 20% сільського населення. Забір води на 98,5 % здійснюється з підземних джерел питного водопостачання і лише 1,5 % забезпечується з поверхневих водозаборів.

Таблиця 4.2.

Основні показники використання і відведення води млн. м³

Показники	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	248,2	241,8	247,4	260,1	250,2	247,2	245,6
у тому числі для використання	195,4	191,2	190,1	180,6	174,7	173,7	157,8
Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї на виробничі потреби	195,4	191,2	190,1	180,6	174,7	173,7	157,8
побутово-питні потреби	55,51	54,04	54,71	49,3	46,47	47,5	46,6
зрошення	93,61	90,80	86,26	80,33	78,29	77,7	62,87
сільськогосподарські потреби	-	-	-	-	-	-	-
ставка-рибне господарство	31,55	30,65	31,02	30,96	30,94	25,7	25,2
Втрати води при транспортуванні	14,73	15,61	18,07	20,01	18,98		23,1
Загальне водовідведення, з нього:	49,23	47,14	54,15	58,3	56,43	54,3	69,22
у поверхневі водні об'єкти	271,10	265,10	264,40	248,6	240,4	244,1	241,9
у тому числі	258,70	252,70	253,8	238,0	230,2	226,5	224,9
забруднених зворотних вод				-	-		-
з них без очищення	179,55	188,8	59,98	59,46	59,31	52,6	43,49
нормативно очищених	4,379	11,79	6,03	4,12	1,822	2,107	2,000
нормативно чистих без очистки	49,60	41,76	161,3	154,9	147,1	153,1	160,6
Обсяг оборотної та послідовно використаної води	29,55	22,10	32,47	23,57	23,83	20,8	20,8
Частка оборотної та послідовно використаної води, %	425,4	402,7	413,8	368,4	310,7	350,3	439,9
Потужність очисних споруд	88,45	88,45	88,42	88,31	87,1	88,2	90,6
	328,9	327,8	355,1	330,5	330,2	323,2	324,0

Основним джерелом водопостачання в області є підземні води. Поверхневі води використовуються в обмеженій кількості, в основному для рибоводних ставків, технічного водопостачання підприємств та в гірських районах – для господарсько-питного водопостачання.

Водопостачання сільських населених пунктів з підземних водоносних горизонтів здійснюється як централізовано, так і з індивідуальних свердловин, які були пробурені в попередні роки. Значна частина свердловин, пробурених у господарствах колишніх колгоспів, на даний час не використовується, є безгосподарською та безконтрольною і тому стала джерелом забруднення підземних водоносних горизонтів через відсутність ліквідаційного тампонажу. Іншими джерелами забруднення підземних водоносних горизонтів є діяльність гірничо-видобувних підприємств області (гірничохімічні, вугледобувні, озокеритові та нафтові родовища Борислава). Мережа спостережних свердловин на підземні водоносні горизонти обслуговується нерегулярно, належної інформації з цього питання немає. Найбільш поширеним джерелом водопос-

тачання в області є індивідуальні колодязі, які розкривають верхні водоносні горизонти, не захищені від забруднення поверхневими та дощовими стоками. Контроль за якістю води в таких колодязях носить нерегулярний, спорадичний характер і здійснюється лише в окремих районах службами райСЕС.

Затверджені запаси підземних вод використовуються для водопостачання міст, їх основна частина витрачається на забезпечення м. Львова. Затверджені запаси підземних вод приурочені до міжпластових водоносних горизонтів (крім Стрийського родовища), які зверху перекриті водотривкими породами, що надає їм напірних властивостей, захищає від забруднення з поверхні і визначає якісний стан. На станції водопідготовки води доводяться до необхідної якості і направляються споживачам.

Прісні води в північній частині області приурочені до верхньокрейдових, девонських і неогенових відкладів, в центральній – переважно до неогенових відкладів, в південній – до неогенових і четвертинних відкладів.

Львівські водозабори західної групи, що експлуатують верхньокрейдовий і нижньобаденський водоносні горизонти мають підвищений вміст природного стронцію, тому необхідна очистка води від стронцію.

За останні роки спостерігається тенденція по зменшенню кількості забраної та використаної води. Відповідно зменшуються обсяги скинутих зворотних вод. Основна причина – є більш раціональне використання водних ресурсів та зменшення виробничих потужностей підприємств.

Таблиця 4.2

Забір, використання та відведення води в області, млн. м³

роки	Забрано води із природних водних об'єктів - всього	Використано води	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти	
			всього	з них забруднених зворотних вод
2012	245,6	157,8	224,9	43,49
2011	247,2	173,7	226,5	52,6
2010	250,2	174,7	230,2	59,31
2009	260,1	180,6	238,0	59,46
2008	247,4	190,1	253,8	59,98
2007	241,8	191,2	252,70	188,8
2006	248,2	195,4	258,70	179,55

Забір води з природних водних об'єктів області у 2012 році зменшився на 1,6 млн. м³ в порівнянні з минулим роком і становить 245,6 млн. м³.

Забір води з підземних водних об'єктів зменшився на 2,4 млн. м³, з 170,4 млн. м³ в 2011р. до 168,0 млн. м³ в 2012р.

В 2012 році збільшився на 1,09 млн. м³ забір води з поверхневих водних об'єктів з 76,8 млн. м³ в 2011 р. до 77,89 млн. м³ в 2012р.

Найбільшими споживачами області являються підприємства комунального господарства: МКП «Львівводоканал», КП «Червоноградводоканал», КП

«Дрогобичводоканал», КП «Стрийводоканал» та промислові підприємства: ПАТ «Жидачівська ЦПК», ДОБротвірська ТЕС, ПАТ «Миколаївцемент», ПАТ «Ензим», ПАТ «Львівський жиркомбінат», ПАТ Львівська пивоварня».

Забруднення поверхневих вод

Основними проблемами забруднення поверхневих вод Львівщини є:

- 1) скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод;
- 2) відсутність водоохоронних зон та бережних захисних смуг водних об'єктів.

Внаслідок тривалої експлуатації без необхідного поточного ремонту систем водопостачання і каналізації більшість водопровідно-каналізаційних господарств області знаходяться в незадовільному технічному стані, який щодня погіршується, частина з них в аварійному стані.

За даними Львівського обласного управління водних ресурсів «Облводгосп» у 2011 році у водні об'єкти області було скинуто 226,5 млн. м³ недостатньо очищених та неочищених стічних вод, а в 2012 році – 224,9 млн. м³.

Таблиця 4.3

Динаміка водокористування

Показники	Одиниця виміру	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
1	2	4	5	6	7
Забрано води з природних джерел, усього	млн. м ³	260,1	250,2	247,2	245,6
у тому числі:					
поверхневої	млн. м ³	79,87	71,5	76,8	77,89
підземної	млн. м ³	180,2	178,7	170,4	168,0
морської	млн. м ³	-	-	-	-
Забрано води з природних джерел у розрахунку на одну особу	м ³	102,0	-	-	-
Використано свіжої води, усього	млн. м ³	180,6	174,7	173,7	157,8
у тому числі на потреби:			-		-
господарсько-питні	млн. м ³	80,33	78,29	77,7	62,87
виробничі	млн. м ³	49,30	46,47	47,5	46,90
сільськогосподарські	млн. м ³	30,96	30,94	25,7	25,2
зрошення	млн. м ³	-	-	-	-
Використано свіжої води у розрахунку на одну особу	м ³	70,8	-	-	-
Втрачено води при транспортуванні	млн. м ³	58,30	56,43	54,3	69,22
	% до забраної води	22,41	-		

Скинуто зворотних вод, усього	млн. м ³	248,6	240,4	244,1	241,9
у тому числі:					
у підземні горизонти	млн. м ³	-	-	-	-
у накопичувачі	млн. м ³	10,62	8,395	9,10	7,036
на поля фільтрації	млн. м ³	-	1,778	8,50	1,759
у поверхневі водні об'єкти	млн. м ³	238,0	230,2	226,5	224,9
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти,					
усього	млн. м ³	238,0	230,2	226,5	224,9
з них:					
нормативно очищених, усього	млн. м ³	154,9	147,1	153,1	160,6
у тому числі:					
на спорудах біологічного очищення	млн. м ³	154,2	146,5	152,2	159,8
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн. м ³	-	-		-
на спорудах механічного очищення	млн. м ³	0,764	0,596	0,886	0,773
нормативно (умовно) чистих без очищення	млн. м ³	23,57	23,8	20,8	20,78
забруднених, усього	млн. м ³	59,46	59,31	52,60	43,49
у тому числі:					
недостатньо очищених	млн. м ³	53,95	57,49	50,49	41,49
без очищення	млн. м ³	4,12	1,822	2,107	2,000
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу	м ³	93,3	-	-	-

Скид неочищених стічних вод з очисних споруд здійснюється в басейни транскордонних річок (Дністер, Сян, Західний Буг). Забруднення поверхневих вод транскордонних річок може призвести до негативних наслідків з сторони європейських країн (Польща, Молдова).

Другою важливою проблемою, що призводить до забруднення поверхневих вод на території області є відсутність водоохоронних зон та бережних захисних смуг водних об'єктів на території області. дописати

Відсутність планово-картографічних матеріалів і невизначеність на місцевості меж водоохоронних зон та бережних захисних смуг призводять до порушень земельного і водного законодавства при їх використанні. Так, наприклад, часто ці землі розпайовуються та надаються в приватну власність. Створюються умови для незаконного ведення господарської діяльності у водоохоронній зоні та бережній захисній смузі, самовільного заняття земель водного фонду, використання земель не за цільовим призначенням, а у деяких випадках і на акваторії водного об'єкта. В межах населених пунктів береж-

ні території забудовуються і згодом переводяться у землі житлової забудови з подальшою приватизацією. Внаслідок цього, діяльність суб'єктів господарювання і громадян завдає значні збитки довкіллю, створює умови й сприяє забрудненню поверхневих вод і земель у межах зазначених територій, не проводяться природоохоронні заходи. Має місце недостатня екологічна свідомість і необізнаність громадян, представників органів державної влади та місцевого самоврядування щодо необхідності збереження природного середовища.

Львівським обласним управлінням земельних ресурсів спільно з Львівським управлінням водних ресурсів у 2011 році проведено інвентаризацію раніше розроблених проектів по встановленню водоохоронних зон і прибережних захисних смуг річок і водоймищ. Ці проекти були розроблені у 80-х роках по територіях колишніх колгоспів, на сьогодні їх межі не співпадають з межами сучасних адміністративних одиниць, визначених проектами формування територій місцевих рад. Розміри прибережних захисних смуг, встановлені в тодішніх проектах, не відповідають вимогам чинного Земельного та Водного кодексів України, якими встановлюються інші розміри прибережних захисних смуг. На сьогодні водоохоронні зони та прибережно-захисні смуги водних об'єктів на території області не винесені в натуру, що порушує сприятливий природоохоронний режим водних об'єктів, призводить до їх забруднення і засмічення.

Скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти

Спостереження та контроль за скидами стічних вод у 2012 році проводилися Державною екологічною інспекцією у Львівській області.

Львівським обласним управлінням водного господарства надано інформацію щодо обліку заборів вод та скидів стічної води. Згідно даних Облводресурсів, у таблиці 4.5. наведено скиди стічних вод (у млн.м³) з розбивкою по районах.

Таблиця 4.5

Скид стічних вод після очисних споруд (млн. м³)

Район	Скид всього			Не відповідають нормативам			Відповідають нормативам		
	2012р.	2011р	+/- 2012 до 2011	2012р	2011р	+/- 2012 до 2011	2012р	2011р	+/- 2012 до 2011
Бродівський	0,759	0,786	-0,027	-	0,037	-0,037	0,759	0,749	+0,01
Буський	0,076	0,077	-0,001	0,076	0,077	-0,001	0	0	0
Городоцький	0,593	0,491	0,102	0,023	0,026	-0,003	0,570	0,465	+0,105
Дрогобицький	21,387	21,525	-0,138	1,259	0,922	+0,337	20,074	20,604	-0,53
Жидачівський	3,886	5,582	-1,696	0,466	0,633	-0,167	3,420	4,949	-1,529
Жовківський	0,552	0,560	-0,008	0,552	0,560	-0,008	0	0	0

Золочівський	0,811	0,847	-0,036	0,061	0,061	0	0,750	0,786	-0,036
Кам'яно-Бузький	1,133	1,049	+0,084	0,228	0,400	-0,172	0,905	0,649	+0,256
Миколаївський	1,457	1,474	-0,017	0,509	0,421	+0,088	0,948	1,052	-0,104
Мостиський	0,181	0,192	-0,011	0,027	0,062	-0,035	0,154	0,130	+0,024
Перемишлянський	0,146	0,157	-0,011	0,142	0,154	-0,012	0,004	0,003	+0,001
Пустомитівський	0,376	0,256	+0,12	0,307	0,238	+0,069	0,069	0,019	+0,05
Радехівський	1,058	0,966	+0,092	0,382	0,421	-0,039	0,676	0,546	+0,13
Самбірський	0,864	0,848	+0,016	0,640	0,848	-0,208	0,224	0	+0,224
Сколівський	0,224	0,230	-0,006	0,184	0,185	-0,001	0,040	0,044	-0,004
Сокальський	5,6	5,748	-0,148	1,998	1,952	+0,046	3,602	3,796	-0,194
Ст.Самбірський	0,038	0,036	+0,002	0,020	0,020	0	0,017	0,016	+0,001
Стрийський	3,505	3,646	-0,141	3,387	3,551	-0,164	0,102	0,095	+0,007
Турківський	0,008	0,008	0	-	-	-	0,008	0,008	0
Яворівський	1,590	1,669	-0,079	0,349	0,454	-0,105	1,241	1,215	+0,026
м. Львів	159,9	159,5	+0,4	32,88	41,58	-8,7	127,0	118,0	+9
Разом по області	204,2	205,7	-1,5	43,49	52,602	-9,112	160,6	153,1	+7,5

Виділено кольором показники, які свідчать про погіршення ситуації з очисткою стічних вод в розрізі районів області.

Загальна потужність існуючих очисних споруд складає 324,0 млн. м³ на добу.

Практично всі очисні споруди каналізації збудовані до 1990 року на технологіях, розроблених у 60-70-х роках минулого століття і на даний час вимагають реконструкції, а в окремих населених пунктах – будівництва нових.

Якість стічних вод визначається за такими показниками: водневий показник рН, завислі речовини, запах, мінералізація, прозорість, БСК₅, ХСК, СПАР, нафтопродукти, феноли, амоній сольовий, сульфати, хлориди, азот амонійний, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, кальцій, магній, мідь, нікель, хром (IV), цинк.

З метою контролю якості очистки стічних вод у 2012 р. на 34 підприємствах було проведено 111 контрольних замірів на 49 випусках. Всього виконано 1669 компонентовизначень, за якими встановлено 182 перевищень допустимих нормативів (10,9 %). Найбільше перевищень зафіксовано для таких забруднюючих речовин:

- ХСК – 26,13 %;
- Азот амонійний – 45,05 %;
- Завислі речовини – 24,32 % замірів;
- Залізо загальне – 20,72.

Лише у 37 пробах із 111 виконаних контрольних замірів (33,33 %) не зафіксовано перевищення вмісту того чи іншого хімічного елементу.

Таблиця 4.6
Перевищення допустимих нормативів забруднюючих речовин у стічних водах протягом 2012 року

Назва забруднюючої речовини	Кількість перевірених			Кількість встановлених перевищень нормативів скиду							
				всього		понад 1,1 до 2		понад 2 до 5		понад 5	
	підприємств	випусків	замірів	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
Завислі речовини	34	49	111	27	24,32	9	33,33	14	51,85	4	14,81
Сухий залишок	5	7	10	*	*	*	*	*	*	*	*
Гідрокарбонати	21	33	84	*	*	*	*	*	*	*	*
Мінералізація	28	41	100	7	7	7	100	*	*	*	*
БСК5	34	49	111	4	3,6	1	25,00	3	75,00	*	*
ХСК	34	49	111	29	26,13	12	41,38	17	58,62	*	*
СПАР	34	49	111	5	4,5	*	*	5	100	*	*
Нафтопродукти	32	45	105	*	*	*	*	*	*	*	*
Феноли	3	4	16	*	*	*	*	*	*	*	*
Кисень розчинний	2	5	18	9	50	*	*	9	100	*	*
Сульфати	34	49	111	*	*	*	*	*	*	*	*
Хлориди	34	49	111	10	9,00	7	70,00	3	30,00	*	*
Амоній	1	1	1	*	*	*	*	*	*	*	*
Азот амонійний	34	49	111	50	45,05	26	52,00	23	46,00	1	2,00
Жири та масла	3	4	16	*	*	*	*	*	*	*	*
Нітрати	34	49	111	5	4,5	*	*	5	100	*	*
Нітроти	34	49	111	10	9,00	8	80,00	2	20,00	*	*
Фосфати	34	49	111	3	2,7	*	*	3	100	*	*
Залізо загальне	34	49	111	23	20,72	10	43,48	7	30,43	6	26,09
Хром	2	3	14	*	*	*	*	*	*	*	*
Мідь	2	3	14	*	*	*	*	*	*	*	*
Свинець	2	3	14	*	*	*	*	*	*	*	*
Марганець	2	3	14	*	*	*	*	*	*	*	*
Нікель	1	2	12	*	*	*	*	*	*	*	*
Кадмій	2	3	14	*	*	*	*	*	*	*	*
Цинк	2	3	14	*	*	*	*	*	*	*	*
Кальцій	1	1	1	*	*	*	*	*	*	*	*
Магній	1	1	1	*	*	*	*	*	*	*	*

Таблиця 4.7

Кількість скинутих зі стічними водами забруднюючих речовин

роки	Обсяги стічних вод, млн. ³	Скинуто забруднюючих речовин, всього, тис. тонн	Кількість забруднюючих речовин, що скидаються разом зі стічними водами, тонн									
			нітрати	СПАР	жири, масла	залізо	цинк	БСК повний	нафто-продукти	завислі речовини	сухий залишок	сульфати
2012	225,2	173,91441	2386	27,82	-	73,77	11,11	4304	7,710	3518	123100	18540
2011	226,5	207,524761	2236	44,6	0,026	76,78	97,11	3993	13,470	3209	134400	20540
2010	230,2	197,995561	2523	24,30	0,003	68,64	6,878	4148	6,896	3153	126400	23580
2009	238,0	208,962838	2126	17,72	0,016	89,53	8,967	4598	1,308	3778	131700	26340
2008	221,3	202,369394	1979	10,32	0,005	95,74	0,003	5048	5,326	4050	136900	26200
2007	230,6	184,349823	1666	10,15	0,010	164,0	0,007	5004	1,656	5529	117200	26180
+/- 2012 р до 2011 р	- 1,3	-33,610351	+ 150	-16,78	-0,026	-3,01	-86	+ 311	-5,76	+ 309	-11300	-2000
												-2530
												-15

За підсумками 2012 року спостерігаємо стійку тенденцію до:

1. Зменшення скиду стічних вод.
2. Зменшення кількості скинутих забруднюючих речовин.
3. Значного зростання скиду небезпечних забруднюючих речовин (нітра-ти, БСК повний, завислі речовини).

Протягом 2012 року водокористувачами Львівської області було скинуто в поверхневі водні об'єкти 224,9 млн. м³ зворотних вод. У порівнянні з 2011р. загальний скид стоків зменшився на 1,6 млн м³ відповідно до зменшення за-бору води з природних водних об'єктів.

В звітному році зменшилися скиди забруднених стічних вод на 9,11 млн. м³, та нормативно - чистих на 0,07 млн м³. Скид нормативно - очищених вод збільшився з 153,1 млн. м³ в 2011 р. до 160,6 млн. м³ в 2012 році тобто 7,5 млн. м³, за рахунок скиду ЛМКП «Львівводоканал».

Таблиця 4.8

Скид зворотних вод в поверхневі водні об'єкти

Найменування водокористувача	Скинуто в поверхневі водні об'єкти, млн. м ³							
	Всього		в тому числі					
			НО, НДО		Нормативно чистих		Нормативно очищених	
	2011р.	2012р.	2011р.	2012р.	2011р.	2012р.	2011р.	2012р.
Львівська область, в т. ч.	226,5	224,9	52,60	43,49	20,85	20,78	153,1	160,6
б. р. Зх. Буг	172,0	171,7	44,63	35,72	3,68	2,94	123,7	132,9
б. р. Дністер	49,95	48,54	7,02	5,18	15,88	16,3	27,05	25,28
б. р.Стир	1,85	1,86	0,46	0,26	0,63	0,68	0,76	0,79
б. р. Сян	2,70	2,80	0,49	0,33	0,65	0,85	1,55	1,6

Стан очисних споруд Львівщини

Постійними забруднювачами водних об'єктів являються підприємства ко-мунального господарства. У Львівській області нараховується 78 міст та селищ міського типу і 1850 сіл. Нараховується близько 85 очисних споруд з очистки стічних вод населених пунктів та виробничих підприємств. У переважній більшості об'єкти житлово-комунального господарства (очисні споруди) збу-довані до 1990 року на ресурсній базі технічних рішень 60-70-х років. На сьо-годні знос основних фондів сягає 50 відсотків, а на окремих очисних спорудах він значно більший, тут застаріле та амортизоване технічне обладнання. Ава-рійний стан мережевих та магістральних трубопроводів негативно впливає на якість очистки та призводить до забруднення поверхневих водних об'єктів.

Протягом останніх років через практично повне руйнування системи очисних споруд області спостерігається зростання скиду недостатньо очище-них стічних вод та стічних вод без очистки у природні об'єкти.

Загальна потужність існуючих очисних споруд складає 324,0 млн. м³ на добу.

Найбільшими забруднювачами є МКП «Львівводоканал» та КП «Черво-ноградводоканал» .

Критична ситуація щодо належної очистки стічних вод склалася у містах Яворів, Сокаль, Моршин, Золочів, Буськ, Турка, Стрий, Самбір, Перемишля-ни, Бібрка, Борислав, Ходорів, Старий Самбір, смт.Славське.

Першочерговими та такими, що потребують негайного вирішення, з огля-ду на стан забруднення поверхневих водойм, є питання розширення мулових майданчиків, утилізації мулу та знезараження стічної води на КОС м.Львова; будівництво каналізаційних очисних споруд для м.Яворів, стічні води якого надходять в транскордонний водоток – р.Шкло; реконструкція очисних спо-руд м.Радехів - існуючі не забезпечують належної очистки, недобудовані нові споруди КОС починають руйнуватися; закінчення реконструкції каналізацій-них очисних споруд смт.Славське; завершення реконструкції КОС м.Ходорова Жидачівського району; сіл Оброшино, В.Білка, Сороки-Львівські, Боровичі, Милятичі, Ямпіль, Чишки та ін. населених пунктів Пустомитівського району; завершення реконструкції КОС м.Стрия; ремонт КОС с.Гряди та с.Мервичі Жовківського району, завершення реконструкції КОС м.Рудки Самбірського району, роботи з якої в 2012 році не проводились через відсутність фінансу-вання; з недостатньою очисткою скидаються господарсько-побутові стоки в р.З.Буг з КОС Червоноград.

Незадовільно експлуатуються КОС сільських населених пунктів, селищ міського типу в Дрогобицькому, Жидачівському, Пустомитівському, Пере-мишлянському, Самбірському, Золочівському, Радехівському та інших райо-нах, недостатньо або неочищені стоки яких забруднюють поверхневі водо-йми, зокрема вимагають приведення до належного стану КОС с.Стояннів та с.Сморжів Радехівського району, КОС в с.м.т. Гнідичів, Журавно Жидачів-ського району, КОС в селах Червоне, Ремезів ці, Гологори, Слові та, Ново-селище, м.Глиняни Золочівського району, КОС с.Пісочна Миколаївського ра-йону, тощо.

В Дрогобицькому районі через нестабільність фінансування не завершені роботи з реконструкції КОС Дрогобицького педагогічного університету в смт. Підбуж, в м.Ходорів Жидачівського району через недостатність коштів робо-ти з реконструкції каналізаційних очисних споруд не велися, скид неочище-них стоків здійснюється в р.Луг, притоку р.Дністер

В Радехівському районі роботи з реконструкції очисних споруд м.Радехів не ведуться, існуючі збудовані споруди практично знаходяться в неробочому стані, знезараження стоків проводиться ручним способом.

Очисні споруди ЛМКП «Львівводоканал» (КОС-1) працюють неефективно, тому продовжується скид забруднених стічних вод в р.Полтва. За 2012 р. ЛМКП «Львівводоканал» було скинуто 159,945 млн. м³ в цілому по випусках, з яких 32,88 млн. м³ є недостатньо очищеними стоками, які надходять у р. Полтва.

У 2012 р. в порівнянні з 2011р. спостерігається значне зменшення скиду з очисних споруд ЛМКП «Львівводоканал»: нафтопродуктів, сухого залишку, хлоридів, фосфатів, СПАР, ХСК, заліза, міді, цинку, нікелю, хрому, марганцю, свинцю і кадмію. Але підприємство і на далі залишається найбільшим забруднювачем Львівської області.

Окрім цього, накопичення намулу на мулових майданчиках комунальних очисних споруд погіршує екологічну ситуацію в місті.

На мулових полях біля очисних споруд міста Львова, яке експлуатує ЛМКП «Львівводоканал» накопичилося понад 1,5 мільйона тонн нечистот. Кожної доби майданчики загальною площею 22 гектари поповнюються 3 тис. м³ мулу, що приводять до загострення екологічної ситуації та порушення технологічного режиму.

Буське ПБКГ. Розпочався капітальний ремонт очисних споруд, проте скид забруднених стоків без очистки здійснювався далі безпосередньо з КНС в р. Західний Буг.

КП «Рава-Руське БУ № 2». На очисних спорудах м. Рава-Руська у 2012р. продовжувались роботи по реконструкції № 1 та № 2 секцій очисних споруд по збільшенню продуктивності, для підтримки процесу біологічного очищення стічних вод були завезені мікроорганізми активного мулу, але проведення цих заходів ще не дало змоги покращити якість очистки до встановлених норм.

КП «Червоноградводоканал». З очисних споруд м. Соснівка та смт. Гірник зменшився скид недостатньо-очищених стічних вод в р. Західний Буг та р.Рата, за рахунок зменшення забору води на господарсько-питні потреби населення.

КП «Кам'янкаводоканал». Згідно проекту «Ремонт і реконструкція очисних споруд комунальних стоків водопровідно-каналізаційного господарства м. Кам'янка-Бузька» проводиться реконструкція існуючих очисних споруд з метою покращення очищення стічних вод. На даний час виконано 50 % будівельних робіт, а саме:

- реконструкція 2-ох біоплат вторинної очистки;
- реконструкція 2-ох відстійників вторинної очистки;
- реконструкція приймальної камери, розподільчої камери, піскоуловлювача на відстійнику первинної очистки;

- будівництво приміщень (незавершено) фільтра – нітрофікатора;
- будівництво фундаменту під виробничо-допоміжне приміщення.

Також перебуває у стадії розробки проектно-коштористна документація на проведення реконструкції очисних споруд смт. Запитів, смт. Новий Яричів та смт.Неслухів.

КП «ЖКГ Великомоствської міської ради». Зважаючи на стабільно високий вміст заліза у воді комунальне підприємство розпочало будівництво станції знезалізнення води, що має стати результатом покращення якості як питної води так і скиду зворотних вод.

КП «Жовківське ВУВКГ». Підприємство продовжує скид недостатньо-очищених вод, але разом з цим, проведено ряд заходів по покращенню роботи очисних споруд: виконано заміну частини лотків в аеротенках, проведено ремонт з'єднання в бетонних конструкціях вторинних відстійників, виконано очистку мулових площадок від надлишкового мулу, замінено ряд запірної апаратури на трубопроводах, що дало змогу зменшити концентрацію забруднюючих речовин в стічних водах після очистки.

Неслухівська сільська рада продовжує скид зворотніх вод без очистки.

Сокальське МКП ВКГ збільшило скид в р. Західний Буг недостатньо очищених вод внаслідок аварійної ситуації - зупинки обладнання КНС-1. На даний момент проводиться ремонт напірного колектора стоків.

КП «Бібрський комунальник» Перемишлянський район. Внаслідок руйнування аеротенків та вторинних відстійників КОС, здійснювався скид стічних вод без очистки в р. Боберка. Підприємство продовжує реконструкцію очисних споруд.

ДП «Водоканал» м. Ходорів. Очисні споруди зруйновано, скид забруднених стоків без очистки здійснюється безпосередньо з КНС в р. Луг.

Самбірське ВКГ. Здійснюється скид з полів фільтрації недостатньо-очищених стічних вод в р. Стрв'яз. З метою запобігання забруднення р.Дубрівка та р.Млинівка на території м.Самбора та у відповідності до розробленого проекту будівництва міських загально сплавних колекторів, головної насосної станції та міських очисних споруд в 2012 році завершено будівництво 5-ти каналізаційних колекторів, в т.ч. загальносплавного колектора по руслу р. Млинівка від склозаводу до вул. Колійової, протяжністю 2200 м.п. (освоєно коштів на суму 7422,181 тис.грн.); каналізаційного колектора від СШ №10 до вул. Шпитальної, протяжністю 110 м.п.(освоєно коштів на суму 220,871 тис.грн.); каналізаційного колектора по вул.Шевченка, протяжністю 890 м.п. (освоєно коштів на суму 1876,181 тис.грн.), ліквідовано скид з мікрорайону в канал р. Млинівка (освоєно коштів 4907,400грн.тис.); каналізаційного колектора по вул. Дорошенка, протяжністю 820 м.п. (освоєно коштів на суму 959,000 тис.грн.); каналізаційного колектора вул. Шпитальна-Козацька-

Річна-В.Великого-С.Бандери, протяжністю 2200 м.п. При будівництві південного колектора було перехоплено більше 10 скидів в р.Млинівка в районі вул. Торгова-Річна-Козацька-Шпитальна. Ліквідований скид з мікрорайону вул. Шевченка, 54-72, стоки направлені в новозбудований колектор.

КП «Житлово-комунальне управління» м. Турка здійснює скид стічних вод без очистки в р. Яблунька (басейн Дністра).

Славське ВККГ. Очисні споруди смт. Славсько працюють з 1986 року без капітального ремонту та реконструкції, знос яких сягає близько 80%, скидає і надалі забруднені стічні води в р. Опір. У 2006 р. розроблено проектно-кошторисну документацію по темі «Розширення і реконструкція діючого комплексу очисних споруд та систем каналізації смт. Славсько» проводяться роботи по реконструкції та збільшенню потужності очисних споруд з 500 м³/добу до 1200 м³/добу із повною заміною технології очистки стічних вод.

ПЖКГ Моршинської міської ради – в зв'язку із відсутністю фінансування призупинена «Реконструкція каналізаційних очисних споруд м. Моршин», скидають недостатньо-очищені води в р. Бережниця.

КП «Стрийводоканал». В м.Стрий на протязі останніх років не завершуються роботи щодо реконструкції КОС, де щоденно в р.Стрий скидається близько 25 тис.м куб недостатньо очищених стічних вод. У 2007р. завершено перший етап реконструкції і розширення КОС: роботи виконані на 35%: збудовано будівлю решіток, встановлено механізовані решітки очистки, збудовані піскові майданчики. Не завершені роботи по реконструкції мулових майданчиків, по монтажу піскових насосів. Не розпочаті роботи з реконструкції аеротенків, первинних та вторинних відстійників. Упродовж 2009-2012 років реконструкція КОС не проводилась через відсутність фінансування.

КП «Перемишлянводоканал» провів ряд ремонтних робіт на очисних спорудах: повну очистку біоставка, ремонт каналів стічних вод, ремонт засувок подачі повітря, ремонт повітродувов.

Недостатньо-очищені води в басейн Дністра скидають також: Сколівське КПВКГ, ЖКГ смт. Розділ, МКП «Миколаївводоканал», КП «Пустомитиводоканал», ЖКС Дашавської сільради, КП «Оброшин», ТзОВ «Леоні Ваєрінг».

Як і в попередньому році, у 2012 р. в річку Вишня поступають стоки без очистки міської ради м. Рудки, очисні споруди якої не працюють. Також не вирішується питання будівництва очисних споруд в м. Судова Вишня.

Річка Шкло забруднюється недостатньо-очищеними стоками з очисних споруд м. Яворів, які знаходяться на балансі Яворівської КЕЧ. Також в р. Шкло поступають неочищені стоки МКП «Яворівканал» м. Яворів.

Яворівською районною адміністрацією розроблено програму щодо реконструкції каналізаційних мереж району на 2011-2014 р.р., де закладені кошти в сумі 760 тис.грн.на реконструкцію КНС -1,2 в селищі Шкло. Виконком Шклів-

ської селищної ради виграв конкурс по реконструкції каналізаційної насосної станції по вул.Дорошенка на першому етапі по програмі розвитку Польща-Україна-Білорусь. Проведені роботи по частковій заміні та ремонту зношених каналізаційних мереж в с.Шкло, проте залишились нереалізованими ремонт та облаштування сучасним обладнанням КНС, що подає стічні води на КОС м.Новояворівська.

З метою очистки стічних вод кварталу неканалізованої забудови, виділена земельна ділянка та погоджений проект будівництва модульних КОС «ТО-ПАС» для східного кварталу м.Яворова, в 2007 році спланована ділянка майданчика будівництва і придбані 5 модулів установки каналізаційних очисних споруд «ТОПАС», проте у 2009-2012 роках будівельні роботи не проводились в зв'язку з відсутністю фінансування.

З метою вирішення проблем, пов'язаних із забрудненням поверхневих вод в області виконується регіональна Програма «Питна вода України». На виконання регіональної Програми «Питна вода України» у Львівській області на 2006-2020 роки, в частині розвитку і реконструкції водопровідно-каналізаційного господарства та заходів з покращення очистки стічних вод населених пунктів області, у 2012 році з обласного природоохоронного фонду профінансовано 25 об'єктів.

Окрім цього, з метою вирішення питання очистки поверхневих вод розроблено Програму якості поверхневих вод Львівської області на період 2012-2017 роки, яку подано на затвердження в обласну раду.

Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

З метою вирішення проблем, пов'язаних із забрудненням поверхневих вод, у 2012 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища виділено 10 982,4 тис. грн. на виконання заходів з покращення очистки стічних вод.

Протягом 2012 року здійснювалося будівництво очисних споруд та каналізаційних мереж у містах Самбір, Броди, Жидачів, Золочів та Городок, селищі Великий Любін та селах Муроване, Зимна Вода. Виконувалися роботи по реконструкції очисних споруд та каналізаційних насосних станцій у містах Ходорів, Кам'янка-Бузька, Радехів та Новояворівськ, селах Неслухів, Страдч та Воле-Висоцька, селищі Підбуж. Виготовлено проектно-кошторисні документації на будівництво каналізаційно-очисних споруд для міст Жовква, Новий Розділ, Дрогобич, Дубляни, Борислав та Глиняни.

Таблиця 4.9

**Заходи спрямовані на покращення стану водних об'єктів
Львівської області**

Назва заходу	Сума, тис. грн
Будівництво каналізаційного колектора по вул. Дорошенка в м. Самборі	500,0
Комплекс очисних споруд міста Ходорова - реконструкція	260,0
Виготовлення проектно-кошторисної документації на самопливний колектор каналізації Жовківського замку по вул. Розточчя у м. Жовкві	23,0
Ремонт і реконструкція очисних споруд комунальних стоків, водопровідно-каналізаційного господарства м. Кам'янка-Бузька Львівської області	232,6
Реконструкція очисних споруд побутових стічних вод потужністю 50 м куб на добу з використанням водоочисної системи типу «Біоплато» та коагулянту-флокулянту українського виробництва в с. Неслухів Львівської області	252,0
Будівництво зовнішньої мережі побутової каналізації по вул. Л.Українки, Нижньої, Дорошенка с. Муроване Сороки-Львівської сільської ради Пустомитівського району	497,3
Будівництво каналізаційних мереж та споруд в с. Зимна Вода Пустомитівського району	249,9
Розробка проектно-кошторисної документації на будівництво каналізаційно-насосної станції по вул. Т.Шевченка в м. Новий Розділ Львівської області	24,9
Розробка проектно-кошторисної документації та виконання заходів каналізування по вул. У.Кравченко в м. Новий Розділ Львівської області	42,0
Будівництво каналізаційних мереж по вулицях Л. Українки, Просвіти, М. Коцюбинського у м. Броди	150,0
Будівництво зовнішньої каналізації на вул. Галицькій в м. Броди	143,4
Будівництво каналізаційного колектора по вул. Головацького в м. Броди	255,1
Будівництво дощової та липневої каналізації в смт. Великий Любін по вул. Львівська-Оболонь, Городецький район	200,0
Будівництво «Побутова каналізація північної частини м. Жидачева Львівської області. Корегування»	449,6
Каналізування житлового масиву «Заріччя» у м. Золочів	329,9
Реконструкція очисних споруд м. Радехова Львівської області	196,8
Реконструкція повітродувної станції для очистки стічних вод побутової каналізації м. Новояворівськ (II черга)	300,0
Реконструкція очисних споруд смт. Івано-Франкове, розташованих біля с. Страдч на землях Порічанської сільської ради Яворівського району	280,2
Реконструкція каналізації для захисту дороги від підтоплення по вул. Галицькій смт. Підбуж Дрогобицького району	220,0
Розробка проектно-кошторисної документації на будівництво системи каналізування у м. Дрогобич	49,9
Виготовлення проектно-кошторисної документації на каналізування водовідведення у м. Дубляни	220,0
Реконструкція каналізаційно-насосної станції в с. Воля-Висоцька Жовківського району	295,0
Розробка проектно-кошторисної документації на будівництво очисних споруд для м. Борислава потужністю 7 тис. м куб в добу	90,0
Виготовлення проектно-кошторисної документації на будівництво міської каналізації для м. Глиняни Золочівського району	120,0
Каналізування житлових мікрорайонів в м. Городку Львівської області (I черга, I і II етап)	70,5
Всього	5 452,1

Заходи із підтоплення

Водні ресурси несуть не тільки користь, але можуть мати потенційну руйнівну дію. Львівщина відноситься до паводконебезпечних територій України і має свої характерні особливості затоплення земель і населених пунктів. Головними природними чинниками, що зумовлюють виникнення паводків є географічне розташування регіону (гірська та передгірська зона Карпат), велика кількість опадів, мала пропускна спроможність русел, значна швидкоплинність формування паводкового стоку (за 3-5 годин рівень води може зрости на 1,5-2,5 м.) Модуль стоку (витрати води з одиниці площі) у Карпатах є на порядок більшим, ніж на рівнинній території. За цих умов відбуваються значні переформування русел річок, ерозія берегів, пошкодження берегоукріплюючих споруд, інженерних комунікацій, завдаються збитки садибам і житлу громадян, що проживають вздовж річок.

Серед наведених чинників, які спричиняють повені, паводки та підтоплення територій, негативний вплив має господарська (антропогенна) діяльність людини, зокрема:

- безсистемна вирубка лісів, внаслідок чого гірські схили втратили лісовий покрив ;
- недостатня забезпеченість водозахисними дамбами в низинних районах області, зважаючи на значну густоту річок;
- недостатня висота гребенів дамб, побудованих в основному на 25% забезпеченості;
- забудова заплавних земель;
- будівництво інженерних комунікацій, мостів без відповідного обґрунтування і заключення водогосподарських організацій та інших служб;
- відсутність водо регулюючих споруд;
- захаращеність і засміченість русел річок, прибережних захисних смуг;
- недостатнє фінансування протипаводкових заходів.

В області діє КПКВ 2407070 «Захист від шкідливої дії вод в сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь», відповідно до якої на виконання плану заходів із захисту території від шкідливої дії вод по ДП «Львівська обласна дирекція з протипаводкового захисту» за 2012р. освоєно зокрема: 8273,22 тис. грн. на протипаводкові заходи по області в т.ч. кредиторська заборгованість - 4405,86 тис.грн. Зокрема передбачено фінансування берегоукріплюючих робіт р.Стрий в с.Ластівка Турківського району. с.Сопіт Сколівського району; руслорегулюючі роботи на р.Дністер в районі с.Кам'яне Жидачівського району; берегоукріплючі та руслорегулюючі роботи на р.Стрий для захисту від затоплення с.с.Кути, Матюки, Гірне Стрийського району; акумуляція паводкового стоку на правобережній заплаві р.Дністер біля с.Чайковичі Самбірського району, 2-га черга і 3-тя черга; відбудова існуючих гідротехнічних споруд р.Східничанка в смт.Східниця Дрогобицького району.

ДП «Прикарпатська РДВБ» в свою чергу у 2012р. загальний обсяг фактично виконаних робіт складає 1090,287 тис.грн., з них 186,54 тис. грн. оплачено, кредиторська заборгованість становить 903,745 тис.грн. Зокрема передбачено регулювання(розчистка) р.Лощівка та її приток с.с.Сморжів, Завидне Радехівського району; регулювання(розчистка) та відновлення берегоукріплення р.Стрий в районі с.Коротище Турківського району; відновлення берегоукріплення на р.Стрий в с.Іванівці Жидачівського району.

Окрім цього, з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища у 2012 році було виділено 1 893,6 тис. грн. на заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму стану річок на територіях Гаївської (Бродівський р-н), Заболотцівської (Бродівський р-н), Рогізненської (Жидачівський р-н), Боянецької (Жовківський р-н), Новоскварівської (Жовківський р-н), Зашківської (Жовківський р-н), Березинської (Миколаївський р-н), Колодрубівської (Миколаївський р-н), Урізької (Дрогобицький р-н), Зіболківської (Жовківський р-н) та Підкамінської (Бродівський р-н) сільських рад, Новояричівської селищної ради (Кам'янка-Бузький р-н) та на території Мостиського району.

5. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ

Земельний фонд області складає 2183,1 тис.га, з яких 1263,9 тис.га (57,9%) зайнято сільськогосподарськими угіддями, з них 795,7 тис.га – рілля, 0,7 тис.га – перелоги, 23,0 тис.га - багаторічні насадження, 444,5 тис.га – сінокоси та пасовища. Третину території області – 664,0 тис.га (30,4%) займають ліси та лісовкриті площі.

Більше третини земель області 38,9% (849,6 тис. га) перебуває в користуванні громадян.

У користуванні сільськогосподарських підприємств перебуває – 9,6 % (210,3 тис. га) земель, закладів, установ, організацій – 0,8% (17,3 тис. га), промислових та інших підприємств – 1,0% (21,8 тис. га), підприємств та організацій транспорту, зв'язку – 1,3% (27,7 тис. га), частин, підприємств, організацій, установ, навчальних закладів оборони – 2,8 (61,5 тис. га), організацій, підприємств і установ природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення – 1,4% (31,4 тис. га), лісгосподарських підприємств – 27,7% (605,6 тис. га); водогосподарських підприємств – 0,4% (8,2 тис. га), спільних підприємств, міжнародних об'єднань і організацій з участю українських, іноземних юридичних та фізичних осіб – 0,2% (4,8 тис. га).

Не надано у власність та користування 15,8% усіх земель (344,7 тис. га), з яких 17,2 % – сільськогосподарські угіддя (217 тис. га).

Роботи з якісної оцінки сільськогосподарських угідь області проводились в 1996 році, в тому числі були визначені площі дефляційно-небезпечних угідь, з них еродованих, підданих водній та вітровій ерозії та ін. Протягом 1997-2010 років у зв'язку з ліквідацією Центру моніторингу та відсутністю фінансування як з державного, так і місцевих бюджетів комплексні роботи з якісної оцінки земель не проводились.

Таблиця 5.1
Динаміка структури земельного фонду Львівської області

Основні види земель та угідь	2008 рік		2009 рік		2010 рік		2011 рік		2012 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Загальна територія	2183,2	100,00	2183,1	100,00	2183,1	100,00	2183,1	100	2183,1	100
у тому числі:										
1. Сільськогосподарські угіддя, з них:										
рілля	797,2	36,52	796,7	36,5	796,7	36,5	796,1	36,5	795,7	36,4
перелogi	0,7	0,03	0,7	0,03	0,7	0,03	0,7	0,03	0,7	0,03
багаторічні насадження	22,9	1,05	23,0	1,1	23,0	1,1	23,0	1,1	23,0	1,1
сіножаті і пасовища	447,1	20,48	446,3	20,4	445,4	20,4	445,2	20,4	444,5	20,4
2. Ліси і інші лісо-вкриті площі	694,2	31,80	694,6	31,8	694,4	31,8	694,5	31,8	694,6	31,8
з них: вкриті лісовою рослинністю	628,3	28,78	663,8	30,4	628,7	28,8	628,9	28,8	628,9	28,8
3. Забудовані землі	109,5	5,02	110,3	5,1	111,7	5,1	112,2	5,1	113,1	5,2
4. Відкриті заболочені землі	9,4	0,43	9,4	0,4	9,4	0,4	9,4	0,4	9,4	0,4
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	30,7	1,41	30,7	1,4	30,7	1,4	30,6	1,4	30,6	1,4
6. Інші землі	28,7	1,31	28,6	1,3	28,6	1,3	28,6	1,3	28,7	1,3
Усього земель (суша)	2140,4	98,04	2140,3	98,0	2140,3	98,0	2140,3	98,0	2140,3	98,0
Території, що покриті поверхневими водами	42,8	1,96	42,8	2,0	42,8	2,0	42,8	2,0	42,8	2,0

Відповідно до ст. 55 Закону України «Про охорону земель» та листа Держкомзему України від 23.04.1996 р. № 720/07 затверджено перелік робіт з охорони земель, які здійснюються за рахунок коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, а саме:

1. Освоєння неугідь, ділянок, що вивільняються з-під господарських дворів, садиб тощо, та інших непродуктивних земель у сільськогосподарські угіддя або для створення лісових насаджень.

2. Засипка та виположування ярів, освоєння схилових земель під багаторічні насадження та кормові угіддя, будівництво комплексу гідротехнічних споруд для захисту земель від ерозії, підтоплення, зсувів тощо та під'їзних схилів до земельних ділянок, що освоюються.

3. Рекультивація порушених земель, хімічна меліорація, залуження багаторічними травами еродованої та забрудненої шкідливими речовинами ріллі, посів сільгоспкультур на ділянках біологічної рекультивації земель, проведення інших робіт з освоєння нових земель і підвищення їх родючості.

4. Будівництво і реконструкція: зрошувальних систем з джерелами зрошення, осушувальних систем, захист сільгоспугідь і лісових насаджень від підтоплення і висушення, розкорчовка списаних лісових і багаторічних плодкових насаджень.

5. Проведення топографо-геодезичних, ґрунтових, геоботанічних та інших обстежень і розвідок, а також проектних робіт, пов'язаних з освоєнням нових земель та підвищенням їх родючості або поліпшенням наявних земель та розробка проектів землеустрою з контурно-меліоративною організацією території, регіональних програм і схем з охорони земель.

6. Оновлення планово-картографічного матеріалу, зйомок минулих років, проведення топографо-геодезичних, ґрунтових, геоботанічних та інших обстежень і розвідок, а також прийняття проектних рішень, пов'язаних з перерозподілом земель за їх основним цільовим призначенням, зміною виду використання земельних ділянок, освоєння нових земель та підвищення їх родючості або поліпшення наявних земель тощо.

6. НАДРА

Територія Львівської області характеризується наявністю районів, уражених небезпечними процесами техногенного і природного походження, які можуть призвести до техногенно-екологічних катастроф і аварій.

Інтенсивна розробка в минулі роки корисних копалин має негативний вплив на навколишнє природне середовище, насамперед геологічне, викликає активізацію екзогенних процесів, зміну фізико-механічних властивостей і складу ґрунтів, погіршення якості підземних і поверхневих вод.

На території Львівської області розташований Червоноградський кам'яновугільний басейн, що є базою видобутку вугілля. На його території внаслідок багаторічного видобутку вугілля виникла низка проблем техногенно - екологічного характеру, оскільки супроводжувався винесенням на поверхню землі великої кількості вуглевмісних порід та значним шахтним водовідливом. Геологічне середовище на дослідженій території представляє собою техногенно - природну систему з переважним впливом господарсько - промислової діяльності, в першу чергу, вуглевидобувної. Порушено гідро-геологічний режим підземної гідросфери, триває нагромадження териконів, відбувається процес просідання земної поверхні з наступним підтопленням, утворенням техногенного рельєфу (значна зміна поширення боліт та заболочених земель, зміна характеру гідро мережі, підтоплення орних земель, лісових масивів).

Головною з зазначених проблем є утворення відвалів гірської породи - териконів, різноманітних хвостосховищ, нагромадження котрих зумовлює небезпечні техногенні зміни.

Небезпечна техногенно-екологічна ситуація склалась в зоні діяльності Стебницького державного гірничо-хімічного підприємства «Полімінерал». Внаслідок багаторічного видобутку і переробки калійних руд, який проходив без закладки відпрацьованих порожнин, утворилося близько 30 млн.м³ підземних порожнин, що сягають другої санітарної зони курортотолісу Трускавець, це призводить до просідання земної поверхні і утворення провалів. У зоні впливу відроблених територій розташовані житлові будинки м. Стебник, районний водогін, залізнична колія державного значення Трускавець - Київ, шосейні магістралі, каналізаційний колектор, лінії високовольтних передач, річки басейну Дністер, санітарні зони курорту Трускавець. Спостерігається активізація карстових процесів. Тільки за останні 2 роки активізація поверхневого карсту фіксувалася в межах 3-го поясу ЗСО курортотолісу Трускавець.

Значну потенційно-негативну загрозу становить ситуація, що склалась в районах старих нафтопромислів Бориславського регіону. Внаслідок більш ніж півтора сторічної експлуатації Бориславського нафтогазового родовища, яке територіально співпадає з містом, у Бориславі склалася складна екологічна ситуація пов'язана з загазованістю, забрудненням ґрунтів, підземних та поверхневих вод.

Хронічна загазованість обумовлена міграцією підземних вуглеводневих флюїдів тектонічними тріщинами із глибинних покладів, виходом газу через міжколонний простір старих свердловин та засипаними криницями-копанками, частина з яких знаходиться поряд або під житловими будинками. У місті налічується понад 20000 закинутих криниць - копанок, 1136 ліквідованих свердловин, із них виявлених на місцевості 567 і не виявлених 434 нафтогазові свердловини.

Свою частку в загазованість міста вносить і закрита в 1995 році озокеритна шахта, експлуатація якої розпочалась ще 1855р. Щодооби з шахти виділяється 1770 кубічних метрів газоподібних вуглеводнів, а середній притік підземних вод у гірничі виробки становить 60 кубічних метрів на добу.

У м. Бориславі виявлено 193 зони з високим вмістом вуглеводнів, пробурені 683 дегазаційні свердловини, 200 з них свердловин на даний час не підключені до газозбірної мережі. На поверхню ґрунту міста, окрім газу, у багатьох місцях виходить нафта. Це так звані нафтопрояви, які в останні п'ятнадцять років спостерігаються у присклепінній частині Бориславського нафтогазового родовища, а також у зонах тектонічних порушень і розломів. В межах міста зафіксовано 37 ліквідованих свердловин та криниць-копанок, із яких періодично витікає нафта. З 8 з них нафта потрапляє у водостоки і 5 із стаціонарними резервуарами для збору нафти.

Значно погіршують і без того складну екологічну ситуацію величезні терикони пустої породи з озокеритової шахти, які, крім некондиційного озокериту, містять вільні вуглеводні і мають підвищений вміст важких металів.

Однією з головних проблем є стабілізація та відновлення екологічної рівноваги в зоні впливу гірничих робіт підприємств гірничо-хімічної промисловості Львівщини та мінімізації техногенного впливу гірничо-видобувних робіт на довкілля. Для цього на протязі 2012р. реалізувалися наступні природоохоронні проекти:

- «Комплексний проект відновлення екологічної рівноваги та рекультивації порушених гірничими роботами земель Яворівського ДГХП «Сірка».
- «Ліквідація сірчаних кар'єрів, відновлення екологічної рівноваги і ландшафту в зоні діяльності Роздільського ДГХП «Сірка».
- «Закриття сірчаного кар'єру і відновлення ландшафту в зоні діяльності ДГРП «Подорожненський рудник».
- «Комплексний проект консервації рудника №2 та рекультивації порушених земель Стебницького ДГХП «Полімінерал».

Мінерально – сировинна база Львівщини

Мінерально-сировинна база Львівської області близько 43% складається з корисних копалин паливно-енергетичного напрямку (нафта, газ, конденсат, кам'яне та буре вугілля), 34% - із сировини для виробництва будівельних матеріалів, 6% складає група гірничо-хімічних корисних копалин, 15% припадає

на питні, технічні та мінеральні підземні води, решта – це руди кольорових та рідкісних металів.

На території Львівської області знаходиться 53 родовища вуглеводнів, більша частина яких комплексні. Найвідоміші з них Дашавське, Більче – Волицьке, Нікловицьке, Угерське, Рудківське, Свидницьке газові родовища, Залужанське конденсатне родовище, Коханівське нафтове родовище. За обсягами видобутку вільного газу найбільшими є Гаївське, Більче-Волицьке, Хідновицьке родовища. За балансовими запасами газу найбільшими є Залужанське, Летнянське, Вишнянське, Більче-Волицьке, Орховицьке і Пинянське родовища. Газові родовища Львівщини належать до системи НАК «Нафтогаз України». За балансовими запасами нафти найбільшими є Бориславське, Стинавське, Орів-Уличнянське, Орховицьке, Семигинівське, Старосамбірське. Найбільший осередок нафтодобування Львівщини сформувався довкола Борислава. За балансовими запасами газового конденсату найбільшими є Іваниківське та Залужанське родовища.

Паливно-енергетична база Львівської області складається також з кам'яного та бурого вугілля. Львівсько - Волинський кам'яно – вугільний басейн є базою видобутку вугілля високої марки. В його межах на території області розміщені два геолого-промислові райони: Червоноградський (Забуське, Сокальське, Межирічанське родовища) і Південно-Західний (Тягівське, Любельське родовища). Видобуток кам'яного вугілля ведеться в межах Червоноградського гірничо-промислового регіону.

Унікальним є єдине Бориславське родовище озокериту однак в даний час не експлуатується.

В області відомі родовища торфових грязей: Великий Любін, Шкло, Немір, Моршин. На базі Великолюбінського родовища функціонує курорт «Великий Любін», що видобуває торфові грязі для лікувальних цілей.

На даний час залучені до експлуатації 20 ділянок мінеральних підземних вод. Особливо інтенсивно використовують мінеральні води Передкарпаття (курорти Трускавець, Моршин і Шкло). Зона поширення мінеральних вод з підвищеним вмістом органіки типу «Нафтуса» охоплює майже всю гірську територію області і південну частину Передкарпатського прогину. В її межах розташовані курорти «Трускавець», Східниця, Верхньосиньовидненське родовище та близько 40 інших джерел цього типу. В зоні поширення лікувальних розсолів з підвищеним вмістом сульфатів розташований курорт «Моршин». Сумарні розвідані запаси та прогнозні ресурси лікувальних розсолів на території Львівщини складають понад 600 м³/добу.

Мінеральні води використовуються для лікувальних цілей і промислового розливу.

Підземні прісні води Львівської області приурочені до четвертинного, неогенового, верхньокрейдового, девонського водоносних горизонтів (комплексів).

Загальні прогнозні ресурси підземних вод Львівської області складають близько 3650 тис. м³/добу. З розвіданих запасів використовується біля 54%

підземних вод. Водовідбір здійснюється нерівномірно. На водозаборах Волинсько-Подільського регіону (східна група водозаборів Львова) водовідбір становить менше половини затверджених запасів. Таким чином, в області є значні перспективи розширення використання підземних вод.

Екзогенні геологічні процеси

Розвиток та розповсюдження екзогенно – геологічних процесів (ЕГП) на території вивчення мають успадкований характер. Вплив на розвиток ЕГП здійснюють гірничо-промислові райони: Червоноградський, Роздільсько-Миколаївський, Яворівсько-Немирівський, а також промислово-міські агломерації: Львівська, Дрогобицька, Самбірська, Жидачівська. У Львівській області є території які до 22,5% від загальних площ уражені ЕГП різного ступеня інтенсивності. Сокальський, Радеківський, Жовківський, Кам'яно-Бузький, Буський і Бродівський райони розташовані на закарстованих територіях, в Мостиському, Городецькому, Старосамбірському – ерозійно-суфозійні процеси. У Львові, Яворівському, Золочівському, Самбірському, Перемишлянському, Дрогобицькому і Турківському районах (39% території області) наявні сукупні прояви кількох ЕГП, в тому числі селів. Протягом 2005-2012 рр. на території області помітної активізації ЕГП в регіональному масштабі не зафіксовано.

Карстові явища

На значній частині території Львівській області поширені карстові процеси. Порооди, що карстуються, розповсюдженні в межах південно-західного краю Східно-Європейської платформи (до 90% території) і в Передкарпатському прогині (до 30% території). Основні закономірності розвитку карсту пов'язані з просторовим розповсюдженням порід, що карстуються, їх літологічним складом, потужністю перекриваючих порід, ступенем і умовами водопроникливості, умовами і дією поверхневих і підземних вод на породи, що карстуються, а також з антропогенним чинником.

В межах Львівської області виділяються наступні карстові райони: район карбонатного карсту; район змішаного карсту; район галогенного карсту; район сульфатного карсту. Відповідно до наявності в геологічному розрізі карстованих гірських порід на території області виділяються наступні райони: в межах Подільської височини – район розповсюдження змішаного та карбонатного карсту, а в межах Передкарпатської височини – район галогенного та сульфатного карсту.

Динаміка розвитку карсту добре спостерігається в зонах впливу сірчаних гірничо-видобувних підприємств. Рудні тіла в межах Передкарпатського сірконосного басейну зв'язані з вапняками тираської свити, що утворилися метасоматично по гіпсах. Частина родовищ, що залягає на невеликій глибині відкривається відкритим способом, а друга більш глибока – методом підземної виплавки. Перші родовища були відкриті в 50-х роках.

Розвиток карстового процесу, який відмічено на великій території, пов'язаний з широким розповсюдженням легкорозчинних порід (сульфатних, карбонатних). По своїй природі цей процес дуже підступний, так як візуально проявляється тільки при швидкому утворенні западин та провалів земної поверхні, а підготовчі періоди до нього довготривалі та практично не помітні. Найбільш небезпечна активізація карсту можлива на ділянках (Яворівський гірничо-промисловий район), де техногенно порушені існуючі гідрогеологічні умови.

Надзвичайно великий негативний вплив на довкілля фіксується при розробці Стебницького родовища калійних солей ДГХП «Полімінерал». Ця діяльність спричиняє активне карстоутворення в межах санітарної зони курорту Трускавець та накопичення понаднормативної кількості ропи у хвостосховищі, що може негативно вплинути на довкілля.

Інтенсивний кар'єрний видобуток сірки на Язівському родовищі (Яворівське ДГХП «Сірка») призвів до інтенсифікації техногенного карстоутворення, що зумовлює катастрофічні екологічні явища і може призвести до втрати рекреаційно-курортних зон, таких як Немирів і Шкло.

Карстові процеси в Яворівському р-оні, на даний час активно не прогресують. На даному етапі карстотвірні процеси понизили активність та проявляються в основному у вигляді незначних просадочних явищ на окремих ділянках раніше інтенсивного утворення карстових процесів.

Осідання земної поверхні над гірничими виробками

На території області даний процес спостерігається в Червоноградському гірничо-промисловому районі. На даний час просідання земної поверхні в найбільшій мірі проявились в центральній частині Червоноградського ГПР (м. Червоноград, селища Гірник, Соснівка, Сілець, Межиріччя), де зосереджено більшість промислових об'єктів і лінійних інженерних комунікацій.

Підтоплення

В межах Львівської області процеси підтоплення обумовлені природними та техногенними факторами. Природно обумовлене підтоплення в межах території, як правило проявлене в вигляді сезонно-періодичного і поширене переважно в межах Надсянської, Верхньодністровської, Стиро-Бугської, Ратинської акумулятивних та акумулятивно-денудаційних рівнин. В зв'язку з досить засушливим літом 2012р. процеси природного підтоплення в великих масштабах не зафіксовані. Техногенно обумовлене підтоплення в межах області в основному викликане: підпором ґрунтових вод в наслідок будівництва лінійних об'єктів, просідання земної поверхні на ділянках підроблених гірничими виробками та в результаті іншої господарської діяльності. Станом на 31.12.2012р в наслідок підробки території вугільними виробками в населених

пунктах Сокальського р-ну відбуваються площадні просадки земної поверхні. Ситуація ускладнюється густо прокладеними шляхопроводами та системою берегоукріплюючих дамб вздовж р.Зах. Буг. Найбільші за площею та інтенсивністю процеси підтоплення спостерігаються: м. Червоноград (Сх.околиця), м. Соснівка (Зх,ПнЗх.околиця), смт. Гірник (вул. Б. Хмельницького, Шевченка), сс. Глухів, Сілець, Биндюги, Острів, крім того на дачних ділянках, с/г угіддях, долинах річок.

В межах Стебницького родовища калійних руд максимальні площі підтоплення, викликані просіданням земної поверхні, які спостерігаються в долині р.Вишниця на Зх. околиці м.Стебник. В с.Зарудці Жовківського р-ну за рахунок інтенсивного водовідбору Зарудківським водозабором зафіксоване нерівномірне просідання поверхні заплави та надзаплавної долини струмка (1 м) в межах села та заболочення окремих ділянок. В результаті затоплення бувшого сірковидобувного кар'єру в Яворівському р-ні („Язівський” кар'єр), та в Миколаївському районі бувшого кар'єру глини (Розвадівський кар'єр”) Миколаївського цементного заводу, в долинах прилеглих річок та струмків спостерігається суттєве збільшення ділянок постійного та тимчасового підтоплення за рахунок підняття рівня ґрунтових вод.

В Яворівському районі це в основному долина річки Шкло в смт. Шкло, де підтоплені крім лук окремі присадибні ділянки. Підтоплення проявляється в окремих ділянках м. Львова. Причини підтоплення суто техногенні.

В межах м. Львова воно викликане несправностями у водопровідній та каналізаційній мережах. В останні роки, внаслідок цього, мало місце значне підтоплення в районі перетину вулиць Гетьмана Мазепи, Миколайчука, П. Орлика, а також на Левандівці.

Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Міністерству екології та природних ресурсів України надані погодження на продаж п'ятьох спеціальних дозволів на користування надрами з аукціону.

Видано екологічних карток 100 шт., які є складовою частиною спеціального дозволу на користування надр. Екологічні картки видано на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку родовищ наступних корисних копалин: нафти, газу (конденсату), пісків, вапняку, торфу, вугілля, технічних підземних вод, прісних підземних вод, мінеральних лікувальних столових вод.

На видобування наступних корисних копалин: пісків, пісків та алевролітів, суглинків, суглинків та глин, піщано-гравійну суміш прісних підземних вод, мінеральних природних столових вод.

7. ВІДХОДИ

Господарська діяльність людини створює одну із самих гострих проблем нашої цивілізації - проблему захисту природного середовища від негативного впливу відходів виробництва і споживання. Все те, що виробляється, споживається і видобувається, рано чи пізно перетворюється у відходи.

Всі відходи в залежності від фізичних, хімічних і біологічних характеристик загальної їх маси або окремих інгредієнтів поділяються на 4 класи небезпеки: I -й - надзвичайно небезпечні; II -й - високо небезпечні; III -й - помірно небезпечні; IV -й - мало небезпечні.

Більшість відходів, які належать до I V класу небезпеки, видаляються на полігони твердих побутових відходів. Відходи хімічної і гірничо-добувної промисловості накопичують на спеціальних накопичувачах. Решта відходів, які належать до II і III класів небезпеки, зберігаються на території підприємств.

Таблиця 7.1

Накопичення відходів (станом на початок 2013 року) (за формою статзвітності № 1-відходи)

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	782	782 підприємства охоплено спостереженням за 2012 рік
2	Накопичено відходів, усього	т	189765568	
	у тому числі:			
3	відходи I, 2, 3 класу небезпеки	т	36405	

Таблиця 7.2

Динаміка утворення відходів I- III класів небезпеки (згідно з даних статистичної звітності)

	2011 рік	2012 рік
Утворення відходів I-III класів небезпеки у розрахунку на 1 км², т	0,065	0,071
Утворення відходів I- III класів небезпеки у розрахунку на 1 особу, тонн	0,56	0,58

У 2012 р. утворилося 1,585 тис. тонн відходів I – III класу небезпеки.

Таблиця 7.3

Основні показники поводження з відходами I-III класів небезпеки (тис. т) (за формою статзвітності № 1-відходи)

№ з/п	Показники	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
1	Утворилося	1,437	1,9923	1,426	1,585
2	Одержано від інших підприємств			0,663	
3	у тому числі з інших країн	-	-	-	-
4	Використано	0,457			
5	Знешкоджено (знищено)	0,680	0,7275	0,9	0,505
6	у тому числі спалено	0,012	0,0404	0,017	0,811
7	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	0,04	0,1264	-	-
8	Передано іншим підприємствам	1,272	1,0996	2,1	-
9	у тому числі іншим країнам	-	-	-	-
10	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств	-	-		-
11	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	-	-		-
12	Наявність на кінець року у сховищах організованого складування та на території підприємств	237,021	37,5489	36,5	36,4

Поводження з побутовими відходами

На території Львівської області налічується майже 2 тисячі населених пунктів, у яких проживає 2,7 млн. осіб населення. За останні 10 років на території Львівської області накопичено понад 10 млн. тонн сміття, що створює проблему, яка не вирішується територіальними громадами локально. Ці відходи практично без сортування (частково відділяється папір, поліетилен і незначна частина скляної тари) вивозяться на сміттєзвалища.

На території області обліковано 671 сміттєзвалище загальною площею понад 600 га. Більшість сміттєзвалищ влаштовані без проектів на їх будівництво і роботу.

Переважає більшість полігонів працює в режимі перевантаження, тобто з порушенням проектних показників щодо обсягів накопичення відходів. Водночас через відсутність необхідних споруд та механізмів технологія захоро-

нення здійснюється з порушенням нормативних вимог, що в свою чергу призводить до забруднення навколишнього природного середовища.

Більшість сміттєзвалищ влаштовані без проектів на їх будівництво, позитивних висновків санітарно-епідеміологічної експертизи, висновків державної екологічної експертизи. та відведених земельних ділянок під них, за винятком рішень органів місцевого самоврядування.

На жодному сміттєзвалищі області не проводяться роботи з рекультивації відпрацьованих ділянок.

Слід відмітити, що наявні сміттєзвалища не виконують функцію природоохоронних споруд з екологічно безпечного захоронення побутових відходів. Відповідно, жодному сміттєзвалищу у Львівській області не можна присвоїти статус «Полігону твердих побутових відходів». Погіршення екологічної ситуації в місцях захоронення відходів пов'язано з забрудненням практично усіх природних ресурсів: атмосферного повітря, ґрунтів, поверхневих і підземних вод.

Таблиця 7.4

Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів)
(за даними статзвітності 1- ттв)

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га
сміттєзвалища			
	Бродівський	64	40,05
	Буський	33	19,6
	Городоцький	32	15,7
	Дрогобицький	49	34,4
	Жидачівський	77	26,87
	Жовківський	21	58,19
	Золочівський	69	50,80
	Кам'янка-Бузький	28	36,10
	Миколаївський	23	39,82
	Мостиський	31	20,9
	Перемішлянський	29	29,14
	Пустомитівський	9	14,75
	Радехівський	29	13,3
	Самбірський	58	68,75
	Сколівський	2	4,61
	Сокальський	66	63,29
	Старосамбірський	44	27,25

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га
сміттєзвалища			
	Стрийський	1	9,97
	Турківський	1	2,14
	Яворівський	4	25,72
	Усього	671	601,35
полігони			
	Львівська область		
	Усього	-	-

Існуюча структура системи санітарного очищення населених пунктів недосконала та не забезпечує достатнього контролю за санітарним станом територій. Зокрема, у сільських населених пунктах області практично відсутні спеціалізовані підприємства у сфері поводження з твердими побутовими відходами та санкціоновані полігони відходів. Побутові відходи складають у природних рельєфних утвореннях – балках, ярах, долинах річок. Це становить екологічну небезпеку, оскільки стічні води, насичені забруднюючими речовинами, потрапляють у водні об'єкти.

У 2006 році розроблена, затверджена розпорядженням голови Львівської облдержадміністрації і прийнята рішенням Львівської обласної ради Львівська обласна програма поводження з твердими побутовими відходами на 2007-2015 роки.

Згідно із зазначеною програмою, область поділена на райони для організації вивезення відходів та розміщення регіональних об'єктів ТПВ

Поводження з непридатними та забороненими до використання пестицидами

Питання поводження (зберігання, затарення та вивозу на знешкодження) з непридатними та забороненими до використання пестицидами регулювалося Регіональною програмою заходів з безпечного поводження із забороненими і непридатними для використання в сільському господарстві пестицидами у Львівській області на 2005-2010 рр. і до 2012 р., затвердженою рішенням Львівської обласної ради.

За даними інвентаризації, проведеної місцевими органами влади станом на 01 січня 2012р., на території Львівської області знаходилось 339,51 т. непридатних для використання пестицидів.

За клопотання держуправління Мінприроди України в 2012 році виділено кошти із Державного фонду ОНПС на здійснення знешкодження 305,967 тонн непридатних пестицидів, наявних на території Львівської області:

1. В повному обсязі вивезено з території м. Львова 26,285 тонн непридатних пестицидів і тари від них. Кількість видалених пестицидів і тари від них перевищує дані інвентаризації на 8,008 тонн;

2. В повному обсязі вивезено з території Перемишлянського району 67,399 тонн непридатних пестицидів і тари від них. Кількість видалених пестицидів і тари від них перевищує дані інвентаризації на 2,699 тонн;

3. В повному обсязі вивезено з території Пустомитівського району 58,806 тонн непридатних пестицидів і тари від них. Кількість видалених пестицидів і тари від них перевищує дані інвентаризації на 8,182 тонн;

4. В повному обсязі вивезено з території Кам'янка-Бузького району непридатних пестицидів 9,445 тонн непридатних пестицидів і тари від них.

5. В повному обсязі вивезено з території Бродівського району непридатних пестицидів 87,285 тонн непридатних пестицидів і тари від них. Кількість видалених пестицидів і тари від них перевищує дані інвентаризації на 39,785 тонн;

6. Частково вивезено з території Золочівського району непридатних пестицидів 56,747 тонн непридатних пестицидів і тари від них.

Водночас, у 2012 році виділено кошти із Обласного фонду ОНПС на здійснення знешкодження останніх 49,5 тонн непридатних пестицидів, наявних на території Львівської області.

Загальна кількість вивезених у 2012р. з території Львівської області непридатних для використання пестицидів тари від них становить 355,967 тонн.

На сьогодні територія Львівської області повністю очищена від непридатних для використання у сільському господарстві пестицидів.

Транскордонні перевезення відходів

За період 2012 року не зафіксовано ввезення небезпечних відходів на територію Львівської області.

Загальна кількість вивезених у 2012 р. з території Львівської області непридатних для використання пестицидів тари від них становить 355,967 т.

Водночас, залишається невирішеним питання екологічно безпечної утилізації та зберігання імпортованих впродовж 2002 – 2003 років ДП «Сервіс» та ТзОВ «ОСМА-Ойл» відходів з Угорщини та виготовлених з них модифікаторів. Всього на території області зберігається 18,928 тис. тонн модифікатора та 1174 тонн нейтралізованих гудронних залишків.

Враховуючи відсутність технологій переробки зазначених речовин на те-

риторії області та України, що є порушенням вимог Базельської конвенції, Держуправлінням спільно з Львівською облдержадміністрацією неодноразово інформувались Кабінет Міністрів України, Мінприроди України та Міністерство закордонних справ України щодо необхідності започаткування заінтересованими центральними органами виконавчої влади переговорного процесу з угорською стороною стосовно реімпорту відходів в Угорщину.

Державне регулювання у сфері поводження з відходами

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 03.08.1998р. № 1218 у 2012 р видано 495 дозволів на розміщення відходів та погоджено стільки ж лімітів на утворення та розміщення відходів.

8. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Загальна площа Львівської області становить 2 183 197,0 га. Населення області становить 2,7 млн. чоловік. Загальна кількість населених пунктів – 1982,0 одиниць, з них 78 міст та селищ, 1850 сіл.

Адміністративно область поділена на 20 районів, 43 міста, у тому числі 9 міст обласного значення (Львів, Борислав, Дрогобич, Моршин, Самбір, Стрий, Трускавець, Червоноград, Новий Розділ).

За останні 10 років на території Львівської області накопичено понад 10 млн. тонн сміття, що створює проблему, яка не вирішується територіальними громадами локально. Ці відходи практично без сортування (частково відділяється папір, поліетилен і незначна частина скляної тари) вивозяться на сміттєзвалища.

На території області обліковано 671 сміттєзвалище загальною площею понад 600 га. Більшість сміттєзвалищ влаштовані без проектів на їх будівництво і роботу.

Слід відмітити, що наявні сміттєзвалища не виконують функцію природоохоронних споруд з екологічно безпечного захоронення побутових відходів. Відповідно ні одне сміттєзвалище не можна назвати «полігоном». Погіршення екологічної ситуації в місцях захоронення відходів пов'язано з забрудненням практично усіх природних ресурсів: атмосферного повітря, ґрунтів, поверхневих і підземних вод.

Окремою, надзвичайно складною екологічною і соціальною проблемою є питання функціонування Львівського міського сміттєзвалища, розташованого біля с. Грибовичі Жовківського району, на яке щороку вивозиться біля 1 млн. м³ побутових та невелика кількість мало небезпечних промислових відходів. Сміттєзвалище перевищило передбачені санітарними нормами терміни функціонування. Водночас, незважаючи на неодноразові вимоги нашого держуправління і облсанепідстанції, на даний час відсутнє альтернативне рішення щодо місця розміщення нового полігону для Львова.

Розв'язання проблеми безпечного поводження з ТПВ можливе через створення сучасних сміттєпереробних заводів, полігонів та спеціалізованих підприємств зі збору ТПВ.

Екологічну ситуацію в районі львівського міського сміттєзвалища значно ускладнюють 200,0 тис. тонн кислих гудронів ВАТ «Львівський дослідний нафтомаслозавод», що знаходяться практично у межах сміттєзвалища. Загальна площа збірників орієнтовно 30 тис.м². Клас небезпеки відходів - II.

Велика кількість **відходів нафтопереробки** (близько 15 тис м³) знаходиться на території лісового масиву Борщовицького лісництва ДП «Львівський лісгосп».

Найбільша кількість промислових відходів зосереджена на гірничо – хімічних підприємствах Львівщини, які припинили свою виробничу діяльність. Всього накопичено близько 90 млн. тонн відходів збагачення сірчаної руди, понад 3 млн. тонн фосфогіпсу, 15 млн. тонн хвостів збагачення калійної солі.

На території Червоноградського вугільного району накопичено понад 85 млн. м³ породних відвалів вугільних шахт, 14 млн. м³ крупних та 12 млн. м³ мілких фракцій хвостів збагачення.

В золошлаковідвалах Добротвірської ТЕС накопичено понад 10,5 млн тонн золи від спалювання вугілля.

Залишається невирішеним питання екологічно безпечної утилізації та зберігання імпортованих ДП «Спецсервіс», ТзОВ «ОСМА-Ойл» з Угорщини відходів та виготовлених з них модифікаторів. На території області зберігається 18,928 тис. тон модифікатора та 1174 тон нейтралізованих гудронних залишків.

Пріоритетними завданнями у сфері поводження з небезпечними відходами є забезпечення виконання обласної програми в частині вирішення питання утилізації відходів, накопичених за попередні роки (гірничя порода ДП «Львіввугілля», зола Добротвірської ТЕС, фосфогіпси, імпортовані гудрони та кислі гудрони, відходи видобування та збагачення сірки).

Таблиця 8.1

Підприємства - найбільші забруднювачі довкілля Львівщини

№	Назва підприємства	Показники
	Добротвірська ТЕС, ВАТ Західенерго,	Накопичено 10002,0 тис. т. золошлаку
	ДП «Львіввугілля»	Накопичено 38121,1 тис. т. відходів вуглевидобутку
	Нафтопереробний комплекс «Галичина»	Накопичено 9,740 тис. т нафтошламу
	Львівське комунальне підприємство «Збиранка»	Накопичено 182,415 тис. т ТПВ
	Роздільське Державне гірничо-хімічне підприємство «Сірка»	Накопичено 3045,4 тис. т фосфогіпсів
	ВАТ «Львівський дослідний нафто маслозавод»	Накопичено 200,0 тис. т кислих гудронів

Радіаційна безпека та радіоекологія

Радіоекологічний стан Львівської області є безпечним. На території області немає територій з радіоактивними забрудненнями внаслідок Чорнобильської катастрофи. Природний радіаційний фон знаходиться в межах 14-17 мкР/год. На території області знаходиться 44 підприємства та освітні заклади і близько 70 медичних установ, які використовують джерела іонізуючого випромінювання.

На території області знаходиться державний міжобласний спецкомбінат ДК Укр ДО “Радон” МНС України, який відноситься до радіаційно-небезпечних об’єктів.

Радіаційний моніторинг навколо пункту зберігання радіоактивних відходів ДМСК ДК УкрДО “Радон” здійснюється службою цього підприємства. За результатами моніторингу перевищень граничнодопустимих показників забруднень не виявлено.

Державний радіологічний контроль за переміщенням вантажів і транспортних засобів через Державний кордон та за додержанням вимог законодавства про екологічну та радіаційну безпеку підприємствами, в тому числі тих, які здійснюють операції з металобрухтом, здійснюється підрозділами Державної екологічної інспекції в Львівській області. За 2012 рік радіоактивних фрагментів металобрухту не виявлено.

Контроль за дотриманням вимог законодавства з питань радіаційної безпеки покладено на Держатомрегулювання України.

Таблиця 8.2

Забруднення території техногенними та техногенно-підсиленними джерелами природного походження

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	К/ть нас, чол.	Радіаційний фон на території мкЗв/год	Питома активність забруднюючих радіонуклідів, Бк/кг земель				
				цезій-137 (техногенний)	стронцій-90 (техногенний)	радій (природний)	торій (природний)	калій (природний)
1.	ВАС Львів*	-	10-13	-	-	-	-	-
2.	М Броди *	-	10-11	-	-	-	-	-
3.	АМСЦ Дрогобич*	-	12-13	-	-	-	-	-
4.	м. Кам’янка-Бузька*	-	10-13	-	-	-	-	-
5.	м. Мостиська*	-	12-13	-	-	-	-	-
6.	м. Рава-Руська*	-	11-12	-	-	-	-	-
7.	м. Славськ*	-	12-13	-	-	-	-	-
8.	м. Стрий*	-	11-14	-	-	-	-	-
9.	м. Турка*	-	12-14	-	-	-	-	-
10	м. Яворів*	-	10-13	-	-	-	-	-

*-метеостанція

9. БІОРЕСУРСИ ЛЬВІВЩИНИ

Стан лісового господарства

Лісові ресурси відіграють провідну роль у формуванні природного і рекреаційного потенціалу області, мають важливу екологічну, кліматорегулюючу, економічну і соціальну функції.

Львівська область відноситься до найбільш лісистих регіонів України. Ліси займають 31,8% її території, тоді як у середньому по Україні цей показник складає 15,7%, що майже удвічі менший. Ліси на Львівщині займають площу 694,6 тис. гектарів, що становить понад 8 % загальної площі лісів держави. Для порівняння: загальна територія області складає лише 3,6 % від території України.

Ліси по території області розміщені нерівномірно, основна частина вкритої лісом площі припадає на гірські райони Карпат, а також Розточчя, Гологори, Мале Полісся.

Таблиця 9.1

Землі лісогосподарського призначення

№ з/п		Одиниця виміру	Площа
1	2	3	4
1.	Загальна площа земель лісогосподарського призначення	тис. га	694,56
	у тому числі:	-	-
1.1	площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис. га	478,0
1.2	площа земель лісогосподарського призначення комунальних лісогосподарських підприємств	тис. га	146,3
1.3	площа земель лісогосподарського призначення, що не надана у користування	га	-
2.	Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	615,559
3.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	%	31,8
	Загальна площа області	тис. га	2183,1

Розподіл лісів Львівської області в розрізі лісокористувачів

№ п/п	Назва лісокористувача	Площа	
		тис. га	% від загальної площі
1	Держкомлісгосп України	478,1	68,8
2	ОКСЛПТ «Галсільліс»	146,1	21,0
2	Сільськогосподарські підприємства	1,7	0,1
3	Підприємства та організації транспорту	3,5	0,4
4	Міністерство оборони України	40,2	5,7
5	Держжордон України	0,2	-
6	Організації, підприємства і установи природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико – культурного призначення	28,8	4,1
7	Органи державної влади	0,1	-
8	Релігійні організації	0,1	-
9	Інші заклади, установи, організації	0,1	-
10	Промислові та інші підприємства	0,1	-
11	Держаний комітет України по водному господарству	0,2	-
12	Ліси, надані у власне користування громадянам	0,1	-
13	Землі запасу та землі, не надані у власність та постійне користування в межах населених пунктів	33,3	4,8
	Всього	694,56	100,0

Середній запас деревної маси на 1га вкритих лісовою рослинністю земель складає 266 м³, що на 43% більше ніж в середньому по Україні, запас деревини на 1га стиглих і перестійних деревостанів складає 317 м³.

Обсяги заготівлі деревини визначаються, виходячи із стану лісів, відповідно до чинного природоохоронного законодавства.

Вікова структура лісів підприємств Львівського обласного управління лісового та мисливського господарства є близькою до оптимальної. В лісовому фонді домінують середньовікові деревостани, які займають площу 206,6 тис. га, молодняки -83,8 тис. га, пристигаючі – 79,9 тис. га, стиглі і перестійні – 55,9 тис. га.

Інша картина спостерігається в лісах агроформувань, військових та інших користувачів області. Тут спостерігається нерівномірний розподіл насаджень за класами віку. В лісовому фонді області переважають молодняки 44% та серед-

Основні масиви лісів зосереджені в горах та на півночі області. На Малому Поліссі переважають соснові та сосново-дубові ліси, на Розточчі - буково-соснові і грабово-букові, на Подільській височині - буково-дубові та грабово-дубові, на Передкарпатті - буково-дубово-ялищеві, в Карпатах - букові і ялинові ліси. Основними лісоутворюючими породами є сосна, ялина, ялиця, бук, дуб.

Вікова структура лісів в області є кращою, ніж в середньому по Україні. Середній вік насаджень Львівської області складає 60 років, він вищий в гірській частині та менший в рівнинних та передгірських територіях.

Ліси області мають велике екологічне значення не тільки для регіону, суміжних областей України, а й для країн центральної Європи. Утилізуючи вуглекислий газ та продукуючи кисень і величезні обсяги фітомаси, з яких більша частина припадає на ділову деревину, вони значною мірою формують екологічний стан території.

Позитивний вплив лісів на екологічний стан регіону певною мірою може бути відображений через грошову оцінку деяких його відповідних функцій. За підрахунками вчених, 1 га лісу у середньому виділяє кисень вартістю близько 514 грн., поглинає вуглекислого газу на 212 грн., уловлює пилу на 1925 грн., фітонцидна оцінка складає 3 тис. грн.

Ліси Львівської області поділені на 4 основні категорії: 1) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення займають площу 132,8 тис. га (19,1%);

2) рекреаційно-оздоровчі ліси – 295,1 тис. га (42,5%);

3) захисні ліси -115,5 тис. га (16,6%), з наведених категорій лісів можливі для експлуатаційного використання займають площу 142,3 тис. га;

4) експлуатаційні ліси - 310,1 тис.га (44,6%).

Лісовий фонд Львівської області закріплений за значною кількістю постійних лісокористувачів. Ведення лісового господарства здійснюють лісогосподарські підприємства на площі 584,7 тисяч гектарів або 84,3% від загальної площі. Підприємствам Держкомлісгоспу надано у постійне користування ліси загальною площею 478,2га або 69%, АПК-15,5%, Міноборони – 5,9%, іншим організаціям – 4,8%, землі запасу та землі не надані у постійне користування - 4,8%.

На сьогоднішній день 33,3 тисяч гектарів лісів не передані у постійне користування, з них 22,4 тисяч гектарів лісів, ростуть на землях запасу. Через відсутність проведення в них лісівничих заходів, охорони, захисту їх від шкідників, хвороб, вони знаходяться в незадовільному санітарному стані, самовільно вирубуються, гинуть від пожеж.

ньовікові насадження 49%, пристигаючі і стиглі складають відповідно 6% і 1% (в лісах державного значення пристигаючі насадження 13% і стиглі 10%).

У лісовому господарстві області запроваджуються принципи збалансованого розвитку, що передбачають посилення екологічних, соціальних та сировинних функцій лісів. З метою поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей, щорічно роботи здійснюються на загальній площі 36,1 тис. га, в т.ч. лісівничі за молодняками на площі 4,2 тис. га.

Однак, у веденні лісового господарства є ряд суттєвих проблем, які вимагають розв'язання, а саме - збалансування використання екологічних, соціальних та сировинних ресурсів лісу.

Шляхи вирішення:

- формування єдиної регіональної лісової політики ведення лісового господарства на принципах сталого, наближеного до природи лісівництва;
- відмова від суцільних рубань лісу і перехід на вибіркову форму господарювання, суцільні рубки проводити при ліквідації наслідків стихійних лих та тоді, коли іншими способами неможливо добитися швидкого відновлення високопродуктивних, біологічно стійких корінних деревостанів;
- впровадження сучасних еколого безпечних лісогосподарських технологій.

Лісове господарство Львівської області повинно відповідати міжнародним стандартам, сучасному стану лісівничої науки, здійснювати функції екологічного стабілізатора регіону. Загалом його розвиток повинен бути спрямованим на посилення сталого лісокористування, в подальшому воно повинно орієнтуватись на досягнення максимальної величини економічного, екологічного, соціального ефектів від використання, відтворення, охорони і захисту лісових ресурсів.

З метою стабілізації стану природного середовища і розробки комплексу заходів, спрямованих на реформування в галузі з врахуванням досвіду країн Європейського Союзу, оптимізацію лісокористування з використанням екологічно безпечних технологій, розширеного відтворення, охорони, захисту та раціонального використання лісових ресурсів рішенням Львівської обласної ради № 1176 від 20 квітня 2010 року затверджено Програму розвитку лісового господарства Львівської області на 2010-2015 рр.

Починаючи з 2000 року створено 1565 га нових лісів за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища.

Стан зелених насаджень

Зелені насадження завжди були неодмінною, обов'язковою складовою містобудівного каркасу. До системи зелених насаджень належать міські ліси та міські насадження загального користування. Внутрішньо-квартальні насадження житлових районів, насадження вулиць, парки, газони, квітники та

інші насадження, включаючи об'єкти природно-заповідного фонду. Площа зелених насаджень Львова за різними категоріями становить 33286 га, у тому числі в межах міста 4419 га, або майже 26% від площі міста. На одного мешканця Львова припадає близько 54 м² зелених міських насаджень.

В області проводяться акції, спрямовані на заліснення територій, благоустрою існуючих зелених зон.

Розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 05.07.2010 р № 617/0/5-10 в області оголошено безстрокову акцію «За чисте довкілля».

Загальна площа зелених насаджень у населених пунктах області становить 2,6 тис. га (0,12 % території області).

У рамках проведення Дня довкілля упорядковано території парків, скверів, алей площею понад 1600 га та висаджено майже 600 тис. шт. дерев і 38 тис. шт. кущів. Також у березні – квітні 2012 року проведено акцію «Майбутнє лісу в твоїх руках», у рамках якої висаджено понад 2 млн. дерев.

Охорона та відтворення рослинного світу

Списки рідкісних та зникаючих видів рослин, які зростають на території Львівської області затверджені рішенням Львівської обласної ради від 2 грудня 2003 р. №193 «Про заходи щодо охорони рідкісних та зникаючих видів рослин на території Львівської області».

Списки складені на підставі результатів спеціальних досліджень флори Львівської області і включають 108 видів, що підлягають охороні на підставі державних та міжнародних документів та 259 рідкісних або зникаючих видів в межах Львівської області, які не занесені до Червоної Книги України, але потребують охорони на регіональному рівні. Цим же рішенням затверджено Положення про заходи щодо охорони таких видів рослин.

Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України, забезпечується шляхом:

- систематичної роботи щодо виявлення місця їх зростання, проведення спеціальними науковими установами моніторингу за станом їх популяцій і необхідних наукових досліджень з метою розробки наукових основ їх охорони та відтворення;
- створення на територіях, де вони поширені, системи заповідних та інших об'єктів, що особливо охороняються. Постійне чи тимчасове трапляння на певній території видів рослин, занесених до Переліку, може бути підставою для оголошення її об'єктом природно-заповідного фонду;
- створення банків їх генофонду, розведення у спеціально створених умовах (ботанічних садах, дендрологічних парках, тощо);
- внесення пропозицій про занесення окремих видів до Червоної книги України;

- врахування спеціальних вимог щодо охорони цих видів під час розміщення продуктивних сил, вирішення питань відведення земельних ділянок, розробки проектної, проектно-планувальної документації, екологічної експертизи;
- проведення операції «Первоцвіт»;
- проведення еколого-освітньої роботи серед населення.

На території Львівської області під дію міжнародних договорів України підпадають рослини, що занесені до Європейського червоного списку, Бернської конвенції та CITES.

Заходи щодо збереження рослинного світу

Видове багатство рослинного покриву Львівської області пояснюється екологічною різноманітністю ландшафтів. По території області проходить північно-східна межа ареалу бука лісового, дуба скельного, ялиці білої.

Охорона рослинного світу здійснюється у відповідності до вимог Закону України «Про рослинний світ», Закону України «Про Червону книгу України» (для рідкісних та зникаючих видів) та Лісового кодексу України. У відповідності з цими законодавчими актами, шляхом:

- збереження природної просторової, видової, популяційної та ценотичної різноманітності об'єктів рослинного світу;
- збереження умов місцезростання дикорослих рослин і природних рослинних угруповань;
- науково обґрунтованого, невиснажливого використання природних рослинних ресурсів;
- здійснення заходів щодо запобігання негативного впливу господарської діяльності на рослинний світ;
- охорони об'єктів рослинного світу від пожеж, захист від шкідників і хвороб;
- регулювання поширення та чисельності дикорослих рослин і використання їх запасів з врахуванням інтересів охорони здоров'я населення;
- здійснення заходів щодо відтворення рослинного світу.

На підставі результатів спеціальних досліджень флори Львівської області, складені списки рідкісних та зникаючих видів рослин, які включають 108 видів, що підлягають охороні на підставі державних та міжнародних документів та 259 рідкісних або зникаючих видів в межах Львівської області, які не занесені до Червоної Книги України, але потребують охорони на регіональному рівні

За даними наукових установ Львівщини, основними факторами, що можуть впливати на чисельність рослин із «червонокнижним» статусом, є зривання на букети та деградація місцезростань (для лучних та болотних видів – надмірне випасання, викошування, випал трави, осушення; для лісових – проведення лісгосподарських робіт).

Загрозами для лісової рослинності області є:

- випалювання сухої рослинності у весняний період, що призводить до виникнення пожеж у лісах;
- всихання смерекових лісів в гірських районах;
- самовільні рубки.

Оцінка стану, тенденцій та загроз біорізноманіттю, ефективна охорона та збереження рослинного світу, як основної компоненти біологічного різноманіття, неможливе без його всебічного вивчення, правильного, невиснажливого, використання фіторесурсів та екологічного виховання населення. Одним із таких заходів, направлених на збереження біорізноманіття є ведення кадастру рослинного світу України.

У даний час заповідання є найдієвішим методом збереження генофонду живої природи, унікальних природних екосистем, ландшафтів. На сьогодні понад 80 % від загальної площі заповідних об'єктів це об'єкти в межах лісового фонду. Результати екологічних досліджень свідчать, що заповідні екосистеми виконують важливу функцію міграції видів флори у прилеглі напів-окультурені та окультурені ландшафти. Таким чином вони збагачують їх біологічне різноманіття і тим самим підтримують екологічну стабільність.

Стан використання природних недревних рослинних ресурсів

Керуючись наказом Мінприроди України від 24.01.2008 р. №27 «Про затвердження Інструкцій про застосування порядку встановлення лімітів на використання природних ресурсів в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення» у 2011 році надавались ліміти на спеціальне використання природних не деревних рослинних ресурсів в межах об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення Львівської області.

Таблиця 9.3

Об'єми заготівлі не деревних рослинних ресурсів

Роки	Установа	Об'єми заготівлі не деревних рослинних ресурсів								
		Збір ягід		Збір грибів		Сінокосіння		Заготівля соку берези		Збір рослин для попов. фонд. герб.
		га	т	га	т	га	т	га	т	
2006р.	Яворівський НПП	-	0,37	-	0,875	-	29,5	-	-	76
	НПП «Сколівські Бескиди»	1252	-	1894	-	448,5	-	-	-	109

2007р.	Яворівський НПП	-	-	-	-	23,8	15,9	16,7	10	152
2008р.	Яворівський НПП	-	-	-	-	23,8	15,9	16,7	10	152
	ПП «Розточчя»	-	-	-	-	11,3	-	-	-	200
2009 р	НПП «Сколівські Бескиди»	1252	130	1894	56	162,7	826 цнт	-	-	100
	Яворівський НПП	-	-	-	-	5,1	14	-	-	-
2010р.	НПП «Сколівські Бескиди»	1252,8	130	1894	70	162,7	826,0 цнт	-	-	48
	Яворівський НПП	-	-	-	-	23,8	-	16,7	10	150
	ПЗ «Розточчя»	-	-	-	-	12,0	-	-	-	200
2011 р	НПП «Сколівські Бескиди»	1246,2	130	1889,5	71	161,4	831,0	-	-	-
	Яворівський НПП	-	-	-	-	23,8	15,9	16,7	10	120
	ПЗ «Розточчя»	-	-	-	-	13,5	-	-	-	150
2012 р	НПП «Сколівські Бескиди»									
	Яворівський НПП	-	-	-	-	16,6	14,4	-	-	-
	ПЗ «Розточчя»	-	-	-	-	13,4				150

Охорона, використання та відтворення тваринного світу

На території області тваринний світ представлений близько 45 тис. видів тварин (понад 35 тис. комах, близько 3,5 тис. інших членистоногих, 1800 найпростіших, 1600 круглоротих червів, 1280 плоских червів та 440 кільчастих червів, близько 200 риб і круглоротих, 17 земноводних, 21 плазунів, близько 400 птахів і 108 ссавців).

Стан та ведення мисливського господарства

Загальна площа мисливських угідь області становить - 1 млн.771 тис. га, що складає 81% території області і 4% угідь України, з них польові - 1 млн. 073 тис. га. (60% в області і 3% України), лісові - 653 тис. га. (37% в області і 7% України) та водно-болотні - 45 тис. га. (3% в області і 2% України).

Право ведення мисливського господарства надано 65 господарствам області із загальною площею угідь 1665,0 тис.га (97,8% з якої охоплено мисливським упорядкуванням).

Серед основних користувачів мисливських угідь є підприємства, підприємств Держкомлісгоспу, Українському товариству мисливців і рибалок, обласному Товариству мисливців і рибалок «Лісівник», Товариству військових мисливців і рибалок, ФСТ «Динамо».

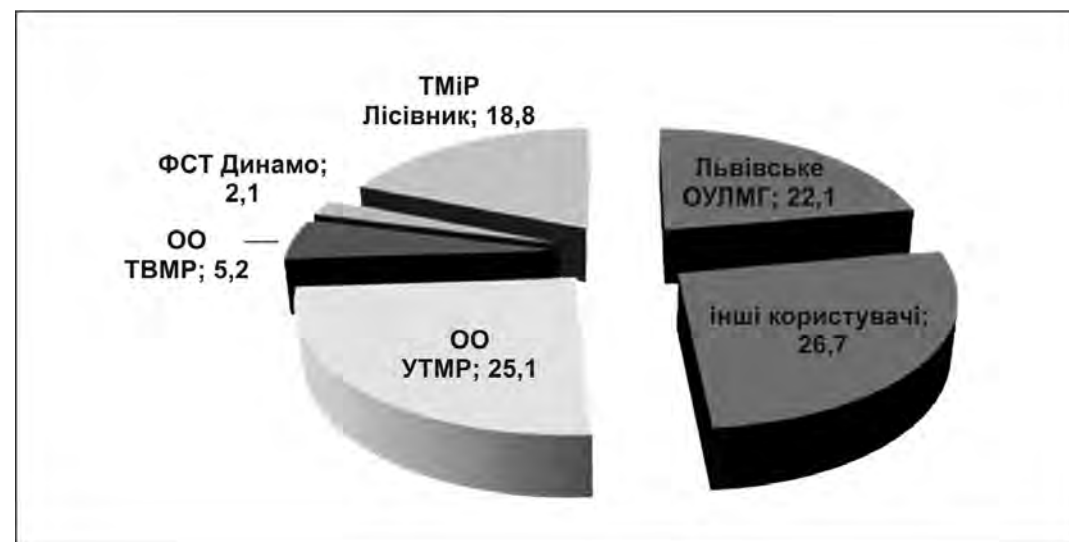

Рис. 9.1 Розподіл площі мисливських угідь між користувачами Львівської області

Загальна чисельність працівників зайнятих у мисливському господарстві області станом на кінець 2012 року становила 38 чоловік, в тому числі 43 мисливствознавці. Відповідно до вимог ст.29 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» створено егерську службу, штатна чисельність якої становила 255 егерів. На одного егеря в середньому припадає 6,5 тис. га площі мисливських угідь.

Чисельність основних видів мисливських тварин у порівнянні з 2011 роком змінилася так: копитних у 2012 році в порівнянні з минулим роком збільшилось на 1220 голів; чисельність хутрових видів тварин у 2012 році в порівнянні з минулим роком збільшилась на 2430 голів. Чисельність пернатої дичини у 2012 році в порівнянні з минулим роком збільшилась на 23 тис. 357 голів, що становить 10,2 % зросту чисельності в порівнянні з минулим роком.

Динаміка чисельності мисливських тварин наведена у таблиці 9.4

Таблиця 9.4

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)

<i>Види мисливських тварин</i>	<i>2000</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
Копитні	10344	15315	15986	16481	17586	18678	19414	20634
Хутрові	66114	78961	79022	80484	80873	68654	68428	70858
Пернаті	172324	200599	199698	219538	220401	247070	228459	251816

Серед основних видів мисливської фауни, за матеріалами обліку 2012 року, у Львівській області налічується 46 голів зубра, 79 - лані, 66 - лося, 1624 - оленя благородного, 62 - оленя плямистого, 13883 - козулі, 4393 - кабана, 42471 голова зайця русака.

Заходи, спрямовані на відтворення диких тварин користувачами мисливських угідь зводяться переважно до заготівлі кормів та викладки їх для підгодівлі у зимовий період в лісових угіддях.

У більшості польових угідь відсутні біотехнічні споруди (солонці, годівниці, шалашики, піднавіси) для зайців, куріпок. Часто складається враження, що переважною більшістю користувачами мисливських угідь не проводиться біотехнія в польових угіддях.

Не всіма користувачами забезпечується виконання спільних заходів щодо проведення рейдової роботи з правоохоронними та природоохоронними органами, спрямованої на охорону державного мисливського фонду.

Стан ведення мисливського господарства та виконання умов договору ведення мисливського господарства окремими користувачами потребують поліпшення та кращого контролю за їх виконанням зі сторони державних контролюючих органів.

Проведення комплексних заходів, спрямованих на відтворення, у тому числі штучне, мисливських тварин забезпечено одинадцятьма користувачами мисливських угідь, які займались вольєрним розведенням диких тварин.

Загальні витрати на ведення мисливського господарства у 2012 році відносно 2011 року збільшилися на 618,5 тис. грн. і склали 10829,2 тис. грн., а частка коштів, витрачених на ці цілі з Державного бюджету збільшилася із 6,2% у 2011 році до 7,0% у 2012 році. На охорону, відтворення та облік диких тварин, упорядкування мисливських угідь витрачено 3165,5 тис. грн., з яких 66,4% - витрати на біотехнічні заходи по збереженню та відтворенню диких тварин, 31,3 % - на охорону диких тварин, 1,7% на облік диких тварин та 0,6% на упорядкування мисливських угідь.

В середньому в області з розрахунку на 100 га мисливських угідь на охорону диких тварин витрачено 595 грн., а на біотехнічні заходи збереженню та відтворенню диких тварин – 1263 грн.

Загальні надходження від ведення мисливського господарства зросли з 3403,1 тис. грн. у 2011 році до 3750,2 тис. грн. у 2012 році.

Переселенням, акліматизацією та реакліматизацією видів тварин, занесених до Червоної книги України, займаються два господарства: НПП «Сколівські Бескиди» та ДП МГ «Стир».

Виконання та реалізація Плану дій щодо збереження зубра в фауні України покладено на користувачів угідь, де заплановано розселення зубра, зокрема на НПП «Сколівські Бескиди» та ДП МГ «Стир». З часу виконання Плану (2007р.) в ДП МГ «Стир» з ДП «Хмільницький лісгосп» Вінницької області завезено 12 голів зубра (по 4 голови в 2007, 2008 та у 2009 роках), які дали 3 голови потомства. На заходи з поліпшення кормової бази завезеним та існуючим в природі зубрам з фонду ОНПС в Львівській області систематично виділяються кошти. Ще 5 голів зубрів були завезені у 2010 році у НПП «Сколівські Бескиди» (4 голови з Німеччини та 1 голова з Австрії).

Для вирішення проблем у галузі використання державного мисливського фонду необхідно:

- розвивати туризм і мисливство рахунок коштів з різних джерел (державні кошти, приватний капітал та кошти іноземних інвесторів);
- суттєво підняти відповідальність правоохоронних органів та судів при розгляді справ з порушення правил полювання;
- значно поліпшити роботу лісової охорони, егерської служби з попередження та виявлення фактів браконьєрства, забезпечити надійну охорону державного мисливського фонду, вивільнивши її від невластивих їй функцій, а також шляхом підняття посадових окладів та розмірів страхування здоров'я і життя;
- покращити матеріально-технічну базу установ та їх відділів на яких покладено охорону державного мисливського фонду;
- підвищити рівень відповідальності за незаконне полювання та не допускати безкарності за ці правопорушення.

Стан та ведення рибного господарства

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.96р. № 552 «Про перелік промислових ділянок рибогосподарських водних об'єктів» у Львівській області промисловими ділянками водних об'єктів визначено басейни річок Дністер та Західний Буг з водосховищем.

У 2012 році промисловий вилов риби проводився у відповідності з розробленим Режимом та його Доповненням на Добротвірському водосховищі площею 720 га.

Таблиця 9.5

Інформація щодо вилову риби у розрізі районів Львівської області

Область район	Виловлено та добуто		У тому числі у внутрішніх водоймах	
	2012 р. (центнерів)	У % до 2011 р.	2012 р. (центнерів)	У % до 2011 р.
Львівська область	11225	120,5	11225	120,5
м. Львів	295	152,8	295	152,8
Бродівський	-	-	-	-
Буський	-	-	-	-
Городоцький	1444	109,1	1444	109,1
Дрогобицький	-	-	-	-
Жидачівський	-	-	-	-
Жовківський	547	109,0	547	109,0
Золочівський	-	-	-	-
Кам'янка-Бузький	32	145,5	32	145,5
Миколаївський	7730	108,6	7730	108,6
Мостиський	-	-	-	-
Перемишлянський	704	-	704	-
Пустомитівський	384	391,8	384	391,8
Радехівський	9	100	9	100
Самбірський	-	-	-	-
Сколівський	-	-	-	-
Сокальський	54	216,0	54	216,0
Старосамбірський	-	-	-	-
Стрийський	26	104,0	26	104,0
Турківський	-	-	-	-
Яворівський	-	-	-	-

Для розв'язання проблем у охороні рибних запасів необхідно покращити роботу егерської служби користувачів рибальських угідь з попередження та виявлення фактів браконьєрства, забезпечити надійну охорону рибних запасів.

Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

З ініціативи Держуправління Львівською обласною радою прийнято рішення від 13.06.2007р. № 342 «Про заходи щодо охорони рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області». Цим рішенням затверджено Список тварин занесених до Червоної Книги України, які поширені на території Львівської області та підлягають

особливій охороні, також затверджено перелік регіонально рідкісних видів тварин, що не занесені до Червоної Книги України і потребують охорони в межах Львівської області.

На території області реалізуються заходи Програм щодо збереження та відтворення бурого ведмеда, зубра та глухаря в Львівській області. Поставлено завдання щодо розробок регіональної Програми збереження та відтворення глухаря НПП «Сколівські Бескиди».

Таблиця 9.6

Охорона та відтворення тваринного світу

Район	Усього видів тварин, занесених до Червоної книги України, екз.	Кількість видів тварин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів тварин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Львівська область	136 видів, загальна кількість особин не встановлена	--	--

Завдяки охороні мисливських угідь спостерігається збільшення чисельності мисливських тварин, які відносяться до Червоної книги України. У мисливських господарствах нараховується 46 зубрів, 1498 борсуків, 940 видр, 42 лісових коти, 74 рисі, 441 горностаїв, 41 глухар.

Вплив антропогенних чинників на біорізноманіття та заходи щодо зменшення їх негативної дії

Основними причинами збіднення біорізноманіття є антропогенні чинники:

- забруднення природного середовища;
- денатуралізація природних ландшафтів;
- монокультурні способи ведення лісового та сільського господарства.

За даними наукових установ Львівщини, основними факторами, що можуть впливати на чисельність рослин із «червонокнижним» статусом, є зривання на букети та деградація місцезростань (для лучних та болотних видів - надмірне випасання, викошування, випал трави, осушення; для лісових - проведення лісгосподарських робіт).

Загрозами для лісової рослинності області є:

- випалювання сухої рослинності у весняний період, що призводить до виникнення пожеж у лісах;

- порушення технології заготівлі та трелювання деревини;
- всихання смерекових лісів в гірських районах;
- самовільні рубки.

Після осушувальної меліорації змінилися біотопи водно-болотної флори й фауни, їх види стали зникати. В результаті видобутку корисних копалин - вугілля, сірки та ін. виникли техногенні ландшафти. Значних втрат генофонду рідкісних видів лікарських та декоративних рослин завдає неконтрольована експлуатація їх ресурсів. Браконьєрство є однією з причин зниження популяції мисливських звірів і птахів. В останні десятиліття значної шкоди генофонду біологічних видів завдає хімічне, фізичне, шумове та електромагнітне забруднення природного середовища, хімічне забруднення водних артерій промисловими, побутовими та сільськогосподарськими стоками. Перешкодою для природного розселення видів флори й фауни є розгалужена мережа доріг різного призначення, надмірна розораність в окремих районах та промислова загосподарованість територій. Згадані причини зниження біорізноманіття беруться за основу при обґрунтуванні диференційованих заходів щодо їх охорони.

10. ТЕРИТОРІЇ ТА ОБ'ЄКТИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ОСОБЛИВІЙ ОХОРОНІ

Стан та розвиток природно-заповідного фонду

Одним з найважливіших пріоритетів довгострокової державної політики України Указом Президента України від 23.05.2005 р. №838 «Про заходи щодо дальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні» визнано розвиток природно-заповідної справи на основі системного врахування природоохоронних, економічних, соціальних та інших інтересів суспільства, а також її міжнародних зобов'язань.

Метод територіальної охорони природи слід вважати одним з провідних напрямків екологічної стратегії, як це є в цілому світі. Львівщина не є винятком в цьому широкомасштабному загальнодержавному процесі.

Львівська область характеризується значним ландшафтним різноманіттям – у межах її території знаходяться 5 груп природних регіонів, відмінних за геолого – геоморфологічною будовою, ґрунтово – кліматичними умовами, флористичними і геоботанічними особливостями, в тому числі такі важливі транскордонні формації як Розточчя і Карпати. Цей фактор є визначальним у формуванні і територіальному розміщенні об'єктів природно – заповідного фонду області.

Протягом 2010-2012 років в області створено 25 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення.

З метою збереження біорізноманіття, проведення наукових досліджень, розвитку місцевих громад, проведення еколого-освітньої діяльності створено українську частину міжнародного біосферного резервату «Розточчя», який рішенням комісії МАБ ЮНЕСКО включений до Світової мережі біосферних заповідників. Площа біосферного резервату становить 74416,0 га.

З 347 об'єктів природно-заповідного фонду Львівської області 10 є природоохоронними установами зі спеціальними адміністраціями. З них у підпорядкуванні:

- Мінприроди України 2 (Яворівський НПП, НПП «Північне»);
- Держкомлісгоспу України – 1 (НПП «Сколівські Бескиди»);
- Міносвіти України – 4 (природний заповідник «Розточчя», 3 ботанічні сади);
- органів місцевого самоврядування – 4 (РЛП «Знесіння», РЛП «Верхньодністровські Бескиди», «Надсянський», «Равське Розточчя»).

Робота установ природно-заповідного фонду області зосереджена на проведенні наукових досліджень, реалізації програм зі збереження біорізноманіття, виконанні еколого-освітніх програм, проведенні еколого-освітніх заходів, організації та участі у науково-практичних конференціях, рекреаційній діяльності та роботі зі ЗМІ, підготовці публікацій. Всі установи співпрацюють з

громадськими організаціями, іншими установами ПЗФ, навчальними закладами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду характеризується значною різноманітністю форм, але домінуючими, на жаль, є дрібні по площі, нестійкі до антропогенного впливу з переважанням консервативних функцій категорії, такі як заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища. Вони не можуть суттєво впливати на реалізацію в достатній мірі екологічних, соціальних та інформативних функцій.

Назрілою проблемою для Львівщини є збільшення площі заповідного фонду шляхом створення високорангових багатофункціональних заповідних територій типу національних природних парків, заповідників, регіональних ландшафтних парків, особливо зважаючи на значне ландшафтне різноманіття області, в межах якої налічується 9 природно-географічних районів. Ці форми заповідання досить розвинуті в сусідніх країнах Східної Європи, зокрема в Польщі, Чехії, Словаччині, де ступінь заповідності (8-15%) наближений до середньоєвропейського рівня.

На виконання Указу Президента України від 14.08.2009 р. № 611/2009 «Про додаткові заходи щодо розвитку природно – заповідної справи в Україні» в рамках реалізації Регіональної програми розвитку заповідної справи у Львівській області на 2020 рік з ініціативи та за участю Державного управління ОНПС у Львівській області науковцями Львівського національного університету ім. Івана Франка та Інституту екології Карпат НАН України на завершальній стадії розробка Проекту створення регіонального ландшафтного парку «Стільське Горбогір'я». Парк створюється на території 2-ох адміністративних районів – Миколаївського та Пустомитівського. Орієнтовна площа парку 10 тис. га.

Нижче подано розподіл об'єктів природно-заповідного фонду за кількістю в межах Львівської області.

Рис. 10.1 Структура природно-заповідного фонду області станом 01.01.2013 р.

З метою досягнення індикативних показників, які Адміністрацією Президента України доведено Львівській облдержадміністрації та згідно з якими площа природно-заповідного фонду області до 2015 року повинна становити 283,8 га або 13 % від загальної площі області 06.07.2012 року проведено круглий стіл з питання розширення природно-заповідного фонду у Львівській області.

У ході засідання обговорили сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також перспективи збільшення відсотку заповідності.

З урахуванням того, що Львівська область є досить густозаселеною, розширення природно-заповідного фонду є можливим і доцільним за рахунок створення нових заповідних об'єктів на території лісфонду, зокрема, Карпатського регіону. Зважаючи на вищесказане, доцільно на законодавчому рівні встановити обов'язкову частку, наприклад, 30 відсотків від загальної площі лісового фонду, яку повинні займати території та об'єкти природно-заповідного фонду.

Основні проблеми створення нових об'єктів ПЗФ в області:

1. Відсутність належного фінансування проектів створення об'єктів.
2. Незацікавленість землевласників і землекористувачів погоджувати земельні ділянки під заповідання у зв'язку із введенням режиму їх використання
3. Відсутність механізму державної підтримки, економічного стимулювання суб'єктів господарювання за обмежене природокористування у разі внесення їх земель до складу ПЗФ і екомережі.

Таблиця 10.1

Об'єкти природно – заповідного фонду Львівської області

№ п/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		Кількість	Площа	Кількість	Площа	Кількість	Площа
1.	Природні заповідники	1	2084,5	-	-	1	2084,5
2.	Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-
	Національні природні парки	3	58350,5	-	-	3	58350,5
3.	Регіональні ландшафтні парки	-	-	4	47379,0	4	47379,0
4.	Заказники	9	3303	34	27583,6	43	30886,6
	Пам'ятки природи	2	592,8	180	1772	182	2364,8
5.	Ботанічні сади	2	41,2	1	1,5	3	42,7
6.	Заповідні урочища	-	-	48	6502,3	48	6502,3
7.	Дендрологічні парки	2	64,0	-	-	2	64,0

8.	Зоологічні парки	-	-	1	5,9	1	5,9
9.	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	6	115,3	54	777,72	60	893,02
	РАЗОМ	25	64551,3	322	84022,02	347	148573,32

Водно-болотні угіддя міжнародного значення

На території Львівської області у Турківському районі в 2010 р. виявлено верхове болото, яке знаходиться на території РЛП «Надсянський». Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 р. водно – болотному угіддю «Надсяння» надано статус водно-болотне угіддя міжнародного значення.

Це рідкісне природне водно-болотне угіддя (ВБУ), що існує у біогеографічному регіоні Східні Карпати і відіграє суттєву роль у природному функціонуванні річкового басейну р.Сян.

Угіддя підтримує існування реліктового післяльодовикового угруповання безхребетних і є критичним для виживання видів, визначених як вразливі, зникаючі або такі, що знаходяться під загрозою зникнення, відповідно до національного законодавства та є складовою частиною мережі угідь, які забезпечують місця перебування для рідкісних, вразливих і зникаючих видів та видів, які знаходяться під загрозою зникнення.

Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон

На Львівщині перспективи рекреаційної індустрії традиційно були і залишаються одними з найкращих в Україні. Львівська область входить до п'ятірки найбільш привабливих та популярних туристично-рекреаційних регіонів України.

Природно-ресурсний потенціал у поєднанні з історико-культурною спадщиною, вигідним географічним розташуванням в центрі Європи, багаторічним досвідом і напрацюваннями у сфері рекреації є достатньо вагомими передумовами пріоритетного розвитку індустрії санаторно-курортного лікування, оздоровлення, відпочинку та туризму, спрямованого як на вітчизняних, так і на іноземних споживачів.

В області створена широка мережа санаторно-курортних закладів, за кількістю яких Львівщина посідає 2 місце в Україні. На кінець 2012 року у Львівській області діяли 101 санаторій та заклад відпочинку. Із загальної кількості санаторно-курортних (оздоровчих) закладів: 47 санаторіїв, 8 пансіонатів з лікуванням, 8 санаторіїв-профілакторіїв, 6 пансіонатів відпочинку та 32 бази відпочинку.

Лікувально-оздоровчі та відпочинкові центри

м. Трускавець – курорт державного і міжнародного значення, понад 25 мінеральних джерел (найбільш відома мінеральна вода «Нафтуся»), інтенсивно застосовується озокеритолікування, 18 санаторіїв, 19 пансіонатів з лікуванням. Працює ряд науково-дослідних лабораторій, зокрема, лабораторія експериментальної бальнеології Інституту фізіології ім. О. Богомольця НАН України, кафедра медичної реабілітації Львівського національного медичного університету ім. Д.Галицького, курортний науковий реабілітаційний центр «Карпати Чорнобилю», реабілітаційний центр хворих на ДЦП «Еліта».

сmt. Східниця – бальнеологічний курорт, налічується 38 джерел і понад 17 свердловин з різним фізико-хімічним складом. Східницькі мінеральні джерела, які не мають аналогів у Європі, поєднують у собі лікувальні властивості вод таких відомих курортів як Трускавець, Кисловодськ (Росія) та Боржомі (Грузія). У Східницькому родовищі є мінеральні води чотирьох типів: слабомінералізована вода з сечогінною дією та з жовчогінною дією (типу «Нафтуся»), залізна вода, хлоридно-натрієва вода з підвищеним вмістом бром, содова мінеральна вода гідрокарбонатно-натрієвого складу, яку називають українською «Боржомі».

м. Моршин – один із відомих та перспективних курортів Прикарпаття, мінеральні води джерел лікують хронічні захворювання шлунка, кишківника, печінки, жовчного міхура, та підшлункової залози. Моршин - курорт державного значення, до послуг відпочиваючих 12 санаторіїв, 3 пансіонати, бальнеогрязелікарня, аеросолярій, інгаляторій, тощо.

сmt. Немирів – один з найстаріших бальнеологічних курортів України, якому вже близько 200 років. Немирівське родовище сульфідних вод є найбільшим в Україні та входить в перелік державних заказників місцевого значення, а також водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних. Тут є 6 мінеральних джерел сульфідних, сульфатно-карбонатних вод із вмістом сірководню, які використовуються для лікувальних ванн. Курорт Немирів унікальний тим, що має висококонцентровану сірководневу воду, оскільки функціонує у зоні найбільшої концентрації сульфідних вод. В Україні немає іншого курорту з таким високим вмістом вільного сірководню у водах.

сmt. Шкло – бальнеологічний і грязьовий курорт, один з найстаровинніших курортів України. Назва місцевості, річки, а опісля і санаторію «Шкло» пов'язана із наявністю на цій території незамерзаючих озер з домішками сірководневих і сірчаних вод, які надають їм зеленкуватий відтінок скла. Курорту Шкло притаманне унікальне поєднання низки природних лікувальних факторів, що відрізняє його від інших курортів. Це наявність джерел лікувальної води типу «Нафтуся», сірководневих мінеральних вод та торф'яно-мінеральних грязей і цілюща сила чарівної природи.

сmt. Великий Любін – бальнеологічний курорт, функціонує санаторій, бальнеогрязелікарня. Курорт відомий торфовими грязями, активно використовується для лікування хворих із захворюваннями органів кровообігу. Це є один із небагатьох на Україні унікальних курортів.

с. Розлуч – на території села розташований лікувально-оздоровчий комплекс «Джерела Карпат» на висоті 600 метрів над рівнем моря у долині притоку Дністра в оточенні хвойного лісу. Для організації лікування та оздоровлення використовуються джерела мінеральних вод та кліматичні ресурси. На північній околиці села є джерело гідрокарбонатної кальцієвої слабо мінералізованої води, на південній – джерело хлоридно-гідрокарбонатної натрієвої бромної води з мінералізацією.

Гірськолижні центри

На території Львівської області знаходяться чотири гірськолижні зони: смт.Славське з прилеглими населеними пунктами, с.Тисовець, (Сколівський район), с. Розлуч, м. Турка (Турківський район).

Сmt. Славське – найбільший гірськолижний центр України, відомий далеко за її межами. Гірськолижний туризм у смт.Славське розвивається з 1907 року. Перший лежатарський дім було відкрито у 1912 році. В 1936 році виникли перші екотуристичні маршрути до скель Урича. На цей час у смт. Славське функціонує 30 закладів розміщення туристів, 6 гірськолижних зон, на яких діють 17 лижних трас, 1 канатно-крісельна дорога та 15 бугельних витягів. Основними лижними трасами є гори: Тростян, Погар, Кремень, Менчід, Варшава

Тисовець - гірськолижна база оточена ялинковим та смерековим лісом знаходиться на висоті 1017 м. над рівнем моря, у верхів'ях р.Тисовець. Колишній відомий центр зимових видів спорту міжнародного значення. Довго тримається сніговий покрив. Функціонує понад 10 лижних трас. Ширина трас 30-60 м. Траса для бігових лиж, біатлону, могулу, фрістайлу, сноуборду, сноутюбінгу, катання на санках. Лижні трампліни.

с.Волосянка – мальовниче Карпатське село в якому розташована база відпочинку «Високий Верх» на 78 ліжко-місць і введена у 2005 році в експлуатацію канатно-крісельна дорога на гору Високий Верх протяжністю 2750 м. (найдовша в Україні) та пропускною здатністю 500 чол./год.

с. Розлуч (г.Волосянка) - знаходиться 1 лижна траса для початківців на одній із баз відпочинку. Розміщена біля с. Розлуч. В самому селі є джерела мінеральної води аналогічні водам «Нафтуся» та «Боржомі». Функціонує 1 бугельний підйомник довжиною 800 м.

м. Турка (г. Кичера) знаходиться 1 лижна траса, на якій функціонує 1 бугельний підйомник довжиною 800 м.

Найдавнішим видом туризму в Карпатах є лежатарство (лижний туризм),

головним центром якого на Сколівщині було Славське. Перший лежатарський дім відкрився в Славському 6 січня 1912р. Цього ж року з'явилася перша авторська лежатарська школа для початківців, норвезька школа їзди, стрибки з трампліна та туристичне лежатарство. Перші змагання на Сколівському трампліні відбулися 4-5 січня 1914р. Тут сформувався потужний лежатарський район, що охоплював Верхню Рожанку, Лавочне, Тарнавку, Ялинкувате, Опорець, Кальне, Климець, Тухлю.

Другим великим центром лежатарства були Сянки на Турківщині, яка самостійно боролась за туристів. Поряд з Сянками, цей район включав Либохору, Гусне, Гнилу (Карпатське), Яворів, Бітлю.

В 20-30-х роках Карпатський регіон Львівщини мав широкі міждержавні зв'язки в галузі туризму. Для розвитку гірського міжнародного туризму у 1925р. було створено Асоціацію слов'янських туристичних товариств, до якої ввійшли Польща, Болгарія, Чехословаччини, Югославія.

Наступний кроком розвитку не тільки природно-заповідного фонду Львівської області, але й рекреації було створення Указом Президента України №156 від 10 лютого 2010 року національний природний парк «Північне Поділля». Територія парку належить до найцінніших у природничому та культурно – історичному аспектах територій України. В екологічному аспекті територія НПП «Північне Поділля» пов'язана з Головним Європейським вододілом, де формуються витoki потужних водних артерій як Західний Буг, Золота Липа, Стир. У верхів'ях Західного Бугу збереглися унікальні болотні масиви з домінуванням реліктових зникаючих видів у рослинному покриві у складі яких росте багато рідкісних і зникаючих видів, що охороняються на світовому рівні.

На території національного природного парку розташовані об'єкти так званого «Золотого кільця» замків Львівщини: Золочівський, Підгорецький та Олеський замки, що є візитною карткою для Золочева, Підгорець та Олеська, стародавні монастирі, давньослов'янське городище Пліснесько, численні храми та інші пам'ятки культури.

Велику рекреаційну цінність мають заповідники, парки, пам'ятки природи, серед яких Державний природний заповідник «Розточчя», внесений рішенням ЮНЕСКО до Всесвітньої мережі біосферних резерватів, Яворівський Національний природний парк, Національний природний парк !Сколівські Бескиди».

Історико-культурна спадщина

Пам'ятки архітектури – найбільш цінні туристичні об'єкти. Всього в області взято під охорону 3965 споруд XII – XX століть, або 25% від усієї кількості в Україні, в тому числі 512 - загальнодержавного значення. Основна частина

об'єктів – 2313 зосереджена у Львові, який за їх кількістю та різноманітністю займає перше місце в державі і внесений постановою ЮНЕСКО до списку найцінніших міст світу. В області функціонують історико – культурні заповідники у Львові, Жовкві, Белзі, Уричі.

На основі збережених архітектурних пам'яток в Старому Селі, Свіржі, Уневі, Золочеві, Підгірцях, Олеську, Жовкві, Крехові створений туристичний продукт «Золота підкова». На Львівщині взято під охорону також понад 4 тис. інших історико – культурних пам'яток, в тому числі: 52 історичні місця, функціонує 10 державних театрів та 18 музеїв.

Туризм

Сучасна Львівщина – стратегічно важливий культурний, політичний та економічний регіон України, який, водночас, є найбільшим туристичним та рекреаційним регіоном Західної України.

Львівський регіон стає все більш привабливим для туристів і для туристично-відпочинкового бізнесу. Туризм, відпочинок та оздоровлення на Львівщині стрімко інтегруються у світову туристичну індустрію, набувають все відчутнішого значення в соціально-економічному розвитку регіону. Вже сьогодні ми бачимо реальні зрушення, а саме: активізацію процесів реформування туристично-рекреаційної сфери, створення сучасного сектору туристичних, готельних, курортно-лікувальних, оздоровчо-відпочинкових послуг, впровадження новітніх методів бальнеолікування, проведення всесвітньовідомих культурних та атракційних фестивалів, акцій.

За останнє десятиліття обсяг туристичних послуг, реалізованих туристичними підприємствами Львівщини, зріс у 10 разів, кількість туристів та екскурсантів збільшилась на 50 %. За попередні 3 роки кількість іноземних туристів зросла на 65 %, обсяг реалізованих послуг збільшився на 62 %.

У 2012 році також спостерігався ріст туристичної активності, який можна пояснити вдало обраною маркетинговою політикою, завершенням кризового періоду в туристичній сфері, а також політикою сприяння розвитку туризму з боку місцевих органів влади. Також великого імпульсу розвитку туристичної галузі на Львівщині дало проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу «Євро-2012». Зокрема, у 2012 році в порівнянні з 2011 збільшилось число іноземних туристів на 35% та екскурсантів на 54%, зросли обсяги туристичних послуг на 34% та санаторно-курортних послуг на 14%, зросли платежі до бюджету туристичних підприємств на 25% та санаторно-курортних закладів на 26,7%, збільшилась сума реалізації путівок санаторно-курортними закладами на 8,3%, зросли інвестиції на придбання обладнання в санаторно-курортних закладах в 4 рази.

Львівщину щорічно відвідують туристи з понад 100 країн світу, найбільше яких з Російської Федерації, Білорусі, Польщі, Німеччини, Латвії, США, Данії, Азербайджану, Литви, Канади, Австрії, Італії, Ізраїлю, Угорщини.

Великою популярністю серед туристів користуються центри релігійного туризму Страдч, Крехів, Унів, Лаврів, печерний монастир в Розгірче, і, звичайно, місто величних храмів Львів, де нікого не залишить байдужим пишне бароко собору Святого Юра, Бернардинського монастиря та Домініканського костелу, неповторний колорит Вірменського собору, готичні арки Латинської катедри, ренесансний комплекс Успенської церкви, каплиця Боїмів з фігурою скорботного Ісуса, що сидить під хрестом на куполі.

Львівщина входить до областей, в яких налічується найбільше замків України. За дослідженнями науковців, на Львівщині з давньоруських часів до XVIII століття було зведено близько дев'яти десятків мурованих оборонних пам'яток, значну частину яких складали замки. Сьогодні Олеський замок є найпопулярнішим туристичним об'єктом за межами Львова. Олеський, Підгорецький, Золочівський, Свірзький, Жовківський замки об'єднані в популярний туристичний маршрут «Золота підкова Львівщини».

Туристичним дивом Львівщини вважається замок-фортеця «Густань» (X-XII ст.) в Уричі Сколівського району. Це пам'ятка історії, археології, архітектури та природи, яка не має аналогів у Європі. В III тисячолітті до нашої ери на скелях було святилище, а в IX-XIII ст. - оборонний комплекс Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Залучення інвестицій дало б можливість повністю або частково відтворити унікальний витвір – наскельну фортецю в Українських Карпатах.

Водночас подальший розвиток туристично-рекреаційної галузі гальмується через:

- невиразний образ Львівщини на туристичному ринку;
- низький рівень розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури;
- невідповідність закладів проживання світовим стандартам;
- незадовільний стан доріг;
- відсутність під'їздів до багатьох туристичних об'єктів;
- недостатність дорожніх вказівників і туристично-інформаційних знаків;
- недостатня кількість місць короточасного відпочинку вздовж доріг;
- незадовільний стан пам'яток історико-архітектурної спадщини;
- недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази в галузі туризму;
- недостатність методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки з боку держави. суб'єктів туристичної діяльності, які здійснюють організацію прийому туристів в області;

- неналежний стан туристичних маршрутів (брак обладнаних місць короткочасного відпочинку, гірських притулків, відсутність єдиної системи знакування шляхів активного туризму (пішохідних, велосипедних, водних тощо);
- недостатність туристичної інформації як для туристів, так і для підприємств, що надають послуги у сфері туризму (карт, рекламної продукції, інформації про область, недосконалість бази даних щодо туристично-рекреаційних об'єктів тощо);
- неефективне використання туристично-рекреаційного потенціалу в сільській місцевості як одного з чинників зменшення безробіття;
- неефективна діяльність відповідних структур щодо забезпечення екологічної безпеки територій для розвитку рекреаційного бізнесу.

11. ЕКОМЕРЕЖА ЛЬВІВЩИНИ

У 1992 році Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро прийняла Конвенцію про біорізноманіття як основу еволюції і функціонування систем біосфери і сталого забезпечення потреб населення Землі. Нею проголошено збереження не окремих ланок природи, а всіх систем біосфери в глобальному масштабі. У цьому ж році Рада Європи прийняла Конвенцію Європейської Екомережі (European Ecological Network) як ідею загальноєвропейської системи охорони природної спадщини Європи.

Україна ратифікувала міжнародні угоди, а 21 вересня 2000 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про загальнодержавну Програму формування національної екологічної мережі України на 2002- 2015» . В процесі реалізації Програми передбачено поєднання національної екологічної мережі з екологічними мережами сусідніх країн. Екологічна мережа — це єдина територіальна система, яка включає ділянки природних ландшафтів, що підлягають особливій охороні, а також території та об'єкти природно-заповідного фонду, курортні і лікувально-оздоровчі, рекреаційні, водозахисні, пожезахисні території.

Екологічна мережа формується з метою збереження природних ресурсів, місць оселення та зростання цінних видів рослинного й тваринного світу, а також для забезпечення шляхів міграцій тварин через поєднання території та об'єктів ПЗФ, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища.

Формування екологічної мережі передбачає суттєве збільшення територій та об'єктів, які потребують особливої охорони. Тут важливим є збалансування інтересів місцевих громад, які здійснюють традиційне природокористування та загальнодержавних інтересів.

Львівська область, як прикордонна, відіграє ключову роль для інтеграції національної екомережі до Всеєвропейської екомережі через створення міждержавних природоохоронних територій (наприклад, регіональний ландшафтний парк «Надсянський» – складова частина українсько-польсько-словацького біосферного резервату «Східні Карпати», регіональний ландшафтний парк «Равське Розточчя» - складова частина проектного українсько-польського біосферного заповідника «Розточчя»).

Згідно з Законом України «Про екологічну мережу України», структурними елементами екомережі визначено:

- Природні ядра або осередки (ключові райони) для збереження екосистем, середовищ існування, видів і ландшафтів європейського значення. До них належать території та об'єкти природно-заповідного фонду (наприклад, природний заповідник «Розточчя», національний природни-

чий парк «Сколівські Бескиди», Яворівський національний природний парк) ;

- Екологічні коридори або перехідні зони для забезпечення взаємозв'язків між природними екосистемами природних ядер та інших територій – об'єднувальні елементи природних масивів і міграційні шляхи (наприклад, прибережні захисні смуги, смуги вздовж автомобільних, залізничних доріг, полезахисні, лісозахисні смуги);
- Відновлювальні райони, де є потреба відновлення порушених елементів екосистем, середовищ існування і ландшафтів європейського значення або повне відновлення деяких районів (наприклад, землі відпрацьованих рудників, кар'єрів);
- Буферні зони, які сприяють зміцненню мережі та її захисту від впливу негативних зовнішніх факторів (наприклад, ліси першої, другої та третьої категорій, курортні та лікувально-оздоровчі території, рекреаційні території для організації масового відпочинку населення і туризму) .

Особливістю екомережі є те, що особливий режим природокористування встановлюється для територій та об'єктів природно-заповідного фонду, усі решта території, які входять в екомережу, залишаються в їх господарському використанні у відповідності з призначенням і типом угідь.

З метою збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, на виконання Закону України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки», Закону України «Про екологічну мережу України», рішенням Львівської обласної ради від 13.06.2007 року № 340 затверджено Регіональну програму формування екологічної мережі Львівської області на 2007-2015 роки. Програма формування регіональної екологічної мережі Львівської області має за мету об'єднання усіх розрізнених ділянок природних та антропогенно порушених ландшафтів, незалежно від їхнього статусу, в єдиний екологічний каркас. Як ядра проєктованої екомережі програмою визначено 6 перспективних для створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 47 тис. га. Це масштабні об'єкти типу національних природних парків і регіональних природних парків.

Реалізація Програми формування регіональної екологічної мережі Львівської області дасть змогу оптимізувати мережу територій природоохоронного призначення і мережу територій та об'єктів природно-заповідного фонду області, забезпечити проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи деградації природних ландшафтів, рослинних угруповань, включених до Зеленої книги України, збереження видів тварин і рослин, включених до Червоної книги України та регіонально рідкісних видів тварин і рослин, оптимізацію середовища їх існування, створення належних умов для їх розмноження і розселення.

Заходи щодо удосконалення екомережі

На виконання Указу Президента України від 23.05.2005 р. № 838/2005 «Про заходи щодо дальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні», розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2006 р. № 70-р «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку заповідної справи на період до 2020 року» в області розроблено Регіональну (обласну) програму розвитку заповідної справи у Львівській області на період до 2020 року, яка затверджена рішенням Львівської обласної ради від 02.12.2008 року № 765.

Загальнодержавною програмою формування національної екомережі на 2000-2015 роки та рядом міжнародних угод передбачено створення транскордонного міжнародного біосферного резервату «Розточчя».

29 червня 2011 року МАБ ЮНЕСКО видано сертифікат щодо включення до світової мережі біосферних резерватів української частини біосферного резервату «Розточчя» площею 74416 га.

Даний природоохоронний об'єкт покликаний сприяти збереженню біорізноманіття, веденню моніторингу довкілля, вирішенню у прикордонній зоні екологічних проблем та культурному спілкуванню населення.

Резерват виконуватиме три основні функції: охоронну – для збереження генетичних ресурсів, різноманіття біологічних видів, екосистем і ландшафтів Розточчя, як частини Головного Європейського вододілу; функцію розвитку – для сприяння стійкого соціально-економічного розвитку даного регіону і наукову (логістичну) функцію – поширення екологічної освіти і підготовки кадрів, проведення досліджень і моніторингу у відповідності з заходами місцевого, національного і глобального характеру, які здійснюються з метою охорони довкілля і стійкого розвитку.

Розпорядженням голови Львівської облдержадміністрації від 12.04.2012 року № 233/0/5-12 утворено Координаційну раду біосферного резервату «Розточчя» за участю землевласників та землекористувачів, землі яких увійшли до складу резервату, представників наукових установ, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськості. Цим же розпорядженням затверджено Положення про Координаційну раду біосферного резервату «Розточчя».

16 жовтня 2012 року проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Біосферні резервати для природи та людей. Проблеми менеджменту для досягнення сталого розвитку».

Для забезпечення діяльності біосферного резервату «Розточчя» використовуються Базові стандарти транскордонної співпраці між сусідніми природоохоронними територіями, визначеними Федерацією ЄВРОПАРК у 2001 році.

З метою розбудови та удосконалення екологічної мережі області необхідно здійснювати заходи, спрямовані на:

1) захист міграційних шляхів тварин та місць зимівлі, створення системи їх охорони;

2) створення умов для відновлення різноманіття видів рослин, тварин і їх угруповань у природних регіонах області (Гологоро-Кременецький кряж, Мале Полісся, Опілля, Придністров'я, Поділля, Карпати (Бескиди і Передкарпаття);

3) забезпечення охорони водно-болотних угідь місцевого значення, а також таких, що відіграють певні функції у виконанні Україною міжнародних природоохоронних територій;

4) упровадження системи природоохоронних заходів для збереження природних комплексів елементів регіональної екологічної мережі в межах ключових територій – об'єктів природно-заповідного фонду області, а також сполучних, буферних та відновлюваних територій після встановлення їх меж і статусу;

5) забезпечення збереження популяцій видів рослин і тварин, здійснення спеціальних заходів для забезпечення вільної міграції тварин у місцях перетину міграційних шляхів транспортними коридорами шляхом спорудження спеціалізованих переходів, а також передбачення відповідних інженерних споруд під час будівництва нових транспортних магістралей, як це прийнято у світовій практиці;

6) моніторинг стану оселищ видів рослин і тварин області, що підлягають охороні з використанням сучасних картографічних технологій, сумісних із європейськими стандартами.

Для реалізації цих заходів, на загальнодержавному рівні необхідно вирішити ряд проблемних питань:

- законодавчо врегулювати розбіжності у Законах України «Про екологічну мережу України» та «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки»;
- запровадити механізм державної підтримки, економічного стимулювання суб'єктів господарювання за обмежене природокористування у разі внесення їх земель до складу екомережі.

12. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

У 2012 р. відносно 2011 р. випуск промислової продукції в області збільшився на 7,9%. Наростили виробництво підприємства хімічних речовин і хімічної продукції на переробній промисловості в 2,5 рази, виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів на 28%, проте знизилися обсяги по виробництву коксу та продуктів нафтоперероблення на 97,7%, виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин та устаткування на 26%, добувної промисловості і розроблення кар'єрів на 21,2%.

Таблиця 12.1

**Обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг)
за 2011- 2012 рік**

	2011		2012	
	тис.грн.	у % до підсум-ку	тис.грн.	у % до підсум-ку
Промисловість	32 392 240,1	100,0	34 953 398,5	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2 028 489,9	6,2	1 597 520,1	4,6
Переробна промисловість	24 034 541,2	74,2	25 491 655,8	72,9
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	9 037 360,1	27,9	11 612 567,9	33,2
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів із шкіри та інших матеріалів	1 007 506,4	3,1	891 280,4	2,5
Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	2 623 842,5	8,1	2 838 427,3	8,1
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	1 166 270,8	3,6	26 574,0	0,1
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	418 426,2	1,3	1 045 182,2	3,0
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	505 696,7	1,6	520 488,3	1,5
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	2 962 256,8	9,1	3 003 756,5	8,6
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	1 557 285,2	4,8	1 301 342,0	3,7
Машинобудування	2 717 917,1	8,4	2 746 062,6	7,9
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	294 445,3	0,9	256 537,7	0,7
Виробництво електричного устаткування	425 011,0	1,3	429 241,6	1,2
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	358 768,1	1,1	364 832,4	1,1
Виробництво автотransпортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	1 639 692,7	5,1	1 695 450,9	4,9
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин та устаткування	2 037 979,4	6,3	1 505 974,6	4,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	5 721 557,0	17,7	7 258 026,7	20,8
водопостачання; каналізація, поводження з відходами	607 652,0	1,9	606 195,9	1,7

Дані за 2011 та 2012 роки наведено без урахування зміни підприємствами основного виду економічної діяльності у 2011 та 2012 роках.

Вплив на довкілля

Гірничодобувна промисловість

Гірничодобувна промисловість у Львівській області представлена Червоноградським вуглевидобувним регіоном. На території цього регіону, внаслідок багаторічного видобутку вугілля, виникла низка проблем техногенно - екологічного характеру, оскільки супроводжувався винесенням на поверхню землі великої кількості вуглемістких порід та значним шахтним водовідливом, який в середньому досяг 6,5млн.м³ в рік. За весь період експлуатації шахт розміщено на земній поверхні 200 млн. м³ шахтних вод з мінералізацією 6-8 і більше г/л. Геологічне середовище на дослідженій території представляє собою техногенно - природну систему з переважним впливом господарсько - промислової діяльності, в першу чергу, вуглевидобувної. Порушено гідрогеологічний режим підземної гідросфери, триває нагромадження териконів, відбувається процес просідання земної поверхні з наступним підтопленням, утворенням техногенного рельєфу (значна зміна поширення боліт та заболочених земель, зміна характеру гідро мережі, підтоплення орних земель, лісових масивів).

Головною з зазначених проблем є утворення відвалів гірської породи - териконів, різноманітних хвостосховищ, нагромадження котрих зумовлює небезпечні техногенні зміни.

Перегоріла частина в загальній кількості породи, видобутої за всі роки експлуатації гірничих підприємств, становить лише 25-30%, виникає загроза обвалів та зсувів, залишки вугілля у териконах самозагораються і димлять, забруднюючи атмосферне повітря викидами сірчистого ангідриду. Також флотаційні та гравітаційні відходи є джерелами забруднення довкілля фенолами, нафтопродуктами, сульфатами, фосфатами.

Металургійна промисловість

Металургійна промисловість об'єднує підприємства, які послідовно здійснюють видобування, збагачення, металургійну переробку руд чорних та кольорових металів та нерудної сировини, виробництво чавуну, сталі, кольорових та дорогоцінних металів, сплавів, прокатне виробництво, переробку вторинної сировини (металобрухту). Основними споживачами продукції металургійної промисловості є машинобудування, будівництво, транспорт.

Металургійна промисловість складається з чорної та кольорової металургії.

У 2012 році в Львівській області відбулося зниження металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів на 16,4%.

Хімічна та нафтохімічна промисловість

Одною з головних проблем гірничо-видобувної галузі Львівщини є стабілізація та відновлення екологічної рівноваги в зоні впливу гірничих робіт підприємств гірничо-хімічної промисловості Львівщини та мінімізації техногенного впливу гірничо - видобувних робіт на довкілля.

Роздільське ДГХП «Сірка»

Роздільське родовище сірки почало видобуток руди, її збагачення і виплавку сірки автоклавним методом у 1958 р.

Постановою Кабінету Міністрів України від 21 червня 1995 р. №442 було прийняте рішення про закриття сірчаного виробництва, оскільки видобуток сірки став збитковим.

Відходи сірчаного виробництва, що утворились внаслідок колишнього видобутку сірки відкритим способом, були заскладовані у хвостосховищах, розташованих на різних ділянках території родовища, а відходи виробництва мінеральних добрив – у відвалі фосфогіпсу.

Отже, на території колишньої діяльності Роздільського ДГХП «Сірка» знаходяться хвости збагачення, плавки видобутої з кар'єру сірки, що містять сірку, стронцій, інші небезпечні елементи, та відвали фосфогіпсу. Хвостосховище № 1 (біля с.Березівці), згідно тодішньої проектної документації, побудовано на заплаві р.Дністер. Східна сторона хвостосховища утворена надзапальною терасою, усі інші обгороджені дамбою висотою 17-22 м. Більша частина хвостосховища заросла очеретом. Відходи флотації представлені меленим вапняком з домішками сірки гіпсу, кварцу, глинистих мінералів тощо. Хвостосховище №2 створено в західній частині залишкової виїмки Північного кар'єру. Дно, складене гіпсоангідритами, було екрановано шаром глини потужністю 2м. Рівень води в ньому становить 269,9м, наміто тонкий шар фракцій хвостів збагачення сірчанних руд потужністю біля 33м в кількості 10,6 млн.м³. У хвостосховищі на гідровідвалі № 2 у алювіальних відкладах заскладовані четвертинні піски, супіски і суглинки, які розроблялися способом гідромеханізації при будівництві Південного кар'єру.

Згідно з даних Роздільського ДГХП «Сірка», станом на 01.01.2013 р. на балансі підприємства перебуває 3045,418 тис. тонн фосфогіпсів.

З метою поліпшення екологічної ситуації та мінімізації негативного впливу наслідків колишньої виробничої діяльності Роздільського ДГХП «Сірка» з 2004 року на підприємстві реалізується Комплексний проект ліквідації сірчанних кар'єрів, відновлення екологічної рівноваги і ландшафту.

Підприємством виконана гідроізоляція відвалу фосфогіпсу з влаштуванням по контуру вапнякового нейтралізуючого шару. В результаті ліквідовано попадання кислих вод з відвалу фосфогіпсу в р. Дністер.

Яворівське ДГХП «Сірка»

Яворівське ДГХП «Сірка» було запроектовано як сировинна база для виробництва фосфорних мінеральних добрив. Підприємство видобувало природну сірку відкритим способом і методом підземної виплавки сірки, відробляючи поклади Язівського та Немирівського родовищ.

Постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.1995 № 442 було прийняте рішення про поетапне виведення з експлуатації Яворівського сірчаного рудника та проведення рекультиваційно – захисних робіт.

Згідно з наказом Міністерства промислової політики України від 27.06.2006 р. №230 для упорядкування роботи з ліквідації наслідків в зоні діяльності Яворівського ДГХП «Сірка» було утворено 2 державних підприємства – «Новояворівське ДП «Сірка», яке є правонаступником Яворівського ДГХП «Сірка» і «Новояворівське ДП «Екотрансенерго».

У зв'язку із припиненням гірничовидобувних робіт на Немирівському руднику підземної виплавки сірки в зоні впливу гірничих робіт Яворівського ДГХП «Сірка» реалізується «Проект відновлення екологічної рівноваги та рекультивації порушених гірничими роботами земель Яворівського ДГХП «Сірка», розроблений ВАТ «Гірхімпром». Реалізатором даного Проекту є Новояворівське ДП «Екотрансенерго».

За даними Новояворівського ДП «Екотрансенерго» пріоритетними залишаються роботи з технічної рекультивації залишкових площ сірковидобувних ділянок рудника підземної виплавки сірки, зокрема для ділянок Язівського рудника підземної виплавки сірки ПВС-600.

За даними моніторингових досліджень, що проводились ВАТ «Гірхімпром», екологічним наслідком видобутої сірки стало закислення ґрунтів, деградація рослинного покриву. З огляду на це, територія колишніх рудників підземної виплавки сірки потребують подальших моніторингових спостережень за масштабами забруднення компонентів довкілля, в першу чергу земельних та водних ресурсів, та розробки рекомендацій щодо їх відновлення.

Стебницьке ДГХП «Полімінерал»

На сьогодні Стебницьке державне гірничо - хімічне підприємство «Полімінерал» належить до еколого – небезпечних об'єктів обласного рівня.

Техногенно-екологічні проблеми в зоні його діяльності пов'язані з утворенням в минулому близько 30,0 млн. м куб. порожнин, що виникли внаслідок багаторічного видобутку і переробки калійних руд із підземних копалень, який проходив без закладки відпрацьованих порожнин та їх заповнення наповнюючим матеріалом. Потрапляння прісних поверхневих вод у підземні виробітки через розгерметизацію денної поверхні землі над шахтними полями сприяє розчиненню ціликів та створює потенційну небезпеку виникнення землетрусу

техногенного походження. Утворені порожнини примикають до санітарно-захисної зони курорту Трускавець, міст Дрогобич, Стебник, Борислав тощо, над ними пролягають лінії електромереж, дорога Дрогобич - Трускавець, водопровід та інші комунікації.

З метою попередження і мінімізації техногенно-екологічних загроз на Стебницькому ДГХП «Полімінерал» у минулі роки Інститутом ВАТ «Гірхімпром», на замовлення Мінпромполітики та Міністерства з питань НС, розроблено комплексний проект «Консервація рудника №2 і рекультивація порушених земель», затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.03.2004 р. № 166-р. Цей проект фінансується по бюджетній програмі КПКВ 2601100 «Реструктуризація та ліквідація об'єктів підприємств гірничої хімії і здійснення невідкладних природоохоронних заходів в зоні їх діяльності».

Відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.09.2009р. №1181-Р «Про виділення коштів Львівській облдержадміністрації для здійснення заходів з ліквідації з надзвичайної ситуації техногенного характеру, що склалась в зоні соляного карсту Стебницького ДГХП «Полімінерал» для ліквідації соляного карсту у кінці 2009 року реалізовувались окремі інженерні рішення в районі р.Вишниця на шахтному полі Стебницького ДГХП «Полімінерал», згідно котрих споруджено тимчасовий штучний обвідний канал для спрямування в нього р. Вишниця і відведення таким чином її від зони карстоутворення, проведена засипка карсту породними відвалами.

За даними цих спостережень визначено локальне просідання земної поверхні та спрогнозоване утворення відкритих карстових провалів.

ДГХП «Подорожненський рудник»

Наказом Мінпромполітики від 7 червня 2004 р. № 271 затверджений комплексний проект «Закриття сірчаного кар'єру і відновлення ландшафту в зоні діяльності ДГХП «Подорожненський рудник».

На виконання природоохоронних заходів по проекту «Закриття сірчаного кар'єру і відновлення ландшафту» передбачено 29,8 млн. грн.

За рахунок коштів обласного та Державного фондів охорони навколишнього природного середовища, протягом 2000-2004 років здійснювались головним чином проектні роботи для реалізації даного Проекту.

Крім проектних робіт, здійснювались заходи з ліквідації техногенних загроз для довкілля.

За даними ДП «Подорожненський рудник», у відповідності до узагальнених результатів моніторингових досліджень відділення гірничо-хімічної сировини АГН України, у водах затопленого Подорожненського сірчаного кар'єру триває процес очищення. На даний час загальна мінералізація води

до глибини 30 м становить менше 1000 мл/л, тільки на глибині 70м і глибше мінералізація досягає 1,3 - 1,6г/л.

Для попередження зсувних процесів підприємством проведено формування бортів кар'єру згідно Проекту.

Слід зазначити, що на даний час усі проекти закриті. Майновий комплекс передано на баланс Роздільського ДГХП «Сірка».

Харчова промисловість

Харчова та переробна промисловість, як і багато інших галузей народного господарства, є джерелом негативного впливу на навколишнє середовище.

Виробництво харчових продуктів супроводжується утворенням рідких, газоподібних та твердих відходів, що забруднюють поверхневі води, атмосферу та ґрунти. Але основною проблемою екології харчових виробництв є проблема води. Усі підприємства потребують великої кількості води, що використовується безпосередньо в технології основного продукту (пивоварна, спиртова, цукрова), для миття обладнання та інших цілей. Більшість цієї води у вигляді забруднених стоків виводиться із процесу та надходить у навколишнє середовище. Основною особливістю стічних вод є високий вміст розчинених органічних речовин.

Найбільший негативний вплив на довкілля мають м'ясна, цукрова, спиртова та дріжджова галузі харчової промисловості.

Харчопереробна галузь займає значну частку у промисловості області. Вона представлена цукровою (Ходорів, Самбір, Красне, Золочів, Радехів), м'ясною (Львів, Стрий, Дрогобич, Борислав, Золочів), молочною і маслосироробною (Львів, Червоноград, Дрогобич), хлібопекарною, кондитерською, олійно-жировою, пивоварною, лікєро-горілчаною, плодоовочеконсервною, тютюновою та іншими галузями.

Заходи з екологізації промислового виробництва

У 2012р. на охорону навколишнього природного середовища у Львівській області підприємствами, установами та організаціями за фактичними цінами було витрачено 285,8 млн. грн., що на 1,8% більше порівняно з 2011р. З них 78% (221,7 млн. грн.) – поточні витрати на охорону природи, пов'язані з експлуатацією та обслуговуванням засобів природоохоронного призначення (на 20,8% більше порівняно з 2011 р.), 22% (64,1 млн. грн.) – капітальні інвестиції (на 34% менше).

Таблиця 12.2

Капітальні інвестиції та поточні витрати за напрямками природоохоронних заходів у 2012 р.

	Капітальні інвестиції			Поточні витрати	
	тис. грн.	у % до загального обсягу	у т.ч. витрати на капітальний ремонт, тис. грн.	тис. грн.	у % до загального обсягу
Усього	64043,9	100,0	8275,9	221727,9	100,0
у тому числі охорона атмосферного повітря і проблеми зміни клімату	44018,0	68,7	6534,0	16644,1	7,5
очищення зворотних вод	12488,1	19,5	1424,8	114900,5	51,8
поводження з відходами	6006,9	9,4	-	32768,1	14,8
захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод	1296,4	2,0	111,7	43243,1	19,5
зниження шумового і вібраційного впливу (за винятком заходів для охорони праці)	-	-	-	574,7	0,3
збереження біорізноманіття і середовища існування	0,6	0,0	-	6392,9	2,9
радіаційна безпека (за винятком заходів для запобігання аваріям і катастрофам)	-	-	-	295,4	0,1
науково-дослідні роботи природоохоронного спрямування	8,4	0,0	8,4	203,9	0,1
інші напрями природоохоронної діяльності	225,5	0,4	197,0	6705,2	3,0

Таблиця 12.3

Екологічні платежі у 2012 р.

	Пред'явлено до сплати тис. грн.	Фактично сплачено, тис. грн.
Екологічний податок - усього у т. ч. за	235 431,1	233 606,8
викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин у тому числі	206 593,5	204 888,6
стаціонарними джерелами	180 463,4	178 758,4
пересувними джерелами	26 130,1	26 130,2
скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	7 140,4	8241,7
розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини	21 697,2	20 476,5
штрафні санкції за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища	1 468,9	1 061,3

13. УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Екологічна політика Львівської області

Екологічна політика Львівської області визначалася Програмою охорони навколишнього природного середовища на 2009-2012 роки (далі – Програма), розробленою на замовлення Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Львівській області та затвердженою рішенням обласної ради від 23.04.2008р. №540. Сесією обласної ради 20 жовтня 2009 року схвалено Програму охорони навколишнього природного середовища Львівської області на 2009 – 2012 роки.

Метою Програми є за рахунок реалізації природоохоронних заходів на найбільш еколого-небезпечних об'єктах стабілізувати стан природного середовища і на основі активних дій щодо інституціоналізації екологічної політики створити умови для поступового покращення екологічної ситуації в області.

Стратегічні завдання екологічної політики на Львівщині встановлені Концепцією національної екологічної політики України на період до 2020 року, Програмою діяльності Кабінету Міністрів України і спрямовані на реалізацію довгострокових цілей і завдань, що визначені в Стратегії розвитку Львівщини до 2015 року.

Окремим розділом Стратегії встановлено пріоритети та основні завдання охорони навколишнього природного середовища у Львівській області, до яких належать:

Пріоритет 1. Екологічна стабілізація та реабілітація територій у зоні діяльності гірничо-хімічних та гірничовидобувних підприємств, охорона та раціональне використання надр.

Пріоритет 2. Поліпшення екологічного стану поверхневих вод басейнів рік Дністер, Західний Буг, Сян та забезпечення водопостачання населених пунктів області питною водою у достатній кількості та належної якості.

Пріоритет 3. Утилізація, переробка та захоронення твердих промислових та побутових відходів, знешкодження пестицидів.

Пріоритет 4. Розвиток природно-заповідної мережі, охорона та використання лісів.

Пріоритет 5. Організація системи екологічного моніторингу та інформаційного забезпечення природоохоронної діяльності.

Пріоритет 6. Охорона атмосферного повітря.

Виходячи з основних завдань Програми, напрямками екологічних дій були:

- повна і всеохоплююча інвентаризація джерел забруднення, оцінка екологічної надійності господарських об'єктів і виробничих систем;

- активізація робіт із створення системи екологічного моніторингу з максимальним використанням існуючих структур та матеріальної бази;
- створення банків екологічної інформації, автоматизації процесів її збору, обробки і аналізу;
- реалізація програм наукових досліджень актуальних екологічних проблем, прогнозування явищ і процесів, впровадження отриманих результатів в практику;
- забезпечення ефективного використання коштів природоохоронних фондів, налагодження оптимальних процедур контролю за їх діяльністю;
- розширення мережі природно-заповідних територій різного рангу, реалізація спільних з сусідніми державами проектів;
- формування розвинутого ринку екологічних послуг: створення аудиторських фірм, екологічних банків, лабораторій, введення екологічного страхування і т.д.;
- внесення в процедуру підготовки і прийняття управлінських рішень обов'язкової норми проведення їх екологічної експертизи;
- законодавчо-нормативне стимулювання залучення бізнесу і підприємництва до вирішення екологічних проблем;
- розширення і поглиблення конструктивного співробітництва з міжнародними екологічними організаціями, європейськими країнами;
- законодавчо-нормативне забезпечення економіко-правових відносин сторін при вирішенні конфліктних ситуацій між населенням й органами влади, суб'єктами господарювання щодо екологічної безпеки прийнятих рішень і практичних дій;
- здійснення заходів із формування екологічної культури населення, активізація екологічної освіти й виховання, створення цивілізованих процедур інформування населення про стан природного середовища і рівень його безпеки;
- налагодження конструктивної співпраці державних і місцевих органів влади з громадськими екологічними рухами, політичними партіями.

Завдяки реалізації Програми:

- знижено обсяги викидів шкідливих речовин в атмосферу на 27-29 тис. т на рік;
- забезпечено покращення якості поверхневих вод у результаті зменшення обсягів скидання неочищених та недостатньо очищених стоків на 13-15 млн. м³ в рік за рахунок реконструкції і будівництва нових каналізаційно-очисних споруд у 15 населених пунктах і промислових об'єктах;
- покращено санітарно-гігієнічний та екологічний стан території в результаті облаштування сміттєзвалищ в 5 населених пунктах області та будівництва сміттєпереробного заводу в Яворівському районі;

- збільшено обсяги утилізації відходів промислових підприємств на 10-12 тис. т щорічно;
- налагоджена система моніторингу за станом довкілля в найбільш екологічно напружених ареалах області (м. Борислав, Добротвірська ТЕС, Львівсько-Волинський вугільний басейн).

Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

Щодо екологічної безпеки:

Ст. 16 Конституції України закріплено, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи –катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду українського народу є обов'язком держави.

Екологічна безпека – це складові глобальної і національної безпеки, тобто такого стану розвитку суспільних відносин в галузі екології, при яких системою державно-правових, організаційних, науково-технічних, економічних та інших соціальних засобів забезпечується регулювання екологічно небезпечної діяльності, режим використання природних ресурсів, охорона навколишнього природного середовища, безпечного для життя і здоров'я людей, попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для природних систем і населення.

Важливим правовим заходом у сфері екологічної безпеки є розробка державних та місцевих програм запобігання і подолання екологічно небезпечних наслідків, викликаних природними явищами чи створених діями людини.

Важливою гарантією екологічної безпеки, також є додержання екологічних вимог у промисловості, будівництві, на транспорті, в сільському господарстві, при проведенні наукових досліджень, а також при розміщенні і розвитку населених пунктів. Вимоги до охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки обов'язково повинні враховуватися при проведенні фундаментальних та прикладних наукових, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.

На велику увагу заслуговує механізм реалізації екологічного законодавства. З метою його вдосконалення доцільно використати різні організаційно-правові важелі: матеріальне заохочення до бездоганного виконання екологічного законодавства, підвищення юридичної відповідальності за його невиконання або порушення, посилення державного і громадського екологічного контролю, створення системи екологічної освіти і виховання.

Майбутнє України дуже тісно пов'язане з екологічною безпекою, яка є, у свою чергу, найважливішою складовою національної безпеки.

14. ВИКОНАННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ПРОГРАМ

Таблиця 14.1

Виконання державних та регіональних екологічних програм

№ п/п	Назва програми	Ким і коли затверджена	Зміст заходів	Сума фінансування з фондів ОНПС, тис. грн.,
1	Регіональна програма заходів з безпечного поводження із забороненими і непридатними в сільському господарстві пестицидами у Львівській області на 2005-2010 роки	рішення Львівської обласної ради від 23.06.2005 №377	3 території Львівської області вивезено непридатних для використання пестицидів і тари від них в кількості 389,2 тонн	8 873,8
2	Обласна програма поводження з твердими побутовими відходами на період 2007-2015 роки	рішення Львівської обласної ради від 12.06.2007 №310	1. Придбання машини для збору, транспортування твердих побутових відходів (сміттєвоза) для м. Радехів; 2. Полігон ТПВ для м. Новояворівська Яворівського району. Будівництво; 3. Будівництво полігону твердих побутових відходів для м.Золочева; 4. Придбання машини для збору, транспортування твердих побутових відходів (сміттєвоза) для м.Дубляни; 5. Придбання машини для збору, транспортування твердих побутових відходів (сміттєвоза) для м.Буськ	1 449,0
3	Регіональна програма формування екологічної мережі Львівської області на 2007-2015 роки	рішення Львівської обласної ради від 13.06.2007 № 340	1. Зміцнення матеріально-технічної бази та створення навчально-просвітницького екологічного центру і лабораторії біоценологічного моніторингу та екологічного прогнозування при заповіднику «Розточчя» у Львівській області; 2. Лісівничі дослідження заповідної території НПП «Сколицькі Бескиди»; 3. Розвиток і розширення рекреаційної інфраструктури Яворівського НПП; 4. Упорядкування парку в с. Прилибніч Яворівського району; 5. Збереження та відновлення популяції зубрів на території Львівської області; 6. Відновлення популяції зубра європейського в українській частині Східних Карпат; 7. Проведення заходів з відтворення та охорони природних рослинних ресурсів на території Західного реабілітаційно-спортивного НКСТУ; 8. Розробка основних принципів та технологій відтворення лісової рослинності на існуючих ґрунтосумішах Яворівського сірчаного кар'єру	683,1

4	Програма розвитку лісового господарства Львівської області на 2010-2015 роки	рішення Львівської обласної ради від 20.04.2010 № 1176	1. Проведення заходів з виявлення запасів природних рослинних ресурсів, визначення та обґрунтування затрат на їх охорону і відтворення; 2. Створення заходів з виявлення запасів природних рослинних ресурсів та їх відтворення; 3. Створення банку генетичного матеріалу і рослин лісо утворюючих порід; 4. Створення центру відтворення рослин, що знаходяться під загрозою зникнення (завершальний етап)	1 028,2
5	Регіональна програма формування заповідної справи Львівської області	рішення Львівської обласної ради від 02.12.2008 N 765	1. Проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів територій та об'єктів природно-заповідного фонду регіонального ландшафтного парку «Равське Розточчя»; 2. Проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів територій та об'єктів природно-заповідного фонду регіонального ландшафтного парку «Надсянський»; 3. Розробка проекту організації території регіонального ландшафтного парку «Верхньодністровські Бескиди», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів; 4. Проведення заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів на території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Курортний парк» у м.Трускавець; 5. Проведення заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів на території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Буський парк» м.Буськ;	579,5
6	Програма охорони навколишнього природного середовища на 2009-2012 роки	рішення Львівської обласної ради від 20.10.2009 № 1031	1. Проведення екологічного моніторингу підземних вод, забрудненості та забруднення ґрунтів на території м. Борислава; 2. Розробка проектно-кошторисної документації на будівництво каналізаційно-насосної станції по вул.Т.Шевченка в м.Новий Розділ Львівської області; 3. Розробка проектно-кошторисної документації на виконання заходів каналізування по вул.У.Кравченко в м.Новий Розділ Львівської області	116,9

7	Регіональна програма «Питна вода України» у Львівській області на 2006-2020 роки	розпорядження від 06.12.2005 № 1196	1. Будівництво каналізаційного колектора по вул.Дорошенка в м.Самборі; 2. Комплекс очисних споруд міста Ходорова – реконструкція; 3. Виготовлення проектно-кошторисної документації на самопливний колектор каналізації Жовківського замку по вул.Розточчя у м.Жовква; 4. Ремонт і реконструкція очисних споруд комунальних стоків водопровідно-каналізаційного господарства м. Кам'янка-Бузька Львівської області; 5. Реконструкція очисних споруд побутових стічних вод потужністю 50 м. куб. на добу з використанням водоочисної системи типу «Біоплато» та коагулянту-флокулянту українського виробництва в с. Неслухів Львівської області; 6. Будівництво зовнішньої мережі побутової каналізації по вул.Л.Українки, Нижньої, Дорошенка в с.Муроване Сороки-Львівської сільської ради Пустомитівського району; 7. Будівництво каналізаційних мереж та споруд в с.Зимна Воля Пустомитівського району; 8. Будівництво каналізаційних мереж по вулицях Л.Українки, Просвіти, М.Коцюбинського у м.Броди; 9. Будівництво зовнішньої каналізації на вул.Галицька в м.Броди; 10. Будівництво каналізаційного колектора по вул. Головацького в м. Броди; 11. Будівництво дощової та ліпневої каналізації в смт.Великий Любін по вул.Львівська-Оболонь, Городецький район; 12. Будівництво «Побутова каналізація північної частини м. Жидачева Львівської області. Корегування»; 13. Каналізування житлового масиву «Заріччя» у м. Золочів; 14. Реконструкція очисних споруд м. Радехова Львівської області; 15. Реконструкція повітродувної станції для очистки стічних вод побутової каналізації м. Новояворівськ (II черга); 16. Реконструкція очисних споруд смт.Івано-Франкове, розташованих біля с.Страдч на землях Порчанської сільської ради Яворівського району; 17. Реконструкція каналізації для захисту дороги від підтоплення по вул.Галицькій в смт.Підбуж, Дрогобицького району; 18. Виготовлення проектно-кошторисної документації на каналізування водовідведення у м.Дубляни; 19. Реконструкція каналізаційно-насосної станції в с.Воля-Висоцька Жовківського району; 20. Розробка проектно-кошторисної документації на будівництво очисних споруд для м.Борислава потужністю 7 тис. куб. в добу; 21. Виготовлення проектно-кошторисної документації на будівництво міської каналізації для м.Глиняни Золочівського району; 22. Каналізування житлових мікрорайонів в м. Городку (I черга I і II етап)	5 748,4
8	Регіональна програма екологічної освіти Львівщини на 2010-2014 роки	розпорядження від 15.02.2010 № 108/0/5-10	1. Проведення та участь у науково-практичних конференціях, у т.ч. міжнародних; 2. Просвітницько-видавнича діяльність та інші заходи з пропаганди охорони навколишнього природного середовища; 3. Організація роботи лісівничого еколого-просвітницького центру; 4. Проведення науково-технічного семінару і засідання Басейнової Ради щодо пропаганди охорони навколишнього природного середовища в басейні річки Дністер	180,0

9	Комплексна програма захисту сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод на період до 2010 року та прогноз до 2020 року	постанова КМУ від 03.07.2006 № 901	1. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річки Суховілка, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Ізясської сільської ради Бродівського району; 2. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Підгорецької та Заболотівської сільських рад Бродівського району; 3. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річки Рогізнянки, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод біля с. Рогізно Жидачівського району; 4. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Боянецької сільської ради Жовківського району; 5. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Новосварявської сільської ради Жовківського району; 6. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Зашківської сільської ради Жовківського району; 7. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річки Ярничка та її притоків, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Новояричівської селищної ради Кам'янка-Бузького району; 8. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Березинської сільської ради Миколаївського району; 9. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Колодубівської сільської ради Миколаївського району; 10. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Мостиського району; 11. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Уризької сільської ради Дрогобицького району; 12. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річки Желдець, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Зіболювської сільської ради, Жовківського району; 13. Заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, а також заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території Підкамінської селищної ради Бродівського району	1 622,4
10	Програма моніторингу природного довкілля Львівської області на 2011-2015 роки і на перспективу до 2020 року	рішення Львівської обласної ради від 13.12.2011 № 322	Заходи програми не виконувалися	0,0

15. ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Економічні механізми природоохоронної діяльності

Однією з найбільш актуальних проблем в галузі охорони навколишнього природного середовища є збереження, відновлення і раціональне використання природних ресурсів, що неможливе без забезпечення надійної роботи еколого-економічного механізму. Пріоритетним завданням у цьому напрямку є забезпечення ефективного контролю за правильністю, повнотою та своєчасністю справляння екологічного податку до природоохоронних фондів усіх рівнів, а також цільового, ефективного та своєчасного використання коштів фондів охорони навколишнього природного середовища у складі Державного, обласного та місцевих бюджетів, які, в основному, є джерелами фінансування природоохоронних заходів.

Формуються природоохоронні фонди за рахунок сплати екологічного податку та грошових стягнень за заподіяну шкоду довкіллю. Податковим кодексом України встановлено, що екологічний податок є загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів.

Згідно Бюджетного кодексу України та Закону України «Про державний бюджет України на 2012 рік» кошти від екологічного податку розподілялися між Державним та обласним і місцевими (сільськими, селищними, міськими) фондами ОНПС у співвідношенні відповідно 30, 20 і 50 відсотків.

Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області забезпечувало впровадження на території області економічного механізму природокористування, а саме:

- формування переліку підприємств, установ, організацій, громадян-суб'єктів господарювання, яким видано дозволи на викиди, спеціальне водокористування та розміщення відходів;
- розгляд запитів на фінансування з Державного та обласного фондів ОНПС на предмет відповідності до природоохоронних заходів;
- формування переліків першочергових природоохоронних заходів, які необхідно фінансувати з обласного та Державного фондів ОНПС;
- аналіз надходження та використання коштів фондів ОНПС;
- забезпечення обміну інформацією між органами державної влади та управлінням.

Згідно Протоколу «Про обмін інформацією між Держуправлінням ОНПС в Львівській області, ДЕІ у Львівській області та ДПА у Львівській області»,

сформовано Перелік підприємств, установ, організацій, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності, яким в установленому порядку видано дозволи на викиди в атмосферне повітря, спеціальне водокористування та розміщення відходів по Львівській області в розрізі районів та міст обласного значення. Протягом 2012 року суб'єкти здійснювали господарську діяльність відповідно до діючих дозволів, а саме: 2862 дозволів на викиди, 246 дозволів на спецводокористування та 434 дозволів на розміщення відходів.

Протягом 2012 року, за даними органів державної податкової адміністрації, у Львівській області зареєстровано 9105 платників екологічного податку, в тому числі 6818 юридичних осіб та 2287 фізичних осіб, зареєстрованих як платники екологічного податку. Даними платниками у 2012 році до зведеного бюджету сплачено 46,8 млн. грн. екологічного податку та збору за забруднення навколишнього природного середовища.

За даними головного управління Державної казначейської служби України у Львівській області, за 2012 рік до фондів ОНПС всіх рівнів надійшло коштів в сумі 59 324,15 тис. грн., використано – 42 749,2 тис. грн.

Таблиця 15.1

Аналіз надходження та використання коштів Фондів охорони навколишнього природного середовища за 2012 рік

Фонди	Фактичні надходження, тис. грн.	Використання, тис. грн.
Державний	17 797,245	9 030,0
Обласний	11 864,83	13 130,8
Місцеві	29 662,075	20 588,4
разом	59 324,15	42 749,2

Кошти природоохоронних фондів використовуються відповідно до Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів, затвердженого постановою КМУ № 1147 від 17 вересня 1996 року та розподіляються на підставі затверджених пріоритетів.

Кошти обласного природоохоронного фонду виділяються згідно з Переліку першочергових природоохоронних заходів, фінансування яких здійснюється з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, які є додатком до щорічних Програм соціально-економічного та культурного розвитку області. Перелік формує головний розпорядник коштів обласного фонду ОНПС (головне управління економіки та промислової політики ОДА) за поданням Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області та погодженням постійної комісії з питань екології та рекреації обласної ради.

Стан фінансування екологічної галузі

Протягом останніх років фінансування природоохоронних заходів в області, в основному, здійснюється за рахунок коштів обласного фонду ОНПС. Заходи фінансуються відповідно до затвердженого Переліку першочергових природоохоронних заходів.

Формування Переліку першочергових природоохоронних заходів, які необхідно фінансувати з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, здійснювалось Держуправлінням на підставі затверджених пріоритетів та з урахуванням пропозицій, поданих місцевими органами державної виконавчої влади і місцевими органами самоврядування, а також тих природоохоронних заходів, які розпочаті в попередні роки, мають високу ступінь готовності і потребують дофінансування.

Це стосується, насамперед, збирання, видалення та захоронення промислових і побутових відходів, очистки стічних вод, каналізування населених пунктів, раціонального використання земельних ресурсів, запобігання підтоплення територій, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, охорони і розвитку природно-заповідних територій, підвищення екологічної свідомості громадян. Пріоритетними визначаються також заходи організаційного характеру, реалізація яких сприятиме активізації та підвищенню результативності екологічної політики в області.

Вищенаведені проблеми є об'єктами першочергової уваги органів влади і природоохоронних структур в плані пошуку додаткових інвестицій для їх вирішення.

У 2012 році фінансування здійснювалося за такими визначеними основними пріоритетними напрямками роботи в природоохоронній галузі:

Таблиця 15.2

Фінансування природоохоронних заходів з обласного фонду ОНПС у 2012 році

№ п/п	Назва пріоритету	Обсяг фінансування тис. грн.	Фактично використано тис. грн.
1	Розробка та здійснення регіональних програм охорони довкілля і раціонального використання природних ресурсів	105,0	55,0
2	Моніторинг екологічної рівноваги в гірничо-хімічних регіонах	200,0	105,0
3	Будівництво, реконструкція та ремонт водопровідно-каналізаційних систем та очисних споруд	14 797,0	5 452,133

4	Будівництво, реконструкція та облаштування полігонів твердих побутових відходів та здійснення заходів щодо мінімізації, утилізації та переробки промислових та побутових відходів	5 187,0	2 975,5
5	Проведення робіт щодо впорядкування та охорони природно-заповідних територій	1 731,0	929,8
6	Здійснення заходів, пов'язаних з відтворенням та охороною природних ресурсів	2 121,0	1 307,1
7	Попередження та ліквідація аварійних екологічних ситуацій	1 980,0	1 421,75
8	Організація моніторингу навколишнього природного середовища, створення системи та банку екологічної інформації	495,0	50,0
9	Проведення науково-практичних конференцій і семінарів, організація виставок, реклами та інших заходів щодо пропаганди екологічних знань, видання поліграфічної продукції з екологічної тематики	1 384,0	834,4
	Всього	28 000,0	13 130,79

6. МОНІТОРИНГ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

На виконання Постанови КМУ від 30.03.1998 № 391 та у відповідності з керівними документами Мінприроди України з ініціативи Держуправління ОНПС в Львівській області Розпорядженням голови Львівської облдержадміністрації від 23 грудня 2005 № 1318 створено регіональну систему моніторингу довкілля.

Функціонування Львівської обласної системи моніторингу природного довкілля (ЛОСМПД) здійснюється на основі двосторонніх Угод про спільну діяльність між суб'єктами ЛОСМПД, підписаних 31 серпня 2010 року (з Рівненським обласним центром з гідрометеорології – 3 вересня 2010 р.) та Регламентів обміну екологічною інформацією до цих Угод.

До суб'єктів ЛОСМПД у 2012 році належали такі організації:

- Державна екологічна інспекція в Львівській області;
- Львівська обласна санітарно-епідеміологічна станція;
- Львівський обласний центр з гідрометеорології;
- Львівське обласне виробниче управління водного господарства «Облводгосп»;
- КП «Адміністративно – технічне управління» Департаменту містобудування Львівської міської ради;
- ДП НАК «Надра України» «Західукргеологія»;
- Головне управління з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи Львівської облдержадміністрації;
- Рівненський обласний центр з гідрометеорології;
- Волинський обласний центр з гідрометеорології (Угода не підписана);
- Головне управління Держкомзему у Львівській області;
- Львівське обласне управління лісового і мисливського господарства;
- Львівський обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції «Облдержродючість»;
- Львівська регіональна державна лабораторія ветеринарної медицини;
- Головне управління житлово-комунального господарства Львівської облдержадміністрації;
- Державна інспекція захисту рослин у Львівській області.

Обмін інформації в системі моніторингових спостережень за станом навколишнього природного середовища між суб'єктами ЛОСМПД здійснюється на основі Регламентів обміну екологічною інформацією із суб'єктами Львівської обласної системи моніторингу природного довкілля.

Згідно з Регламентом, суб'єкти ЛОСМПД у 2012 р. повинні надавати таку інформацію про:

- Державна екологічна інспекція в Львівській області
(згідно з уведеним в дію Положенням про ДЕІ в областях виконання
моніторингових спостережень не передбачено):

Показники контролю викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами Львівської області	щокварталу до 20 числа місяця наступного за звітним періодом
Показники якості поверхневих вод суші в місцях розташування питних водозаборів, транскордонних створів у межах державного кордону (вміст забруднюючих речовин)	щомісячно до 20 числа наступного за звітним періодом
Показники скидів забруднюючих речовин підприємствами – забруднювачами Львівської області	щоквартально до 20 числа наступного за звітним періодом
Показники контролю нормативів скиду по забруднюючих речовинах Львівської області	щоквартально до 20 числа наступного за звітним періодом
Показники стану ґрунтів різного призначення в т.ч. на природоохоронних територіях (вміст забруднюючих речовин)	щороку до 20 числа наступного за звітним періодом
Вплив відходів на ґрунт	щороку до 20 числа місяця наступного за звітним періодом
Показники державного контролю ґрунтів	щороку до 20 числа місяця наступного за звітним періодом
Здійснення державного контролю щодо утворення, розміщення знешкодження та захоронення відходів у Львівській області	щоквартально до 20 числа наступного за звітним періодом
Наявність несанкціонованих сміттєзвалищ в Львівській області в розрізі районів та міст обласного підпорядкування	щоквартально до 20 числа наступного за звітним періодом

- Львівська обласна санітарно-епідеміологічна станція:

Показники стану забруднення атмосферного повітря (вміст шкідливих речовин) у місцях проживання та відпочинку населення	щопівроку, щороку до 20 числа місяця наступного за звітним періодом
Показники якості поверхневих вод суші і питної води (централізованих систем водопостачання, поверхневих та підземних джерел водопостачання Львівської області)	щомісячно до 20 числа місяця наступного за звітним періодом (територіальні держсанепідзаклади)
Показники стану ґрунтів (вміст пестицидів, важких металів, бактеріологічні, вірусологічні визначення, наявність яєць геогельмінтів)	щопівроку, щороку до 20 числа місяця наступного за звітним періодом
Характеристики місць знешкодження та захоронення господарсько – побутових і промислових відходів III та IV класу небезпеки	щороку до 20 лютого наступного за звітним періодом
Фізичні фактори впливу (спостереження за джерелами акустичного впливу на довкілля, забруднення довкілля іонізуючим та неіонізуючим випромінюванням, у тому числі електромагнітним	щороку до 20 лютого наступного за звітним періодом

- Львівське обласне управління водних ресурсів «Облводгосп»:

Показники якості поверхневих вод суші в місцях розташування питних водозаборів, транскордонних створів у межах державного кордону (вміст забруднюючих речовин)	щомісячно до 20 числа наступного за звітним періодом
Показники якості стічних вод підприємств – основних водокористувачів Львівської області	щоквартально до 20 числа наступного за звітним періодом
Показники стану осушувальних земель (глибина залягання та мінералізація ґрунтових вод, ступінь засоленості та солонцюватості ґрунтів)	щороку згідно з планом – графіком галузевої програми моніторингу меліорованих земель
Інформація про затоплення населених пунктів під час паводків та повеней	щороку протягом четвертого кварталу
Показники використання води (усього, скинуто в поверхневі водні об'єкти, використано, забрано)	щороку протягом першого кварталу наступного за звітним роком
Показники скидів в поверхневі водні об'єкти забруднюючих речовин у складі стічних вод за видами виробничої діяльності, територіальними одиницями та водними об'єктами	щороку протягом першого кварталу наступного за звітним роком
Відомчі програми спостережень	протягом місяця після затвердження

- КП «Адміністративно – технічне управління» Департаменту містобудування Львівської міської ради:

Показники стану забруднення атмосферного повітря вулиць та перехрестів м. Львова	щомісячно до 20 числа наступного за звітним періодом
Показники якості поверхневих вод у м. Львові (вміст забруднюючих речовин)	щомісячно до 20 числа наступного за звітним періодом

- Львівський обласний центр з гідрометеорології:

Забруднення атмосферного повітря м. Львова	щомісячно до 20 числа наступного за звітним місяцем
Атмосферними опадами (значення рН атмосферних опадів)	щомісячно до 20 числа наступного за звітним місяцем
забруднення атмосферного повітря у пунктах спостережень за транскордонним переносом забруднюючих речовин	щомісячно до 20 числа наступного за звітним місяцем
Стихійні та небезпечні гідрометеорологічні явища: повені, паводки, снігові лавини, селі (у районах спостережних станцій)	що півроку до 20 числа наступного за звітним місяцем, негайно в разі настання явища
Аналітичний огляд про стан забруднення атмосферного повітря по м. Львову	щороку до 20 січня наступного за звітним місяцем
Відомчі програми спостережень за радіаційним забрудненням довкілля, забрудненням атмосферного повітря та поверхневих вод суші	щорічно протягом місяця після затвердження

➤ ДП НАК «Надра України» «Західукргеологія»:

Поширення екзогенних геологічних процесів (ЕГП) на території Львівської області	щороку до 20 лютого наступного за звітним періодом
Площа поширення та кількість проявів зсувних процесів на території Львівської області	щопівроку та щороку до 20 числа місяця наступного за звітним періодом
Площа поширення карстових процесів на території Львівської області	щопівроку та щороку до 20 числа місяця наступного за звітним періодом
Основні осередки забруднення підземних вод Львівської області	щороку до 20 лютого наступного за звітним періодом
Відомості про нові виявлені ділянки і водопункти забруднення підземних вод у Львівській області	щороку до 20 лютого наступного за звітним періодом
Показники видобутку питних та технічних підземних вод Львівської області та їх використання по адміністративних районах	щороку до 20 лютого наступного за звітним періодом

➤ Рівненський обласний центр з гідрометеорології:

Показники та вміст забруднюючих речовин у поверхневих водах суші	щомісячно та щоквартально до 25 числа місяця наступного за звітним періодом
Забруднення поверхневих вод суші у пунктах спостережень за транскордонним перенесенням забруднюючих речовин	щомісячно та щоквартально до 25 числа місяця наступного за звітним періодом

➤ Львівський обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції «Облдержродючість»:

Вміст забруднюючих речовин у поверхневих водах сільськогосподарського призначення	Щороку до 20 січня наступного за звітним періодом
Щільність забруднення радіонуклідами земель сільськогосподарського призначення	Щороку до 20 січня наступного за звітним періодом
Забруднення земель сільськогосподарського призначення	Щороку до 20 січня наступного за звітним періодом
Забруднення залишками пестицидів продукції рослинництва	Щороку до 20 січня наступного за звітним періодом
Рівні забруднення радіонуклідами продукції рослинництва	Щороку до 20 січня наступного за звітним періодом
Інформація про вміст нітратів у продукції рослинництва	Щороку до 20 січня наступного за звітним періодом
Інформація про вміст нітритів у продукції рослинництва	Щороку до 20 січня наступного за звітним періодом

Управління з питань надзвичайних ситуацій Львівської облдержадміністрації надає інформацію про об'єкти кризового моніторингу довкілля (щокварталу до 20 числа місяця наступного за звітним періодом).

➤ Львівська регіональна державна лабораторія ветеринарної медицини:

Аналіз ураження тварин основними гельмінтозами (таблиця)	щороку до 20 січня наступного за звітним місяцем
Діагностичні обстеження с/г тварин на інфекційні та інвазійні захворювання	щороку до 20 січня наступного за звітним місяцем
Фізичні фактори впливу (цезій-137, стронцій -90, потужність дози гама-випромінювання)	щороку до 20 січня наступного за звітним місяцем
Моніторинг з місць напування тварин	щороку до 20 січня наступного за звітним місяцем

➤ Головне управління Держкомзему у Львівській області:

Створена картографічна продукція за звітний період (карто-схеми, які відображають прояви забруднення земель та процесів негативного природного та антропогенного впливу, тощо)	щороку до 20 квітня
Характеристика стану ґрунтів і ландшафтів (прояви ерозійних та інших екзогенних процесів, просторове забруднення земель об'єктами промислового і сільськогосподарського виробництва: сміттєзвалища, площі із зруйнованим ґрунтовим шаром, тощо)	щороку до 20 квітня
Площі осушених земель за формами власності в розрізі районів з нанесенням на карту	щороку до 20 квітня
Динаміка змін земельних ресурсів берегових ліній (зміна площ зсувів, абразія берегової лінії) річок, озер, водосховищ, гідротехнічних споруд (причини та стан руйнування)	щороку до 20 квітня
Інформація про стан земельного фонду регіону та структуру землекористування	щороку до 20 квітня
Відомчі програми спостережень	щороку впродовж місяця після затвердження

➤ Головне управління житлово-комунального господарства Львівської облдержадміністрації:

Показники якості питної води централізованих систем водопостачання (вміст забруднюючих речовин, обсяги споживання)	щокварталу до 20 числа місяця наступного за звітним періодом
Показники стану стічних вод міської каналізаційної мережі та очисних споруд (вміст забруднюючих речовин, обсяги надходження)	щокварталу до 20 числа місяця наступного за звітним періодом
Показники поводження з твердими побутовими відходами (обсяги збирання, перероблення або утилізації; загальна площа полігонів та звалищ, несанкціонованих сміттєзвалищ, тощо)	до 20 лютого наступного за звітним роком
Показники стану зелених насаджень у містах і селищах міського типу	поточну-щокварталу до 20 числа місяця наступного за звітним періодом узагальнену-до 20 лютого наступного за звітним роком
Підтоплення населених пунктів (небезпечне підняття рівня ґрунтових вод)	до 20 лютого наступного за звітним роком

Протягом 2012 року система працювала на основі нормативних документів, розроблених і затверджених у 2010 році. Активно працювало біля 10 її суб'єктів, на основі їх інформації сформовано річний звіт. Деякі суб'єкти самоусунулися від виконання взятих на себе зобов'язань.

17. ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ТА ІНФОРМУВАННЯ

Екологічна освіта і виховання є одним із пріоритетних напрямків державної політики України в галузі охорони довкілля і раціонального природокористування.

Екоосвітницька робота протягом 2012 р. здійснювалася, головним чином, через формування та розповсюдження літератури екоосвітнього та природоохоронного спрямування, участь у просвітницьких заходах, надання методичної, інформаційної та консультативної допомоги як в індивідуальному порядку, так і через засоби масової інформації.

З метою заохочення учнівської молоді до набування екологічних та природоохоронних знань спеціалісти Держуправління охорони навколишнього природного середовища брали участь у нагородженнях переможців конкурсів та інших заходів екологічного спрямування.

У 2012 році в Держуправлінні проходили навчальну та переддипломну практику понад 52 студенти різних вузів. Студентам постійно надавалася екологічна інформація для підготовки курсових і дипломних проектів.

З метою підвищення екологічної свідомості населення протягом 2012 року постійно здійснювалося інформування громадськості з актуальних питань в сфері навколишнього середовища на сторінках обласних друкованих та інтернет – видань. У 2012 р. організовано підготовку та реалізацію:

- 6 телепрограм «Екологічний вісник» на ЛТБ;
- 10 програм «Україна екологічна» на радіо «Незалежність»;
- 408 публікацій природоохоронного спрямування у друкованих та електронних ЗМІ;
- 235 прес-релізів про роботу Держуправління;
- 48 інформаційних повідомлень про події, заходи проведені Держуправлінням для розміщення на ВЕБ сайті Мінприроди України.

З метою оприлюднення інформації екологічного спрямування проводилися круглі столи, прес – конференції із залученням представників мас – медіа, де обговорюються найактуальніші екологічні проблеми області, природоохоронні акції. Метою організації подібних заходів було висвітлення через засоби масової інформації реальної ситуації, що склалася з тієї чи іншої проблеми.

Підготовлено матеріали до Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища Львівської області за 2011р., бюлетеня «Екологія Львівщини 2011».

Діяльність громадських екологічних організацій

Велику роль в екологічному вихованні і практичний внесок у поліпшення навколишнього природного середовища відігравали заходи за участю Держу-

правління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області та представників громадських природоохоронних організацій.

Спільно з екологічними громадськими організаціями протягом березня-квітня 2012 року організовано проведення на території області місячника озеленення, прибирання та благоустрою і Дня довкілля.

У квітня 2012 року в Держуправлінні відбулося засідання круглого столу з обговорення питання екологічної доцільності будівництва малих ГЕС. Після обговорення найактуальніших проблемних питань з будівництва малих ГЕС на території Львівської області учасники круглого столу прийняли відповідну резолюцію, яку було скеровано до комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Верховної Ради України, громад у Карпатському регіоні Львівської області, профільних Міністерств, відомств, органів виконавчої влади та розміщена на ВЕБ-сторінці Держуправління.

Крім того, під час засідання Громадської ради при Держуправлінні обговорювалось питання оцінки наслідків видобутку сланцевого газу Олеської площі у Львівській області. Було ухвалено продовжити детальне вивчення питання видобутку на Олеській площі на Львівщині сланцевого газу із залученням широкої аудиторії: фахівців, науковців, громадських організацій. А також, звернути увагу Мінприроди України на важливість врахування позиції місцевої громади, інтересі районів, що розташовані на території Олеської площі та постійно інформувати громадськість Львівщини про хід вивчення і розгляду питання видобутку сланцевого газу.

Таблиця 17.1

Громадські організації Львівської області

№	Прізвище, ім'я, по-батькові	Організація	Тел/факс	Адреса
1	Кравченко Світлана	МБФ «Екологія-Право-Людина»	т/ф 2257682	а/с 316 Львів 79000
2	Скрильніков Дмитро	Бюро екологічних розслідувань	т 2201140	О. Басараб 9/1
3	Кийко Андрій	Львівський клуб орнітологів	т 2761419	Кубанська, 12
4	Тарнавський	Львівська облрада УТОП	т 2613613	Крушельницької, 2
5	Чорнобай Юрій	Асоціація музейного природознавства України	т/ф 2742307	Театральна, 18
6	Шушняк Володимир	Регіональне агентство стійкого розвитку	т 2394338 т/ф 2722644	Дорошенка 41/24

7	Завадович Олександр	Регіональний фонд «Знесіння»	т 2975356 т/ф 2917527	вул. Новознесенська, 32
8	Зінько Юрій	Екогеофонд	т 2394628 т/ф 2722644	Дорошенка, 41
9	Антахович Ігор	Асоціація дитячих екологічних осередків «Довкілля»	т/ф 2761419	Кубанська, 12
10	Волошинський Олександр	Товариство «Зелений хрест»	т/ф 2445607	Чорновола 4, к 1
11	Грицишин Петро	Західний центр Українського відділення Всесвітньої лабораторії	т/ф 2459421	Матейка, 4
12	Мальований Мирослав	Львівська обласна організація БЕЛ	т/ф 2582453	Пл. Св. Юра ³ / ₄ , каб. 122
13	Чоловська Олена	«Екотера»	(032)528361 (032)939023	79068, Львів, вул. Мазепи, 4/108

18. РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЛЬВІВЩИНІ

Екологічна політика України зосереджена на забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку держави, формування безпечного стану довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, запобігання і ліквідацію негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних територій, пов'язаних з їх охороною та ефективним використанням.

Пріоритетні завдання у природоохоронній сфері в 2012 році передбачені у контексті реалізації Програми соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на 2012 рік, Стратегії розвитку Львівщини до 2015 року, пріоритеті III «Створення ефективної системи в галузі охорони навколишнього природного середовища» Угоди щодо соціально-економічного розвитку Львівської області укладеної між Кабінетом Міністрів України та Львівською обласною радою, а також цільових природоохоронних програмах.

З метою покращення екологічної ситуації на території Львівської області основними заходами на 2012 рік визначено:

- Забезпечення виконання заходів з будівництва та реконструкції об'єктів водовідведення в містах Самбір, Моршин, Стрий, Турка, передбачених Угодою щодо соціально-економічного розвитку Львівської області між Кабінетом Міністрів України та Львівською обласною радою;
- Вжиття заходів щодо виконання регіональної Програми «Питна вода України» у Львівській області на 2006-2020 роки та координації її виконання, в частині розвитку та реконструкції водопровідно-каналізаційного господарства населених пунктів області;
- Забезпечення реалізації заходів обласної програми поводження з твердими побутовими відходами на 2006-2015 роки;
- Здійснення заходів із будівництва, реконструкції та облаштування полігонів твердих побутових відходів області;
- Продовження виконання заходів щодо екологічно безпечного закриття Львівського полігону твердих побутових відходів у с. В. Грибовичі та впровадження альтернативного проекту видалення та утилізації відходів;
- Забезпечення реалізації заходів обласної програми поводження з небезпечними відходами на 2009-2015 роки;
- Реалізація та контроль за виконанням заходів передбачених в обласних програмах скорочення викидів парникових газів у Львівській області на 2009-2012 роки та скорочення викидів забруднюючих речовин в атмос-

ферне повітря стаціонарними джерелами найбільших підприємств-забруднювачів Львівської області;

- Продовження робіт щодо винесення в натуру меж об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) області;
- Проведення робіт із розвитку і розширення рекреаційної інфраструктури Яворівського національного природного парку;
- Зміцнення матеріально-технічної бази та створення навчально-просвітницького екологічного центру і лабораторію біоценотичного моніторингу та екологічного прогнозування при заповіднику «Розточчя»;
- Виконання заходів, передбачених регіональною програмою формування екологічної мережі Львівської області;
- Виконання заходів, передбачених регіональною програмою заповідної справи у Львівській області;
- Вжиття заходів щодо підвищення рівня екологічної свідомості і залучення населення до практичних дій для збереження довкілля;
- Вжиття заходів із підвищення рівня інформування населення щодо проблем формування екомережі та збереження біо- та ландшафтного різноманіття.

На виконання регіональної Програми «Питна вода України» у Львівській області на 2006-2020 роки, в частині розвитку і реконструкції водопровідно-каналізаційного господарства та заходів з покращення очистки стічних вод населених пунктів області, у 2012 році з обласного природоохоронного фонду профінансовано 25 об'єктів на загальну суму 5,5 млн. грн., це заходи із:

- будівництва каналізаційних мереж, каналізаційних колекторів чи очисних споруд у містах Самбір, Броди (три об'єкти), Жидачів, Золочів, Городок, смт. Великий Любінь Городецького району, селах Муроване та Зимна Вода Пустомитівського району;

- реконструкції каналізаційних мереж чи очисних споруд у містах Кам'янка-Бузька, Ходорів, Радехів, Новояворівськ, смт. Підбуж Дрогобицького району, смт. Івано-Франкове Яворівського району, с. Воля-Висоцька Жовківського району та с. Неслухів Кам'янка-Бузького району;

- виготовлення проектно-кошторисної документації на будівництво КОС для міст Дрогобич, Борислав, Новий Розділ, Дубляни та Глиняни.

Окрім цього, з метою вирішення питання очистки поверхневих вод розроблено Програму якості поверхневих вод Львівської області на період 2012-2017 роки, яку подано на затвердження в обласну раду.

На території Львівської області щорічно утворюється приблизно 5 млн. м³ побутових відходів. Ці відходи практично без сортування (частково відділяється папір, поліетилен і незначна частина скляної тари) вивозяться на сміттєзвалища, яких у області нараховується 671 загальною площею понад 600

га. Більшість з них влаштовані без проектів на їх будівництво і необхідних дозволів на роботу.

Для вирішення проблем з твердими побутовими відходами в області діє «Обласна програма поводження з твердими побутовими відходами на період 2007-2015 років».

В рамках даної програми за кошти обласного природоохоронного фонду в сумі 1,8 млн. грн. проведено роботи із будівництва полігону твердих побутових відходів у м. Новояворівськ, будівництва полігону ТПВ в м. Золочів, завершення виготовлення ПКД на реконструкцію полігону ТПВ для м. Рава-Руська та придбання машин для збору, транспортування твердих побутових відходів (сміттєвози) для міст Радехів, Дубляни, Буськ, Стебник.

Окремою надзвичайно складною екологічною і соціальною проблемою є питання функціонування Львівського міського сміттєзвалища, розташованого біля с. Великі Грибовичі Жовківського району. Сміттєзвалище перевищило передбачені санітарними нормами терміни функціонування, входить до переліку 100 найбільших підприємств-забруднювачів довкілля України, є одним з найбільших забруднювачів в регіоні, тому підлягає закриттю та повній рекультивації. Однак на сьогодні це сміттєзвалище є єдиним відведеним місцем для захоронення твердих побутових відходів та промислових відходів IV класу небезпеки, що утворюються в м. Львові та прилеглих до нього населених пунктах.

З метою вирішення даної проблеми розробляється проект рекультивації Грибовицького сміттєзвалища з подальшим виконанням необхідних заходів щодо екологічно безпечного закриття Львівського полігону ТПВ та впровадженням альтернативного проекту видалення та утилізації відходів. У 2012 році роботи із розробки проекту рекультивації проводилися за кошти міського фонду ОНПС в сумі 1,2 млн. грн.

Основним проблемним питанням області у 2012 році залишалося питання поводження з непридатними та забороненими до використання в сільському господарстві пестицидами.

У I півріччі 2012 року за рахунок коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища з території Львівської області видалено 339,627 тонн непридатних пестицидів на загальну суму близько 7,5 млн. грн..

Окрім цього, з обласного фонду ОНПС на виконання робіт з видалення непридатних пестицидів виділено 1,2 млн. грн. За ці кошти здійснено роботи із перезатарення та вивезення за межі області на утилізацію 49,547 тонн пестицидів та тари від них.

Загальна кількість вивезених у 2012 році з території Львівської області непридатних для використання пестицидів і тари від них становить 389,174 тонн, в результаті чого забезпечено повне очищення території Львівщини від цих небезпечних відходів.

На території Львівської області функціонує 347 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 146,8 тис. га, що складає 6,7 % від площі території області. Утворено та працюють 10 природоохоронних установ зі спеціальними адміністраціями. Заповідними територіями охоплено всю область.

Одним з основних чинників негативного впливу на стан збереження та розвиток територій та об'єктів природно-заповідного фонду є відсутність закріплених на відповідному картографічному матеріалі та на місцевості меж територій та об'єктів ПЗФ у встановленому законом порядку. Це, в свою чергу, призводить до різних порушень заповідного режиму та використання територій та об'єктів ПЗФ не за цільовим призначенням, скороченням їх площі. З 347 об'єктів та територій природно-заповідного фонду області загальною площею 148,572 га винесено в натуру і здійснено інвентаризацію межі 174 об'єктів, зокрема: 18 об'єктів загальнодержавного значення площею 37,25 тис. га та 156 об'єктів місцевого значення площею 81,091 тис. га.

У зв'язку із недостатнім фінансуванням у 2012 році роботи із винесення в натуру меж територій та об'єктів ПЗФ не здійснювалися.

Одним із пріоритетних завдань в області є збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, оптимізація і розвиток природно-заповідної мережі.

Розширення території Яворівського національного природного парку передбачено Регіональною програмою формування екологічної мережі Львівської області на 2007-2015 роки та Регіональною програмою розвитку заповідної справи Львівської області до 2020 року, та здійснюється за рахунок земель ОКСЛГП «Галсільліс».

З обласного природоохоронного фонду виділено 195,0 тис. грн. на виконання заходів із розвитку і розширення рекреаційної інфраструктури Яворівського НПП. Окрім цього, з Державного фонду ОНПС у 2012 році виділено 1500,0 тис. грн. на придбання спеціального транспортного засобу з обладнанням (пожежної машини).

В рамках реалізації Регіональної програми розвитку заповідної справи у Львівській області розробляється Проект створення регіонального ландшафтного парку «Стільське Горбогір'я». Парк створюється на території двох адміністративних районів – Миколаївського та Пустомитівського. Орієнтовна площа парку 10 тис. га.

Створено спеціальну адміністрацію національного природного парку «Північне Поділля» та проводиться оформлення передачі земель. Підписано акти приймання-передачі земель Буською і Бродівською райдержадміністраціями, Бродівським, Буським, Золочівським ДЛГП. Залишаються не підписаними акти передачі земель державними лісгосподарськими підприємствами.

У 2012 році рішенням Львівської обласної ради від 23.10.2012 № 612 розширено територію ландшафтного заказника місцевого значення «Бориславський» на площу 0,5 га.

З метою врегулювання питання спеціального використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, раціонального і невиснажливого використання й збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду області, затверджено Порядок установа лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення Львівської області.

Для виконання заходів, передбачених Програмою з обласного природоохоронного фонду виконано 5 заходів на загальну суму 579,0 тис. грн. на об'єктах природно-заповідного фонду, а саме: регіонального ландшафтного парку «Равське Розточчя», регіонального ландшафтного парку «Надсянський», регіонального ландшафтного парку «Верхньодністровські Бескиди», парку - пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Курортний парк» у м. Трускавець, парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Буський парк» в м. Буськ.

У 2011 році створено українську частину міжнародного біосферного резервату «Розточчя», який рішенням комісії МАБ ЮНЕСКО включений до Світової мережі біосферних заповідників. Площа біосферного резервату становить 74416,0 га.

У 2012 році розпочато роботу щодо забезпечення його функціонування. Утворено Координаційну раду біосферного резервату «Розточчя» за участю землевласників та землекористувачів, землі яких увійшли до складу резервату, представників наукових установ, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськості. Затверджено Положення про Координаційну раду резервату та розроблено попередньо менеджмент-план діяльності.

За рахунок коштів обласного фонду ОНПС фінансуються заходи щодо розвитку екомережі. У 2012 році проведено 8 заходів на загальну суму 782,1 тис. грн. на територіях природного заповідника «Розточчя», НПП «Сколівські Бескиди», Яворівського НПП, парку в с. Прилбичі Яворівського району, ДП МГ «Стир», Західного реабілітаційно-спортивного НКСІУ.

З метою зменшення викидів в атмосферне повітря розроблені та виконуються такі програми:

- «Програма на 2009-2017 рр. щодо скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами найбільших підприємств-забруднювачів Львівської області».

- «Обласна Програма скорочення викидів парникових газів на 2010-2012рр. у Львівській області», яка включає 6 секторів економіки де можливе зменшення забруднення викидами парникових газів.

Загалом за цими програмами заплановано виконання 85 заходів зі зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, що дасть змогу зменшити викиди на 40 тис.

З метою створення умов для отримання екологічних знань, розвитку екологічного мислення, свідомості і навичок, формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому в області діє Регіональна Програма екологічної освіти та виховання Львівщини на 2010-2014рр.

В результаті реалізації Програми на Львівщині буде сформовано еко-освітній простір, який охопить усі верстви населення (дошкільнят, учнівську та студентську молодь, представників владних структур та органів самоврядування, громади населених пунктів області). До виконання програми залучено освітні структури, відповідні органи державної влади та екологічно спрямовані громадські організації області.

Для підвищення рівня екологічної свідомості на виконання Програми здійснювалося інформування громадськості з актуальних питань в сфері навколишнього середовища на сторінках обласних друкованих та Інтернет – видань, реалізуються радіопрограми «Україна екологічна», які транслювалися в ефірі радіо «Незалежність» та у програмі «Довкілля» на Львівському обласному радіо; телепрограми «Екологічний вісник», що транслювалися в ефірі Львівської державної телерадіокомпанії.

Окрім цього, проведено природоохоронну акцію «Зроби годівничку – врятуй життя пташці», природоохоронний конкурс на виготовлення штучних гніздівель для комахоїдних птахів «Будиночок для пернатого друга», проведено V Міжнародну студентську науково-практичну конференцію «Захист навколишнього середовища. Збалансоване природокористування».

Спільно з екологічними громадськими організаціями протягом березня-квітня 2012 року організовано проведення на території області місячника озelenення, прибирання та благоустрою і Дня довкілля.

Загалом участь у заходах місячника благоустрою взяло понад 650 тис. мешканців Львівщини.

Крім того, в рамках Програми у 2012 році за кошти обласного фонду ОНПС в сумі 180 тис. грн. було виконано наступні заходи:

- проведено V міжнародну конференцію «Поводження з відходами. Цивілізаційні виклики»,
- науково – технічний семінар і засідання Басейнової Ради щодо пропаганди охорони навколишнього природного середовища в басейні р. Дністер,
- видано бюлетень «Екологія Львівщини 2011» та буклет «Пріоритети екологічної політики Львівщини»,
- лісівничим еколого - просвітницьким центром Львівського лісгоспу проведено конкурс на краще шкільне лісництво та кращий художній твір і малюнок на лісівничу тематику.

19. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Міжнародна співпраця у сфері охорони довкілля розвивається на основі підписаних двосторонніх Угод на всіх рівнях, які передбачають тісні контакти як між управліннями охорони довкілля, так і громадськими та самоврядними структурами. Напрямки співпраці визначаються актуальністю тої чи іншої природоохоронної проблеми. Найвагомішими є питання якості транскордонних вод, загрози від розроблюваних на території Львівщини родовищ корисних копалин, розширення природно-заповідного фонду, екологічної освіти та просвіти.

Таблиця 19.1

Нормативні підстави співпраці Львівської області з Підкарпатським воєводством у галузі охорони довкілля

Документ	Основні напрями співпраці
Угода між Львівською областю та Підкарпатським воєводством про міжрегіональне співробітництво від 30.03.2000 Виконавчий протокол до Угоди	• У письмовій формі обмінюватися інформацією про законодавство у сфері охорони навколишнього природного середовища та методи фінансування нових програм у цій галузі, застосування нових про екологічних технологій для збереження вод, повітря і землі від забруднення • Обмінюватися досвідом у галузі екологічної освіти • Вживати заходів для налагодження співпраці між екологічними організаціями, які діють у Львівській області та Підкарпатському воєводстві
Угода між Урядом України та Урядом РП про співробітництво в галузі водного господарства на прикордонних водах від 10 жовтня 1996	Створення Українсько-Польської Комісії з питань прикордонних вод: • запровадження басейнового принципу управління водними ресурсами • проведення спільного моніторингу вод, • мінімізація забруднення транскордонних водостоків, • екологічно-безпечне затоплення Яворівської штучної водойми
Угода про співпрацю між Підкарпатським воєводським інспектором охорони довкілля в Жешові та державним управлінням екології та природних ресурсів в Львівській області від 24 червня 2004	Співпраця у сфері: • охорони транскордонних вод від забруднення • попередження і запобігання вагомим аварійним забрудненням

Міжнародне співробітництво Держуправління ОНПС в Львівській області здійснюється на основі:

1. Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища від 24.01.94 р.
2. Угоди між Урядом України та Урядом РП про співробітництво в галузі водного господарства на прикордонних водах від 10 жовтня 1996.

У 2012 р. продовжувалася співпраця з Підкарпатським Воєводським Інспектором охорони довкілля в Жешові.

Здійснюється співпраця в рамках українсько-німецького проекту IWAS, присвяченому моніторингу водних ресурсів басейну Західного Бугу.

Взято участь в X засіданні українсько-польської Міжурядової координаційної Ради з питань міжрегіонального співробітництва у м. Варшава 28–29 березня 2012 р., на якій Мирослав Хом'як виступив з доповіддю на тему розвитку біосферного резервату «Розточчя» та підведення підсумків роботи над визначенням території транскордонного біосферного резервату «Розточчя».

*Гудрони, імпортовані з Угорщини ДП МВС України «Спецсервіс»
(територія Роздільського ДГХП «Сірка»)*

*Гудрони ВАТ «Львівський дослідний нафтомаслозавод»
(поблизу Львівського міського сміттєзвалища)*

ВП «Добровірська ТЕС» ПАТ «ДТЕК «Західенерго»

Очисні споруди ДП «Водоканал» м. Ходорів

ПАТ «Миколаївцемент»

Очисні споруди ЛМКП «Львівводоканал»

Засмічення лісопаркових зон

Засмічення придорожніх смуг

Небезпечна рослина - борцівник Сосновського

Самовільні рубки лісу

*Несанкціоноване сміттєзвалище на території
Роздільської селищної ради*

*Львівське міське сміттєзвалище у с. В.Грибовичі
(Жовківський район)*

*Стан берегової смуги русла р. Дністер після незаконного забору
піщано – гравійної суміші*

Наукове видання

ЕКОЛОГІЯ ЛЬВІВЩИНИ 2012

Керівник проекту Мирослав Хом'як

Укладачі Ганна Башта,
Ростислава Зумер

При підготовці бюлетня використані світлини
з архіву департаменту екології та природних ресурсів
Львівської обласної державної адміністрації

Формат 70x100/16. Ум.др.арк. 9,03.
Наклад 1000 прим. Замовлення № 139009

Друк ТзОВ “Західно-Український консалтинг центр”
79005, м. Львів, вул. М. Драгоманова, 18, тел. (032) 297-06-76.
(Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК № 408 від 09.04.2001р.)